

PAUL BRUNTON

-

MENTALISMUS

-

TŘETÍ SEŠIT

Na těchto stránkách je předkládána
Nejvyšší Filosofie – Filosofie Pravdy.

Po tisíciletích byla tato Nauka
neznáma davům,
a tak se též nazývala
Skrytou Naukou.

Nyní je předkládána pod názvem:

MENTALISMUS

„Studujte a přineste světu to nejlepší,
co tato planeta může dát:
Skrytou Nauku, Nejvyšší Filosofii.“
Jeho Výsost Mahárádža z Mysore

...a tak byl Paul Brunton zasvěcen do této Nauky...

Skrytá Nauka existovala v Asii od šerého dávnověku,
byla původně určena pro intelektuální elitu –
pro krále, vojevůdce a pro ty, kteří byli pověřeni
zodpovědností řídit život národa.

Vzhledem k ohromnému intelektuálnímu vzrůstu
a vědeckému pokroku,
které v moderní době lidstvo učinilo,
ztratila tajnost svou smysl a strážci Nauky si nyní přejí,
aby prospěla všem, kteří chtějí znát Pravdu.

Paul Brunton tuto nauku přenesl do svých dvou knih:
Skrytá nauka za jógou a Moudrost Nadjá.
Vytvořil tak mistrovské dílo své doby.

Brunton vykládá nejhlubší myšlenky čisté filosofie
jasnou a srozumitelnou každodenní řečí,
od čtenáře se nevyžaduje žádná
předběžná znalost odborné filosofie,
celá nauka se obrací k rozumu, nikoli k víře,
je podána zcela moderní formou odvolávající se na vědu.

Pravda však ve své absolutní přirozenosti
nemůže být nikdy vyjádřena slovy,
odtud tajemné mlčení Krista, Buddhy i Sfingy...

Nechť následující stránky ve vás rezonují...

OBSAH

strana 000	<u>Předmluva</u>
strana 000	<u>01. Úvod</u>
strana 000	<u>02. Od věci k myšlence</u>
strana 000	<u>03. Tajemství prostoru a času I.</u>
strana 000	<u>04. Tajemství prostoru a času II.</u>
strana 000	<u>05. Magie mysli</u>
strana 000	<u>06. Mentalismus</u>
strana 006	<u>07. Sny a spánek</u>
strana 074	<u>08. Tajemství Já</u>
strana 111	<u>09. Stav po smrti</u>
strana 130	<u>10. Nesmrtelné Nadjá</u>
strana 163	<u>11. Zlo a utrpení</u>
strana 206	<u>12. Světová Mysl</u>
strana 006	<u>13. Veliké shrnutí mentalismu</u>

strana 093	<u>14. Zasvěcení</u>
strana 000	<u>15. Meditace</u>
strana 000	<u>16. Pomocná cvičení pro zlepšení koncentrace</u>
strana 000	<u>17. Mentalistická jóga – cvičení</u>
strana 000	<u>18. Dlouhá Cesta–Krátká Stezka</u>
strana 000	<u>19. Odborné pasáže</u>
strana 000	<u>20. Plody mentalismu</u>
strana 000	<u>21. Jak přistoupit k šíření filosofie mentalismu</u>
strana 000	<u>22. Závěr</u>

13. VELIKÉ SHRUTÍ MENTALISMU

1) Způsoby hledání pravdy

Náboženství

V každém náboženství slyšíme více nebo méně tytéž hlasy: strach před šerým druhým světem; obdiv k nádheře přírody; chválu podivuhodné vyšší Bytosti, která stvořila vše, známé i neznámé; úpěnlivé prosby za štěstí osobní i národní; útěchu pro ty, kteří jsou v osobních úzkostech; tlumené mumlání hlubokých filosofických zásad a slabé nastínění vysoké pravdy – vše pozoruhodně smícháno a vše končící v blahodárných příkazech.

Takže náboženství může být krátce definováno jako víra v nadpřirozenou Bytost nebo Bytosti. Avšak to nejdůležitější a nejvýznamnější ve všech náboženstvích bylo úsilí opravdu moudrého člověka sdílet své vědění s nevzdělanými masami jediným jim pochopitelným způsobem: své učení jim podával symbolicky v jednoduchých bajkách. Velké konečné pravdy života byly vzdálené a abstraktní. Patřily do oblasti filosofie.

Dokud nebyly konečné pravdy života nejprve ztvárněny do pevné a konkrétní formy, nebylo možné přiblížit jejich pochopení nevyspělým myslím. To bylo možné jen tehdy, když byly změněny v populární symboly. Systém takového souhrnu symbolů tvořil pak historické náboženství. Symbolika se musela projevovat ve formě obřadu, legendy, mýtu, pseudohistorie, jednoduchého dogmatu a tak dále. Ať se projevovала jakkoli, znamenala vždy ztrátu hluboce abstraktních pojmů a jejich náhradu pojmy hrubě konkrétními. Ryzí Pravda tedy očividně zemřela jen proto, aby se znovu zrodila v trpas-

ličí podobě jako náboženství. Metafyzik by mohl naříkat nad touto proměnou, ale pravý mudrc nikoli. On totiž věděl, že davům, jimž by filosofie Pravdy byla nepříjemná a nepochopitelná, se takto pomůže způsobem pro ně vhodným a že se tak neoponechají v úplné temnotě. Věděl také, že dav, až nadejde jeho čas, zcela určitě postoupí z těchto slabých citových nastínění k intelektuálnímu pochopení jejich původu, třebaže se to bude dít velmi pomalu.

Náboženství vytvořené opravdu moudrým člověkem bylo proto vždy významnou bajkou, úžasnou metaforou, jejímž hlavním záměrem bylo zaměřit myšlení davů k vyšším ideálům a vznešenějším idejím a jejímž bezprostředním záměrem bylo vštípit pomocí strachu nebo naděje určitou míru morální zodpovědnosti do jejich osobních životů.

Jaký byl praktický význam náboženství? Poskytovalo jakési krédo, aby uspokojilo zvědavost myslí nevědomých pracujících davů, které neměly ani čas, ani schopnost spouštět do proudu života daleko sahající olovnici pátrání. Nabízelo jim víru, která uspokojovala jejich silnou potřebu útěchy v neštěstí a posilovala je v útrapách. Stanovovalo prospěšný etický zákoník, aby vedl jejich kroky mezi zmatky lidského chování, aby je chránil proti jejich vlastním špatným vlastnostem a vytyčoval jim povznášející ideál pro jejich duchovní touhu. Bylo to první poselství zvěstující, že člověk vždy očekává ve vší své dobrotivosti a klidu velkolepější existenci než zmatené zmítání a bičování okolnostmi.

Ti, kdo chodili do kostela a uctívali Boha, nemarnili úplně čas ani si nelibovali v přepychu prázdných samomluv. Na cestě k poznání faktu, že „hmotný“ svět nevy-

čerpává skutečnost, učinili určitý krok, třebaže první a klopýtavý krok.

A tak lidstvo vždycky potřebuje hodnotné náboženství jako primitivní pohled z dálky na filosofii Pravdy. Jeho nauky nejsou tak věčné, ale jen předběžné a mohou být změněny nebo zlepšeny, aniž to bude na újmu skutečného cíle náboženství. Taková je povaha a hodnota, působení a služby vhodného náboženství.

Ovšem nutno podotknout, že každé náboženství je případ sám pro sebe, který je nutno prozkoumat a musíme se smutkem připustit, že i hodnotné náboženství může během času zdegenerovat a přinášet lidstvu neštěstí.

Závěrem lze konstatovat, že **náboženství je jen prvotním pokusem, jak chápat život**. Obrací se k lidem, kteří jsou na prvním stupni mentálního vývoje. Přejde čas, kdy nezbytně vstoupí pochybnosti o pravdě a hodnotě náboženství do mysli každého člověka, který více přemýšlí a který si možná nebude přát ani spásu, nabízenou běžným náboženstvím, ani nicotu, nabízenou ortodoxním ateismem, neboť první se může zdát poměrně a druhé hrozné.

Mysticismus

Když se lidská mysl stává nespokojenou s omezeností ortodoxní víry (s náboženstvím), lze mysticismus právem považovat za další nevyhnutelnou fázi vývoje lidské mysli. Nutno podotknout, že mysticismus je jev, který se objevuje ve všech částech světa a ve všech náboženských komunitách a že západní mysticismus lze srovnat se středním stupněm asijské jógy v jejich dvou

větvích: s jógou oddanosti (bhaktijógou) a s jógou ovládní mysli (rádžajógou).

Hledající se začne zajímat o studium literatury takových širokých rozhledů se stejnou intenzitou, jako byl dříve zaujat lpěním na rozhledu omezenějším. Pak uslyší, že **existuje praktická metoda – mystická kontemplace (meditace)** – s jejíž pomocí může sám zažít krásu a mír vždy přítomného božského ducha, v nějž dříve mohl věřit, ale jehož nikdy nemohl poznat. A tak hledající, dosahující uspokojení meditací, **objeví, že jeho srdce je svatostánkem, kde přebývá Božství.** Fyzický obraz, který kdysi uctíval v chrámě, nahradí mentální představou, kterou nyní uctívá ve své mysli. **Vymění chrám za své vlastní srdce, Písmo za vlastního ducha a kněze za své vlastní myšlenky.**

Shledá, že mluvená modlitba je jen podobenstvím a že v posvátném tichu pokorné kontemplace vzniká modlitba beze slov, která nepotřebuje mluvenou řeč. Hledající se tak díky meditaci stává aktivním na rozdíl od předešlého postoje, kdy jen pasivně přijímal náboženské doktríny. Začne obětovat na oltáři svého vlastního srdce větší nebo menší část svého přehnaného materialismu, krátkozraké sledování světských radostí a celkově svůj egoismus.

Souhrn základních zásad mystikova myšlení může být stručně vybrán a předložen následovně: 1) Mystici tvrdí v první řadě, že Bůh nemá být umístován do nějakého zvláštního místa, kostela nebo chrámu, ale že jeho duch je přítomný všude v Přírodě, a že Příroda je všude v něm. Jako dětinská je odmítaná ortodoxní představa, že Bůh je zvláštní osoba, mezi mnoha jinými osobami, pouze daleko mocnější, nicméně obdařena libostí a nelibostí,

hněvem a žárlivostí. 2) Bůh přebývá uvnitř srdce každého člověka, tak jako Slunce dlí v myriádách svých paprsků. A tedy království nebeské musí být nalezeno v době, kdy jsme ještě naživu. Není to odměna, která je nám udělena v mlhavých dvoranách smrti. 3) Tudíž je dokonale možné pro každého člověka, který se chce podrobit předem požadované disciplíně, aby vstoupil do přímého kontaktu s duchem božím kontemplací v meditaci bez pomoci kněze nebo duchovního jako prostředníka.

Co se týče meditační techniky, úspěch přichází pomalu a postupně, když meditující je schopen zanechat všeho úsilí a když rychlost myšlení se zmenší, až zcela ustane, a on vstoupí nepozorovaně do stavu intenzivního vnitřního ponoření, neznepokojevan a nerušen divadlem vnějšího světa. V tomto intenzivním stavu vnitřního ponoření pak dochází ke splynutí s jeho nesmrtelnou duší, tzv. sjednocení s Bohem.

Tyto zážitky přicházejí, když vědomé a dobrovolné boje s vlnami myšlenek dosáhly jistého stupně úspěchu. Nicméně když se člověk vynořil z transu nebo z kontemplace, povznesený pocit pomalu a jemně opadával, zanechávaje nakonec jen doznívající ozvěnu. Proto musel člověk denně opakovat tento zážitek, když si přál žít opět v tomto zvláštním stavu, právě tak, jak musel opakovat svůj denní oběd, když nechtěl být hladový. A tak tato osvícení získaná meditací (kontemplací) byla vždy jen dočasná. Bylo nutno je denně obnovovat.

Tato pomíjejícínost kontemplativního stavu se stala vážným problémem. Ti, kteří začínali dělat nějaký pokrok v meditaci a hledali další postup, obyčejně skončili uposlechnutím melancholické melodie útěku od ženy, rodiny, domova, majetku a práce. Uchylovali se do klášterů či

hor, a tak dosažení kontemplativních nálad mohlo být nepřerušované a trvalejší. Hledající celodenní potěšení meditativního míru, byli nuceni obětovat celodenní zaměstnání světského života. Tento prostý fakt, že přes příliš denního cvičení meditace nevyhnutelně zbavovalo člověka způsobilosti pro činnost v praktické sféře existence, se stával stále zřejmější, a tak tento způsob sjednocení s Bohem podmíněné meditací nemohl být podán jako praktická možnost všem lidem.

Dobrodiní meditace, je-li správně cvičena, tvoří cenný přínos, mající praktický účinek na život a chování. Je to hlavně: schopnost soustředit myšlení podle vůle; větší síla zamezit přístupu nežádoucích nebo rušivých činitelů do mysli; a konečně lepší pochopení sebe sama. Meditace dává mnoho; dává cítění, že je dosaženo Pravdy, ale nedává nezvratné poznání Pravdy. Pravda trvá tak dlouho, jak trvá samotná meditace. Hledající může změnit tyto zážitky Pravdy na trvalé stavy jenom tehdy, když se odhodlá setrvat v meditaci po celý den. To je nejen nepraktické pro většinu lidí, ale všem lidem nemožné. A tak začíná pomalu svítat tušení vyššího stupně, který by uvedl v soulad celé bytí člověka a umožnil by trvalou poslední realizaci Pravdy.

Filosofie Pravdy – Skrytá Nauka – Mentalismus

Filosofie mentalismu je jedinou stezkou, která může přivést člověka k realizaci poslední pravdy; stezka, která se na Východě nazývá „jóga filosofického rozlišování“ (Džňánajóga), jejímž vrcholným stupněm je „jóga nad protiklady“ (Asparšajóga).

Kde meditace končí, tam začínají tyto metody, určené k osvobození mysli od její vrozené nevědomosti a návykových omylů. A tak náboženství tvoří předsíň mysticismu a mysticismus předsíň filosofii Pravdy. Filosofie Pravdy se skládá z faktu, který je jejím základem a ze skutečnosti, která je její vrchní stavbou.

Existuje hrstka těch, kteří důkladně prozkoumali zpola šeré kraje náboženství, mysticismu a metafyziky, ale stále cítí, že toto všezahrnující pátrání, které je hnalo vpřed a vzhůru, reagovalo v odpověď na něco, co jest. Nezničitelná naděje je vábí. Neboť to, čemu napolo věřili v náboženství, co plně pociťovali v mysticismu, co rozumově tušili s vědou, o čem se hloubavě přeli s metafyzikou, naznačuje, že **existuje poslední podstata jakožto pravá přirozenost věcí a lidí, a tato podstata, protože je vždy a všude přítomná, dává vesmíru nejvyšší možný význam, a je proto první a nejvyšší lidskou povinností ji osobně znát.** Ale oni chápou, že dříve než může být jakýmkoli způsobem konečně a bezpečně poznána, musí být nejprve intelektuálně a úvahou poznáno, čím je a samozřejmě i čím není. Proto si uvědomují potřebu správné filosofie – filosofie Pravdy. Taková filosofie, kdyby byla objevena, by pak hrála úlohu nezbytné mapy, s kterou by se badatel mohl vydat na cestu, aby objevil pravdu sám pro sebe.

Tato filosofie Pravdy – nauka mentalismu, která spočívá na úrovni vyšší, než jsou úrovně náboženství a mysticismu, existuje již po dobu, která nemůže být rozsahem kratší než pět tisíc let, avšak je ve skutečnosti

mnohem starší, neboť její původ mizí v historicky nesledovatelných epochách. Byla tradičním vlastnictvím několika zasvěcenců, kteří tvořili úzký uzavřený okruh a kteří ji střežili s velkou pečlivostí jako vrchol moudrosti a nepovolili k ní přístup nikomu kromě způsobilých uchazečů.

Konečným cílem mentalismu je přivést lidi k tomu, aby odhalili základní význam lidského života; pomoci jim, aby získali insight (přímý vhled do podstaty Nadjá, do svrchované skutečnosti vesmíru); ukázat jim veliké slunce absolutní pravdy, zářící na obzoru veškeré existence.

Nyní stručně vysvětlíme, proč byla tato nauka skrytá, a proč v polovině dvacátého století se odkryla veřejnosti.

Nechť si nikdo nemyslí, že přísná tajnost, v níž byla kdysi tato nauka zahalena, byla svévolná. Hlavním důvodem byl jasný postřeh, že kdyby byla pravá náboženská pravda všeobecně známá, byla by celá stavba veřejné morálky vážně ohrožena. Nerozvážné uveřejnění nauky, která popisuje Boha tak, jakým skutečně je, by zničilo vliv zákonného náboženství u ostatních lidí, kteří je dosud potřebují, a s jeho zničením by zanikla i na něm závislá etická omezení a morální disciplína. Zmatené davы nevzdělaných lidí by se pak obrátily proti svým přijatým modlům, ale nedovedly by výměnou za ně pochopit nepochybné dobrodiní vyšší filosofie, neboť by ji odvrhli jako příliš vzdálenou. Byli by ponecháni v duševní prázdnotě a společnost by byla vržena do zmatku a společenský život by se mohl vrátit k bezohledným zákonům džungle.

A druhý hlavní důvod byl, že zde bylo nebezpečí, že tradiční texty budou špatně vykládány a špatně chá-

pány, takže by postupně nepravda byla považována za pravdu. Ti, kteří byli eticky a mentálně nepřipraveni a neukázněni, by přisuzovali textům své vlastní významy, vykládali by je tak, aby se hodili jejich osobnímu vkusu nebo temperamentu.

A proč se nyní tato nauka odkryla? Není již důvod chránit ortodoxní náboženství a jeho morálku neboť od té doby tak mnoho činitelů pracovalo na podrytí této autority, že náboženství splňuje svou funkci chránit morálku poněkud chabě – náboženské opory jsou zničeny. Druhý hlavní důvod je, že svět se velmi změnil a s ním i lidstvo. Myslí už jsou připravené pojmout vyšší filosofii.

2) Mentalismus

Cílem mentalismu je přivést lidi k tomu, aby odhalili základní význam života, a tak získali vhled do skutečné stavby vesmíru a mohli poznat absolutní pravdu zářící na obzoru veškeré existence.

Mentalismus začíná svou cestu tím, že veškeré hloubání všech kultů, všech náboženství, metafyzických konceptů a filosofických směrů zkoncentrovává do pouhých třech otázek, na které se vždy hledaly, hledají a budou hledat odpovědi.

1. Jaký je význam světa a životní zkušenosti?

2. Co jsem já?

3. Jaký je účel existence?

Mentalismus se snaží rozumovou úvahou odpovědět na první otázku: „*Jaký je význam světa a životní zkušenosti?*“ tím, že se musíme nejdříve zamyslet, co je svět, respektive jakým způsobem ho poznáváme a zažíváme. A tím se dostáváme na práh starého tajemství:

na cestu poznávání předmětů a osob, které začíná u smyslů a končí v mysli. Tedy na začátku je oddělená fyzická věc/osoba a na konci mentální stav: myšlenka.

Svět můžeme poznávat – vnímat jen skrze náš „skafandr“, jen skrze naše fyzické tělo. Respektive, svět vnímáme jen díky našim smyslům: zrak, sluch, hmat, čich a chuť. Pouze našich pět smyslů nám říká o existenci tohoto známého světa a podává nám o něm zprávy. Není možné dostat se přímo k předmětu jako k nezávislé existenci. Pronikáme pouze k jeho vnímanému tlumočení, to jest, pronikáme k fyziologickým stavům v našem těle, pronikáme k fyziologickým stavům v *nás samých*.

Celý proces vnímání má šest stupňů a začíná podnětem smyslového ústrojí, způsobeným nějakým vnějším předmětem, potom přijde smyslový dojem, dále nervový přenos, za čtvrté odpověď mozku, za páté odpověď podvědomé mysli, což je stupeň, kde vzniká vjem, a konečně plně vědomá odpověď – vzniká myšlenka. Obvykle známe jen šestý stupeň v tomto uvedeném pořadí, protože je dokončenou a běžnou vědomou zkušeností.

Na pátém stupni – v podvědomé mysli – dochází k součtu všech dojmů, ke kterým jsou ještě přidány tři mentální příspěvky: 1) asociace s minulou podobnou zkušeností, 2) předvídání nové zkušenosti, 3) osobní výklad, vlastní poznávajícímu jednotlivci. Nejdůležitějším z těchto prvků je první. Toto vše nám na pátém stupni mentálním tlumočením vytvoří konečnou myšlenku, což je poslední šestý stupeň v procesu vnímání světa.

Ačkoli jsme si vyjmenovali všech šest stupňů v procesu vnímání, je důležité si uvědomit, že ke skutečnému vnímání dochází až v okamžiku, kdy se smyslový dojem změní ve vjem. Tedy dokud nevznikne následný pocit po vibračním pohybu v mozku (tedy vjem), do té doby pro nás dotyčný předmět neexistuje – nevnímáme ho.

A tak jediné věci, které známe *jistě*, jsou stavy našeho vědomí, to znamená, naše vjemy a nic jiného. Nikdy nepoznáváme panoramatický vnější svět sám o sobě. Vidíme tento svět pouze nehybnými brýlemi smyslových zpráv, které o něm dostáváme. Nemůžeme jej přímo pozorovat. Přímou pozorujeme jen mentální reakci na něj, to jest, pozorujeme sami sebe! Aniž jsme si kdy uvědomili tuto jistotu a jednoduchou pravdu, žijeme ve dne v noci ve světě, který pro nás vytvářejí vjemy. Ať jsou fyzické věci jakkoli hmatatelné, jejich existenci nám nakonec odhaluje naše mentální zkušenost, to znamená, že poznání těchto věcí nás uzavírá „do čtyř stěn pouhých myšlenek“. Jednoduše řečeno, to, co nepochybně známe, jsou naše myšlenky toho, co obvykle nazýváme zevními objekty, my se však klamně domníváme, že poznáváme objekty samotné. Rozdíl mezi oběma je rozdílem mezi fotografií a živoucí bytostí. Každá lidská zkušenost fyzického světa je tak v podstatě mentálně vytvořená zkušenost. Abychom se dostali do styku se světem vnějších věcí, musíme je *vmyslit* do existence: jinak si je vůbec neuvědomíme. Jsme si vědomi pouze *myšlenek* vnějších věcí, i když jsme věřili, že jsme si byli vědomi věcí samých.

Vnímání má souhrnem tři úrovně a pro příklad použijeme vnímání zrakem, tedy se na něj podíváme ze tří

rozdílných stanovisek. Prvním je fyzický podnět a týká se pohybu světelných paprsků z předmětu do oka. Druhým je fyziologický proces a týká se promítnutí obrazu na sítnici a přenos přes nervovou soustavu do mozku. Třetím je psychologická konstrukce a znamená první uvědomění si toho, že předmět existuje. Fyzika zkoumá světlo, fyziologie oko a mozek, psychologie musí studovat vznik vědomého vjemu, zatímco filosofie Pravdy musí uspořádat výsledky všech tří věd.

Dalším faktorem, se kterým se mentalismus musí vypořádat, je čas a prostor. Čas a prostor jsou nezbytnou podmínkou procesu vnímání. Ani jedinou věc nemůžeme nikdy od nich oddělit. Vidíme předměty v prostoru odděleně, a proto postupně, tudíž v souhrnném časo-prostorovém rozměru. Časoprostorové kontinuum je základem, na kterém spočívá veškerá naše zkušenost o světě. Čas a prostor jsou jeden v druhém obsaženy, jsou vzájemně na sobě závislé. „Kdy“ a „kde“ jsou vždy ve spojení. Přesto my nikdy nevidíme ani čas ani prostor samy o sobě! Nezakoušíme žádný přímý smyslový vjem času nebo čistého prostoru. Nemůžeme odít pouhou ideu prostoru do žádné mentální podoby – můžeme pouze uvažovat o nějaké věci zaujímající vzdálenost, rozlohu; proto známe prostor pouze jako vlastnost věcí a čas jako vlastnost změny.

Předchozí závěr utvrzuje další zjištění, že čas sám osobě, tím že není možné utvořit si pojem o jeho jednotlivých složkách (minulost a budoucnost jsou jen myšlenky, přítomnost je neuchopitelná), není nezávislou sku-

tečností. To samé platí o prostoru. Čas a prostor samy o sobě neexistují jako nezávislé jsoucnosti, neboť jsou pouhými vlastnostmi věcí – abstrakcí vytvořenou ze skutečnosti.

Co tedy tvoří tuto skutečnost, ze které vyvěrá pocit času a prostoru?

Došli jsme k závěru, že známe prostor pouze jako vlastnost věcí a čas jako vlastnost změny těchto věcí. Tedy čas a prostor jsou navázány na věci, které jsme však v předchozím pojednání o procesu jejich vnímání zredukovali na stavy našeho vědomí, na vjemy. Pak logická odpověď na otázku: „*Co tedy tvoří tuto skutečnost, ze které vyvěrá pocit času a prostoru?*“ je, že je to pocit posloupnosti, který existuje v mysli jako pohyb myšlenek (vjemů), jeden následuje za druhým jako jednotlivé obrázky na filmovém pásu. Je to tato sounáležitost ve sledu mentálních vjemů, když procházejí vědomím, co vytváří náš pocit času, neboť neexistuje pohyb bez času. Je to toto věčné noření pozornosti do myšlenek, co vytváří pocit plynutí času a dokud člověk neoprostí svou pozornost od těchto myšlenek, do té doby bude zajatcem pocitu plynutí času.

Průměrný člověk je zcela logicky přesvědčen, že se jeho život skládá pouze z pohybu skrze čas, odměřovaného okamžiky, dny, týdny a roky. Ale faktem je, že **KDYŽ NEEXISTUJÍ MYŠLENKY, NEEXISTUJE ANI PLYNUTÍ ČASU. KDYŽ STOJÍ MYSL, STOJÍ I ČAS.**

Závěr tedy zní, že jak čas, tak prostor jsou nakonec vlastnostmi mysli. Fyzické věci poznáváme jako mentální zkušenost a časo-prostor jako pohyb těchto mentálních zkušeností v mysli.

Nyní se posuneme dál v našem uvažování a osvětlíme si další záležitost. Zredukovali jsme si náš svět na fyzickou věc, naše tělo a mysl. Abychom se vyvarovali omylu, je třeba tuto souvztažnost věc-tělo-mysl dořešit.

Fyzické věci nejsme schopni poznávat přímo, ale jen jako stavy našeho vědomí. Není možné dostat se přímo k předmětu jako k nezávislé existenci. Jsme si jen vědomi jeho tlumočení přes vjemy. Jinými slovy: to, co vidíme, není věc sama o sobě, ale věc v naší mysli. Vše, co vidíme, respektive vnímáme, vnímáme jako myšlenku. Tedy se nám fyzické předměty jeví jako vnější vůči tělu, ale vnitřní vůči mysli – jako mentální stavy. Z toho vyplývá, že se nesmíme dopouštět té chyby, abychom si uvědomovali vnější objekty jako mentální, ale vlastní tělo jako „hmotné“.

Lze-li říci, že všechno je poznáváno myslí, je to pravda nejen o všech zevních předmětech, ale také o našem vlastním těle. To také poznáváme pouze mentálně. Naše tělo se svými pěti smyslovými nástroji, okem, uchem, nosem, jazykem a kůží, existuje jako objekt ve vědomí – jako myšlenka. Proto musíme hledět na tělo stejně, jako hledíme na všechny ostatní předměty, a považovat své uvědomování si těla výhradně za uvědomování si myšlenky.

Shrňme tyto vývody a podívejme se analyticky a ostře kriticky na ono slovo „zevní“. Nikdy nikdo neviděl předmět vně mysli, nýbrž pouze vně těla. Jestliže ponecháme praktické stanovisko stranou a mluvíme filosoficky, je chybné mluvit o „zevních“ předmětech, protože i tělo koneckonců známe jako myšlenku a je proto mentální; nic tedy není skutečně zevní. Protože vše je vnitřní. Ale pak zaniká význam vnitřní-vnější, když je vše uvnitř a

není žádného „zevního“, pak pojmy „uvnitř“ nebo „zevně“ jsou zcela nepoužitelné – přestávají dávat smysl. Toto je velmi důležitý bod a je potřeba, aby byl plně pochopen. Na tento bod totiž navazuje další revoluční objev.

Když jsme tedy vše zredukovali na vnímání mysli, jak je možné, že to, co vnímáme jako fyzické předměty i s naším tělem, je pocitově vnímáno a umístěno v prostoru a čase? Jednoduchou odpovědí jsou abnormální pochody mysli – jako iluze a halucinace –, a dále pak sny a hypnotismus. Tyto pochody mysli dokazují, že mysl přestává být pasivním činitelem pro příjem zpráv smyslů, jak jsme se mylně celou dobu domnívali, a stává se jediným aktivním hráčem v celém procesu vnímání, jak vždy činila, činí a bude činit. Zkrátka, abnormální pochody mysli dokazují revoluční objev, že stavy, které se odehrávají „uvnitř“ mysli pozorovatele, mohou být promítány tak, že se jeví jako „zevní“ fyzické věci. Závěrem pak je, že si mysl vytváří a předvádí svou vlastní konstrukci.

Tato mentální konstrukce – představa, aby mohla být vnímána a oddělena od druhých představ, musí být umístěna do prostoru, tedy i do času. Pak prostor a čas jsou vlastnostmi samotné mysli a jsou myslí vkládány na předmět.

Pro lepší pochopení předešlého závěru si vysvětlíme, jak vzniká iluze „vnějších nezávislých předmětů“. Celá iluze, která nás spoutala je takováto: činíme tělo prostorovým středem a obvykle umísťujeme mysl poněkud neurčitě do hlavy. Je to tím, že si uvědomujeme své tělo a pociťujeme, že jsme prostorově umístěni uvnitř něho. Tento pocit hraje ústřední roli v prostorovém vnímání a vzniká hlavně vlivem pasivních hmatových vjemů, které vznikají na povrchu těla spolu s pocity tlaků, které přichá-

zejí prostřednictvím svalů a také prostřednictvím zrakových vjemů. Neuvědomujeme si, že je to mysl, co vytváří toto pole hmatu, tlaku a zraku. Tyto vlastnosti jsou předávány tělu zvenčí, a tak dostávají objektivní existenci.

A tak prostor a čas jsou vlastními způsoby myslí; jsou to její vlastnosti, jimiž sestavuje vědomou zkušenost. Jiný způsob není možný, jestliže si máme uvědomovat cokoli, ať již je to nesmírně vzdálená hvězda, nebo špička našeho prstu. Mysl tím, že řídí své představy podle zákonů prostoru a času, *předem vytváří* vlastní formu všech svých možných zkušeností zevního světa. Představy nejsou vytvářeny zkušeností, ale ony samy vytvářejí naši zkušenost.

Pro praktické účely věříme a musíme věřit, že knihu, která leží tak zřetelně před námi, vidíme vně sebe, ale uvnitř prostoru. Celé složení lidského vědomí nám to říká s neodolatelnou autoritou, kterou ani na okamžik nelze popřít. Každé jiné tvrzení se příčí zdravému rozumu. Přesto jsme již dříve dokázali, že prostor je součástí myslí a bez něho by mysl nemohla pracovat. Krátce řečeno: *prostor se nalézá uvnitř myslí*. To nás neúprosně vede k dalšímu závěru. Jestliže kniha existuje v prostoru a jestliže prostor existuje uvnitř myslí, pak nemůže kniha existovat nikde jinde, než v myslí samotné. To, co jsme Přírodou nuceni vidět jako tištěnou stránku vně nás, tj. jako zdánlivě ne-já, není nic jiného než vnímání samotného jáství, lom jeho vlastního světla, něco, co mysl sama předvádí svému vlastnímu vidění.

Definovali jsme si, jak vzniká celý omyl o vnímání světa. Důvodem je, že ohraničujeme mysl na malé místo uvnitř hlavy, a proto nemáme jinou možnost než umístit celý svět i s naším tělem (s celou smyslovou a nervovou soustavou) vně mysli. Zapomínáme, že veškeré vnímání je jen souhrnem mentálních vjemů a mentálních konstrukcí.

Vnímání věci a věc sama jsou dvě strany jedné a téže křivky, její vnitřní a zevní strana. Ať děláme cokoli, nikdy nemůžeme oddělit jednu stranu od druhé. Věc je na vnější straně a vnímání je na straně vnitřní. Křivka však není dvěma věcmi, nýbrž jednou. Věc nelze oddělit od jejího vjemu. Nemůžeme tedy vidět žádný předmět bez toho, abychom na něj mysleli jako na viděný. Má-li pro nás vůbec existovat, musí existovat jako něco, co vnímáme.

A tak svět jako představa existuje jedině pro nějakou mysl, jinak nemůže vůbec existovat. Svět je nerozpletitelně spojen s myslí. Odstraňme mysl ze svého obrazu světa a odstraníme z něj prostor a čas; vezmeme mu tím základ. Konečný závěr tedy je: ať se díváme kamkoli, všechno ve vesmíru existuje proto, že je to myšleno.

Věc a vjem věci žijí v základní a neoddělitelné jednotě. A tak neexistuje nic jiného než uvědomování. Je proto třeba důrazně opakovat, že vjem není pouhou kopií něčeho zevního. Je prvotní a nikoli druhotný. To se nesmí přehlédnout, protože to je klíč ke správnému pochopení mentalismu, který je naukou, že všechny věci jsou mentální. To, co známe, je myšlenka, to, co vnímáme, není zjištění, nýbrž mentální konstrukce. Mysl nezávisí na žádné vnější věci, aby si tuto věc uvědomila, protože neexistuje nic, co by bylo k myslí zevní nebo vnitřní. Věc

musí být myslí předložena jako představa a nemůže být současně předložena žádným jiným způsobem. Myšlenky jsou opravdu vše, co mysl zná, vše, co zažívá, ať již jsou to myšlenky slyšení něčeho, nebo vidění něčeho.

A tak dalším velmi důležitým bodem v této nauce je pochopit, že vědomí je počátečním faktem veškerého našeho poznávání vnějších předmětů. Fakt vědomí je totiž vždy prvotní. První je zrození pozornosti. Dokud nezačne působit, nemáme vůbec ani představu, že takový předmět existuje. Ale jakmile zahájí činnost, ani nepřipouštíme tento prostý základní předpoklad: vnímáme předmět, protože ho myslíme; nemyslíme předmět proto, že ho vnímáme. Proces poznávání „zevních“ předmětů je mentální činnost; představy jsou jejím výtvořem a vše, co známe jako vjemy nebo jako úvahy, jsou představy. **Věc nemůže pro nás existovat, neexistuje-li nejdříve myšlenka o ní.**

Především si musíme ujasnit nade všechny pochyby, že skutečný *moment* pocitu existence fyzického předmětu, je aktem myslí, vědomí, ne však již pochod. A tak místo abychom oddělovali vjem od předmětu, měli bychom oddělit vědomí o vnímání od vjemu samého, protože jsou oba mentální; a místo abychom oddělovali subjektivní od objektivního, měli bychom spíše oddělit vědomí od objektu vědomí, tedy od představy.

Jedině proto vidíme, chutnáme a cítíme zevní věci jako absolutně nezávislé, protože *začínáme* s vrozenou vírou, že jsou absolutně nezávislé. Jestliže A a B jsou v příčinném vztahu, pak A je vždy první. Příčina předchází následek. Co tedy zakoušíme nejprve ze zevních předmětů? Nuže, uvědomujeme si jejich mentální vjem a

nikdy nic jiného! Přichází-li tedy mentální vjem první, musí být příčinou!

Mentální zkušenost předchází zkušenost fyzickou a zkušenost fyzická následuje po mentální jenom proto, že je následným závěrem. Myšlenka předchází závěr, že předmět existuje. Bezděčně a téměř okamžitě rozhodneme, že předmět je „vně“ *teprve potom*, když jsme vnímali jeho obraz; je to následný akt.

Myšlenka je prvotní, zatímco věc je druhotná. Představa je skutečná, kdežto předmět je odvozený. Dokud mysl neodhalí vjem, neexistuje poznání žádného zevního předmětu. Takový předmět se objeví na scéně *teprve po* vjemu; až do té doby nelze o něm nic říci. Toto důležité rozlišování tvoří pravý základ mentalismu.

Význam tohoto rozlišování je, že předmět je skutečně závislý svou existencí na představě o něm, nikoli představa na předmětu. Mysl tak zastává dvojí funkci. Je jak pozorností, tak představou, kterou si uvědomuje. Její povaha je taková, že si přímo uvědomuje pouze změny v sobě samé, tedy myšlenky. To, co nazýváme fyzickým předmětem, je ve skutečnosti vjem fyzického předmětu vytvořený v našich myslích, a promítnutí vjemu ven je ve skutečnosti zevní předmět sám. **Myšlenka je věcí, vjem je předmětem.**

Stavíme-li do opozice činnost fyzickou s mentální, vytváříme klamnou a zvrácenou představu o rozštěpeném světě, který obsahuje jak zevní věci, tak vnitřní myšlenky. Nepoučení lidé věří, že si přímo uvědomují zevní předměty, protože nazývají mentální konstrukci fyzickým předmětem. Poučení lidé vědí více, neboť vědí, že dotyčná mentální činnost je *tím prvním*, co vchází do zorného pole vědomí stejně jako tím posledním.

Lidé jsou obvykle klamáni domněnkou, že nějaký druh tajemné substance, zvané „hmota“, z níž se všechny věci skládají, existuje vně tohoto světa vjemů. Nechápu, že předpokládají její existenci, zatímco o ní mají pochybovat. Není zde ani nejnepatrnější důkaz, že v tomto vesmíru, utvořeném z mysli, existuje něco, co není zcela mentální. Jestliže mysl a „hmota“ na sebe vzájemně působí, potom musí existovat nějaký spojovací článek mezi nimi a tím článkem může být jedině to, že jsou ve svém základu totožné. Kdyby „hmota“ nebyla totéž co mysl, potom by nemohl nastat **proces poznávání zevních předmětů**, neboť poznávání je mentální činnost; **představy jsou jejím výtvorem a vše, co známe jako vjemy nebo jako úvahy, jsou představy**. Nyní by mělo být jasné, že když mluvíme o „hmotě“, mluvíme o iluzorním slově a ne o věci, kterou lze uchopit smysly; o mlhavé abstrakci a ne o konkrétním předmětu; o iluzi spíše než o skutečnosti. Neboť „hmotu“ nelze ani zobrazit představou, ani ospravedlnit rozumem. **Víra ve hmotu je zkrátka vírou v primitivní, ale hypnotickou iluzi.**

V našem výkladu světa se „hmota“ stává pouze nepravou jsoucností, smyšlenkou, která se hodí docela dobře pro praktický život, která však ztrácí význam pro filosofickou pravdu. Až člověk pochopí, čím takový klamný pojem je, pak pro něho tento pojem prostě zmizí, nebude o něm dále uvažovat. Člověk bude i nadále činný ve světě věcí, ale tyto věci už pro něho nebudou „kusy hmoty“. Budou idejemi. Nebudou již v rozporu s myslí, ale budou s ní tvořit jednotu.

Svět není svou podstatou iluzí, ve svém základě je právě skutečný. Proto věci samy nejsou iluzorní, ale ilu-

zorní je, jak my je chápeme, jak jsou ztvárňovány našimi smysly.

Lidské tělo je součástí světa a svět je představou, a tak tělo musí být představou s ním. Stojí-li svět vně těla, rozhodně nestojí vně mysli, ale musí být v ní. Kdyby svět existoval vně mysli, která jej vnímá, nemohl by vůbec nikdy být vnímán, neboť mysl nemůže překročit své vlastní stavy, tedy představy.

Úlohou pěti smyslových ústrojí je proto opatřit podmínky, kterými se člověk zúčastňuje vnímání předmětů jakožto zevních k tělu. Smysly jsou prostředky, jimiž se člověk zúčastňuje představ fyzického světa. Ten spočívá v mysli, která nemá dimenze. Funkcí těla tedy je opatřit podmínky pro onu událost, jež je vznikem konečného, individuálního, egoistického vědomí.

Ozřejmili jsme si, že hmota je smyšlenka – pouze slovní pojem. Avšak co se míní pod slovem „energie“?

Každý objekt je představou; je představou v mysli člověka; ale není stvořen individuální a nezávislou myslí člověka. Individuální mysl je ve své podstatě částí Světové Mysli a *zde* musíme hledat původ všech představ. Nemůžeme říkat, že člověk sám *tvorí* představy fyzických předmětů, ale můžeme říci, že je *má*. A právě tato Světová Mysl je zdrojem energie, na kterou by chtěla věda zjednodušit vesmír. Zkrátka, energie je přívlástek mysli. Ovšem výraz mysl v tomto případě není ta mysl, kterou my lidé zpravidla známe, ale Světová Mysl v pozadí našich malých myslí. A tak „hmota“ je jen pouhý slovní výmysl a energie je jen pouhá činnost mysli.

A tak množství jednotlivých věcí, které jsou skutečně představami, musí být ve své podstatě představami jedné všeobsahující mysli. Musíme proniknout pod individuální mysl a hle! zde je Světová Mysl jako její skrytá skutečnost a jako původ jejích představ fyzických předmětů. Mentalismus netvrdí, že svět je výtvar nějakého jedince. Tvrdí, že svět je výtvar této mysli, nikoli výtvar „mé“ mysli. Pak je zjevné, že energie není prvotní základ vesmíru; energie je pouze jedním z hlavních aspektů nejvyšší skutečnosti a nikoli nezávislou silou.

Mentalismus odvozuje své jméno ze svého základního principu, že Mysl je jedinou skutečností, jedinou substancí a jedinou existencí; že věci jsou našimi myšlenkami a myšlenky nalézají svůj podkladový materiál v naší mysli. Mentalismus je zkrátka nauka, že v posledním rozboru neexistuje nic než Mysl.

Přesněji míníme mentalismem toto: Veškeré věci v lidské zkušenosti jsou bez výjimky zcela a úplně mentální; nejsou pouze mentálními kopiemi fyzických věcí; veškeré toto panoráma univerzální existence není ničím jiným než výlučně mentální zkušeností a není pouze mentálním zobrazením nějaké oddělené fyzické existence.

Takzvaný „hmotný“ svět je prostě to, co se zdá zevní k myšlenkám. Vědomí je prostě to, co se zdá k myšlenkám vnitřní. Ale „hmotný“ svět je ve skutečnosti tvar, který přijímá vědomí, když se promítá pěti smysly a chová své představy jako něco od sebe odlišného. Svět, který se *zdá* být předkládán našim smyslům z vnějšku, je však *ve skutečnosti* promítán z nitra myslí. Takto tedy nalézá nauka mentalismu své opodstatnění.

Dalším faktem, na který je potřeba upozornit a pochopit ho, je, že „já“ se vždy společně objevuje se světem, který v tu chvíli představuje to, co „není-já“. Myslící já je obklopeno tím, co není já, to znamená vším, co je zevní k jeho tělu. Vše, co je zahrnuto do této vnější oblasti, se nazývá svět. Ty dva (já-svět) od sebe nelze oddělit. Sama představa já v sobě zahrnuje své odlišení od toho, co není já, tedy od toho, co je vůči němu vnější. Proto oba vzájemně předpokládají svou existenci. Já existuje svým světem a jeho svět existuje jím; oba jsou vzájemně spjatý. I když jsou při zkušenosti *pocitovány* jako oddělené a protikladné, jsou *poznávány* při rozboru jako spojené a současně zanikají. Z toho musíme tedy odvodit, že **činnost mysli, tedy myšlení, je nerozlučně spojena se zkušeností světa, která přichází s bdělým stavem. Zkušenost světa vzniká právě z této činnosti mysli. Neboť mysl, a nic jiného, poskytuje všechny prvky své vlastní zkušenosti.**

Ačkoli Světová Mysl projevuje jedince i svět současně a společně, je jedinec středem, kolem něhož se svět otáčí. Je tomu tak částečně proto, že obraz světa nabývá pro jedince skutečnosti jediné tehdy, když ho **pocítuje jako svou vědomou zkušenost, a částečně proto, že může sebe nazvat „já“ a existovat jako oddělené jáství jediné tím, že vytvoří objektivní prostředí. A tak karmické záznamy, uvedené v pohyb uvnitř Světové Mysli, se odrážejí do individuální mysli jako všeobecný obraz světa. Jedinec ho musí přijmout do samého středu svého vědomí; a to může provést jen svou vlastní činností. To znamená, že obraz světa musí být tak přizpůsoben, že si ho jedinec přivlastní svou zkušeností.**

Mentalismus činí představu v určitém smyslu prvotní, objekt až druhotný. Nyní je možné pochopit, proč taková priorita vzniká. Postup osobní zkušenosti záleží totiž v tom, že si naše mysl konstruuje představu o představě utvořenou Světovou Myslí a současně ji pozoruje jako něco objektivního. Fakt, že Světová Mysl sama zná tuto představu, dodává jí prvotní existenci. Svrchovaná představa Světové Mysli je samozřejmě prvotní ve srovnání s naší lidsky zkonstruovanou a lidsky pozorovanou věcí. Ale protože nakonec jsou obě pouze představami, je také správné říci, že fyzický předmět nikdy neexistuje odděleně od představy o něm.

Takto si utváříme svůj časo-prostorový obraz okolí z tohoto podvědomě dodávaného semínkovitého myšlenkovitého tvaru. Časo-prostorový tvar, který utváří vjem, dodává individuální mysl, kdežto materiál, který přijímá onen tvar, dodává Světová Mysl. Mysl jedince podvědomě předurčuje, jak jeho zkušenost přijde, to jest, jak bude umístěna ve zvláštním prostorovém řádu a jak se bude měnit ve zvláštním časovém sledu, kdežto Světová Mysl poskytuje to, co bude jedinec zažívat. Jsme to my, kdo si vymýšlí zevní svět do zvláštní časo-prostorové formy existence, ale je to Světová Mysl, co nás k tomu nutí.

Naše mysl nevytváří předměty pro někoho jiného; vytváří je jedinečně pro nás. Naše počítky mohou být podobné počítkům jiného člověka, nejsou však s nimi totožné. Jsou to dvě soustavy počítek, nikoli jedna. Proto naše počítky nemohou být *totožné* s jeho, i kdybychom naslouchali stejné hudbě. Naše počítky jsou totiž výlučně naše vlastní, vytvářené naší myslí, kdežto jeho počítky vytváří jeho mysl. Naše vnímání dotyčných zvuků pře-

stane v okamžiku, kdy si ucpeme uši vatou, kdežto jeho vnímání zvuků bude pokračovat, neboť jeho počítky tvoří jinou soustavu. Správně můžeme říci o svých počítkách, že jsou *podobné* počátkům jeho, a že zvuky, které slyšíme my, jsou *podobné* těm, které slyší on.

Takto se stává zkušenost světa vlastnictvím každého jedince, zcela nezávislá na zkušenosti jiných jedinců, ačkoli je jí zcela podobná. Bude dobré ujasnit si to na příkladu. Každé oko v lidském těle vidí určitou scénu z jiného úhlu, a utvoří si proto jiný obraz. Přesto oba tyto obrazy splynou v jediný a pouze ten vstoupí skutečně do vědomí. Analogicky můžeme přirovnat představu Světové Mysli k obrazu poskytovanému pravým okem a představu vytvořenou podvědomě jedincem k obrazu z levého oka; ale představa, kterou si jedinec skutečně uvědomí, je konečný obraz, který vznikne splynutím obou. Každé ústředí vědomého života má svůj vlastní výklad svého okolí, které nejen zaznamenává, ale také tlumočí.

Skrytý styčný bod Světové Mysli s každou vědomou bytostí má svou vlastní existenci a musí proto být označen svým vlastním názvem. Název, který zde bude nyní používán pro tento styčný bod, je „Nadjá“. Každý jedinec tedy získává obraz světa od svého Nadjá. I když je samozřejmě spojeno s celým tělem, je v nejužším spojení se srdcem. Tak jako moc krále se rozprostírá po celé říši, a přesto lze říci, že má své středisko v paláci, v němž král přebývá, tak i Nadjá prostupuje celým tělem, a přesto je také soustředěno v srdci. **Proto je srdce ohniskový bod, jimž Světová Mysl prostřednictvím Nadjá působí na osobnost. Karmické síly se tedy stávají aktivní v srdci, odkud přecházejí do časoprostorové existence. Jako světelné obrazy na citlivém filmu se**

tyto karmické síly rozvíjejí v drobnou semínkům podobnou myšlenkovou formu. To je matrice budoucího světa. Kdyby se pochod zastavil zde, zažíval by jedinec svět jen ve formě snu. A vskutku, nedospělá lidská rasa procházela v dřívějším období kosmického vývoje životem tímto zvláštním způsobem.

K vyvolání podmínek pro plněji ven promítnutou a bdělou zkušenost je nutná spolupráce mozku a smyslů. Ty působí zčásti jako transformátor, který zvyšuje napětí elektrického proudu, z části jako mikroskop, který zvětšuje obraz předmětů. Dokud není obraz světa zachycen mozkem, vědomí zůstává na úrovni snu a fyzická zkušenost není možná. Myšlenkový tvar se proto přenáší ze srdce do střediska, které zvětšuje obraz v povrchové vrstvě mozku pochodem podobným rozhlasovému či televiznímu přenosu a do zvláštních citlivých středisek vidění, slyšení, hmatu, chuti a čichu. Zde mozek přetváří přijímané vibrace ve vysoce zvětšený obraz, který si jednotlivec uvědomuje, podobně jako rozhlasový přijímač přetváří elektromagnetické vlny v řady zvuků, které současně velmi zesiluje. Když je celý tento pochod dokončen, jednotlivec si plně uvědomuje přetvořený a zvětšený obraz světa, který mysl nyní promítá, *jako by to bylo něco zevního*.

Jako srdce vysílá krev do celého těla, tak středisko Nadjá v srdci vysílá vědomí do mozku. Bdělé vědomí o světě trvá, pokud jsou vysílány ze srdce semínkovité obrazy do hlavy. V běžném případě to znamená, že toto přenášení i zvětšování „transformátorem“ mozku plus smyslů trvá a pokračuje po celý den. Když se vnitřní proud z Nadjá stáhne zpět

do srdce, nelze bdění dále udržet a středisko, které zvětšuje myšlenkové tvary, zůstává během spánku nečinné.

Počitky jedince vyvěrají skutečně z jeho nitra. Každý jedinec skutečně vytváří v mozku a mozkem smyslové obrazy. Vytváří je však z látky, poskytované z nitra, ze zdroje zvaného Nadjá. Tvůrčí činnost, která vyvolává zkušenost světa pro každého jedince, vychází v základě z jeho Nadjá. Vnitřní vysílání ze srdce skrze mozek neustále zvětšuje původní karmické záznaky ve fyzické smyslové dojmy.

Čtenář musí bedlivě sledovat to, co nyní bude následovat: totiž ucelené pojednání o podstatě mentalismu. Je neshadné to sledovat napoprvé, ale snadné, jakmile se to jednou pochopí.

Jedině povrchním myšlením vzniká v nás domněnka, že zažíváme věc, která je zde a nyní před námi, aniž něčím přispíváme k její povaze. Hlubší přemýšlení nám však odhalí, že v naší mysli je něco, co řadí počitky o dané věci a co je slučuje v ucelený vjem této věci. Když se díváme na určitou věc, vzniká v nás komplexní seskupení určitých počitků barvy a tvaru, avšak vědomou zkušenost o tomto předmětu nedostáváme po částech, nýbrž ve spojitém celku. To znamená, že ji nedostáváme vědomě v podobě jednotlivých počitků, z nichž každý by stál osamoceně, jako ojedinělá hvězda v prostoru. I když nás dříve metafyzická potřeba analýzy různých prvků, které se podílejí na zkušenosti, nutila, abychom je intelektuálně oddělili od této zkušenosti, nesmíme zapomí-

nat, že ve skutečnosti nestojí tyto prvky osamoceně. Jsou vždy propojeny. Složky vědomí nelze od sebe oddělit. Když vidíme nějakou věc, nevidíme ji po částech. Buď vidíme celý obraz, nebo vůbec nic. Neznámá činnost mysli spojuje všechny počítky zraku, sluchu, hmatu, chuti a čichu. Rozmanité počítky, které se slučují ve vjem, jsou jako různé chemické prvky, které se spojují, aby vytvořily sloučeninu. V kousku kuchyňské soli nevidíme sodík a chlor jako oddělené prvky. Podobně nevidíme červenou barvu, tvrdý povrch a oblý tvar propisky jako oddělené prvky. Mentální oblast, v níž se počítky shromažďují a spojují v hotový vjem, je zcela mimo vědomí jedince. Jeho pozornosti je předložen již jen vjem, konečný hotový obraz.

Kromě toho, nám smyslové dojmy neposkytují samy poznání oné věci. Za tímto účelem musí vstoupit do činnosti některé schopnosti individuální mysli. Nejdříve nám musí říci paměť, co ví o příslušné věci, a tak ji zařadit; potom ji musí rozum zvážít a posoudit. Ale především je to schopnost představivosti, co uchopí počítky, dokončí práci, předloží nám hotovou zevní věc a propůjčí jí trvalou a nezávislou existenci. Základem veškeré naší smyslové zkušenosti je tato představivá činnost mysli a nikoli nějaká oddělená fyzická substance, jak se běžně předpokládá. Přesto však si nesmíme představovat, že celý pochod, v němž se to vše odehrává, prochází posloupnými stupni v čase; celý pochod se děje v jediném okamžiku, ačkoli pro intelektuální analýzu jsme nuceni jej rozdělovat. Akt vnímání nemá žádný nezávislý fyzický protějšek, který by se od něj lišil.

Ale dříve než je zkušenost vjemu možná, než mohou být počítky přetvořeny v rozeznatelný před-

mět, musí být uspořádány některé vztahy jak mezi počítky, tak i mezi nimi a námi. Někdo může například jet ve vlaku od východního pobřeží k západnímu přes celý kontinent, ale když bude celou cestu spát, nebude o tom nic vědět. **Metafyzicky to znamená**, že nevědomost onoho člověka se může rozptýlit, jen když si uvědomí délku své cesty a její trvání v čase. Jinými slovy: **právě aktem pozorování dává pozorovatel bezděky věci vnější tvar a současně na ni vkládá své časo-prostorové podmínky. Povrchové já musí věci poznávat jako oddělené jednu od druhé, což znamená, že je musí umísťovat do prostoru. Musí poznávat události jako odehrávající se jedna po druhé nebo před druhou, což znamená, že je musí umístit do času. Žádný předmět se nemůže objevit, jestliže se neobjeví v prostoru, stejně jako žádná událost nemůže nastat, jestliže nenastane v čase, neboť předměty stojí blízko nebo daleko od sebe a události se odehrávají jedna po druhé nebo před druhou. Proto, kdykoli pozorujeme nějakou vnější věc nebo událost, jsme nuceni ji pozorovat zvláštním časo-prostorovým způsobem. Není to tím, že by předmět nebo událost byla v takovém řádu, ale tím, že náš proces lidského pozorování pracuje tímto zvláštním způsobem. Nemůžeme-li pozorovat svět tímto způsobem, nebudeme ho pozorovat vůbec. To znamená, že o něm nebudeme mít žádnou zkušenost.**

Naše mysl je tak utvořena, že **jsme nevyhnutelně nuceni zažívat svět tímto způsobem. Mysl, aniž si to uvědomujeme, okamžitě promýšlí své počítky, přenáší je do výrazů tohoto zvláštního časoprostorového řádu a pak vnáší do našeho vědomého pole výsledný**

myšlenkový tvar, který konstruuje, a ten je tím, co nám ona předkládá jako naši osobní zkušenost.

Dříve než můžeme mít o věci představu, musíme o ní myslet jako o něčem od nás odděleném. To znamená, že musíme mít základní schopnost myslet o ní jako o vzdálené od našeho těla. Proto musí mysl mít nezbytně schopnost umísťovat své výtvořiny do prostoru, *což zahrnuje i samotné smysly*. Jestliže se mají její představy vůbec vnímat, musí se jevit jako rozprostřené v prostoru. Tytéž úvahy platí pro události, které se dějí v čase; naše mysl musí také být předem schopna vymezit své výtvořiny do tvaru postupných řad.

Aby mysl předvedla karmický záznam nějaké věci do projevené existence, musí jej opatřit vztahy rozměru, tvaru, vzdálenosti a směru, a takto současně s ním vytvořit prostor. Myšlenkové tvary každé věci, promítané Světovou Myslí, se tak jeví jako by věc byla vnější k myšlenkovému tvaru našeho těla, a proto všechny spolu existují v prostoru jako ucelený systém, který nazýváme Příroda. Tělo je zvláštní myšlenkový tvar, který zůstává oddělen ode všech ostatních, a přesto je mentální, podobně jako rybářská síť v řece je oddělena od vody, ač je v ní úplně ponořena.

Protože i smysly jsou tvarem vědomí, můžeme teprve po hlubokém bádání odhalit, že svět, který se jeví našim smyslům, se ve skutečnosti jeví naší myslí. Věc *existuje* mimo nás, ale je to jenom naše představa, kterou jsme si o ní vytvořili ve své myslí. Zdá se, že věc je mimo nás a představa je v nás, ale základní podstata obou je mentální. Mysl skutečně

vytváří to, co zažívá, a skutečně zažívá to, co vytváří. Zažívající mysl vytváří zážitky sama ze sebe takovým způsobem, že převládá iluze, že je přijímá ze zevního zdroje.

Takzvaný fyzický svět je prostě to, co se zdá zevní k myšlenkám. Vědomí je prostě to, co se zdá k myšlenkám vnitřní. Ale fyzický svět je ve skutečnosti tvar, který přijímá vědomí, když se promítá pěti smysly a chová své představy jako něco od sebe odlišného. Svět, který se *zdá* být předkládán našim smyslům z vnějšku, je však *ve skutečnosti* promítán z nitra myslí. Takto tedy nalézá nauka mentalismu své opodstatnění.

Časo-prostorový řád předpisuje meze naší existenci, rýsuje obrysy našeho zažívaného vesmíru. Meze, určené našim vjemům prostorem a časem, jsou neodstranitelné, neboť jsou cenou, kterou platíme za to, že vůbec můžeme vidět svět kolem sebe.

Na začátku jsme zredukovali veškerou filosofii života na tři otázky a začali naše pátrání hledáním odpovědi na jednu z nich: Co je svět?, respektive jakým způsobem ho poznáváme a zažíváme? Nyní, abychom se posunuli v našem pátrání, se přesuneme k otázce druhé: Co jsem já?

Při hledání odpovědi na otázku: Co jsem já? zjišťujeme, že bdělý život se podobá pouhému vrcholu ledovce, který vyčnívá nad vodní hladinu. Neboť ledovec jako celek tvoří tři různé způsoby existence vědomí. Ke zmíněnému bdělému stavu nám přibýly sen a spánek.

Rozborem zkušeností stavu bdělého a stavu snu zjišťujeme, že se jedná o dvě různá stanoviska, z nichž jedna a táž mysl pohlíží na obrazy, které sama promítá, jako by k ní byly vnější. Jenže – v případě bdělého stavu jsou to její vlastní přetvořené odezvy Světové Mysli, která v ní myslí, zatímco v případě ve stavu snu jsou to výhradně její vlastní původní výtvoř. Z faktu, že každý vysněný svět patří výhradně snícímu člověku, kdežto bdělý svět je společný všemu lidstvu, lze získat hluboký význam. Každému člověku tím dává Příroda v jeho vlastní osobní zkušenosti klíč k záhadě tvoření světa. Na základě faktu, že jedinec je schopen vytvářet své vlastní představy ve svém snu, může pochopit, jak je možné přijímat a reprodukovat svůj vlastní obraz bdělého světa vyzařovaný Světovou Myšlí. Stav snu nám tak poskytuje důkaz, že mentalismus je opravdu pravdivý. **Během snu dostáváme dojmy o zevních předmětech a uvědomujeme si je jako vjemy. Nicméně tyto vjemy vznikají bez přítomnosti nějaké fyzické věci. Myšlenka se nám pak jeví, jako by byla zažívanou fyzickou věcí. Po probuzení však shledáme, že tato věc byla jen myšlenkou. To samé platí i o našem těle a smyslech. Jeli-kož ve stavu snu zrak, čich, chuť, hmat a sluch fungují jak ve stavu bdělém, pak sen dostatečně prokazuje, že tyto smysly jsou ve skutečnosti mentální.**

Je to důležité poučení pro materialistické kritiky, kteří chtějí z dřevěných kmenů a těžkých kamenů dělat měřítko skutečnosti. Ve snech jsou věci skutečně pociťovány a viděny jako „hmotné“, i když nejsou fyzicky přítomny.

Příroda poučuje každého člověka pomocí jeho snu o tom, že má v malém měřítku stejné tvůrčí schopnosti

jako Světová Mysl. Když se táže, jak je možné, že Světová Mysl vnucuje svou představu světa individuální mysli, pomáhá mu Příroda nalézt odpověď tím, že mu poskytuje zážitek snu, v němž snící člověk, obírající se svými fantaziemi, je schopen vnutit sám sobě soukromou představu světa. Koneckonců pozoruje jen to, co projevuje jeho mysl, i když to v dané době neví.

Díky porovnání bdělého stavu se snem též snadno chápeme vytváření pocitu prostoru (a zároveň i času), protože víme, že **svět snu existuje pro nás jen jako řada představ, na které upínáme svou pozornost; sen tak není místem, nýbrž stavem pozornosti. Jeho prostorovost je symbolická a vzniká tím, že se jí věnuje pozornost. Díky tomuto zjištění můžeme vystoupit o stupeň výše a pochopit obtížnější bod, že také svět bdělého stavu náleží ke stejnému prostorovému symbolismu a že svou prostorovost a vzdálenosti má jen proto, že se jim věnuje pozornost!** A tak objevujeme, že naše poznávání existence světa se *vždy* pojí s naší pozorností, kterou na svět zaměřujeme; že věnovat pozornost věcem je základní a předběžný předpoklad pro uvědomování si věcí a že stupeň věnované pozornosti je přímo úměrný intenzitě projeveného vědomí. Prostor je zkrátka uvnitř mysli a ne vně mysli, jak se obvykle věří. Z tohoto nepopíratelného faktu prostorovosti snu mohou poznat ti, kdo pokládají mentalistickou nauku za fantastickou, v jak naprostém souhlasu s Přírodou toto učení skutečně je. „Dokud se neprobudíme, nechápeme, že to, co vidíme ve snu, neexistuje zevně,“ stojí psáno ve *Wei Šiherših Lun*, starém stručném čínském přehledu mentalismu; a je tam rovněž připojena poučka, že také nechápeme, že to, co vidíme v bdělém

stavu, neexistuje zevně nás, nýbrž existuje jen jako mentální obraz. Nicméně je obtížné v bdělém stavu uvěřit pravdě, že svět každého člověka je skutečně jeho vlastní představa promítnuta ven, jako je pro snícího člověka těžké uvěřit, že jeho vysněný svět je právě tak jeho vlastní ven promítnutá představa.

Ohledně spánku víme, že usínání je dostředivý proces stahování vědomí do nitra, kdy naše mysl přirozeně opouští své sklony promítat se ven do prostoru a vytvářet tvary. Tento proces vrcholí v hlubokém spánku, který je jeho nejzazším bodem. Když se však začneme probouzet, naše mysl nastupuje opačný pochod a začíná opět promítat své představy ven, jako by byly skutečně zevní.

Tedy zatím můžeme dojít k závěru, že naše vědomí má tři různé způsoby své existence: Postupně se rozšiřuje nebo zužuje. V hlubokém spánku je ve stavu podobném noci, ve snu je ve stavu podobném soumraku, v bdění je ve stavu podobném jasnému polední. Bdělý stav vědomí je tedy ten, v němž vědomí otevírá oči nejšířeji – je plně rozvinuté, ve stavu snu má vědomí oči zpola zavřené – je jen zpola rozvinuté a ve stavu hlubokého spánku jsou oči našeho vědomí zavřené zcela – vědomí se plně stáhlo. Tento fakt postupného otevírání okénka vědomí vysvětluje, proč v bdělém stavu víme, že druhé dva stavy také existují, zatímco ve stavu snu si nejsme vědomi existence stavu bdělého. Neboť vlnění o větší délce vlny zahrnuje vlnění s vlnami kratšími, ale kratší vlny nemohou zahrnovat delší.

Z předchozího rozboru tří stavů vědomí nesmíme přehlédnout poučení, které z toho vyplývá: **Bdělý svět má vyšší hodnotu než svět snů, neboť umožňuje**

mysli, aby byla jasněji a plněji vědomě činná. A to je základní rozdíl mezi oběma stavy, i když jsou oba pouze mentálními konstrukcemi. Bdělý stav je pro nás nejvíce vědomým stavem, a tak ze všech nejdůležitějším. Právě zde v tomto fyzickém světě a nikde jinde, musí člověk splnit své duchovní předurčení a realizovat svou vyšší individualitu – Nadjá. Neboť jedině prostřednictvím plně vyvrátého bdělého stavu se člověk může postupně stát vědomým svého Nadjá.

Avšak z jiného úhlu pohledu je potřeba jasně říci, že z vývojového stanoviska se člověk ve stavu snu zpola stáhl zpět do svého původního jáství, ve stavu spánku se pak k němu přiblížil úplně. A tak tento stav hlubokého bezesného spánku nyní rozebereme, protože nám, zkoumajícím myslím, nabízí zlatou nitku.

Zdá se, že během spánku ztrácíme vědomí, nicméně si vzpomínáme na fakt, že jsme spali. Jak bychom si vůbec mohli pamatovat, že jsme spali, kdyby neexistovalo v dotyčné době nějaké skryté uvědomování si tohoto faktu? Jestliže prohlašujeme, že jsme si po dobu spánku nebyli ničeho vědomi, něco v nás si paradoxně muselo být vědomo tohoto podvědomého uvědomování si, jinak bychom nemohli nikdy spojit spánek s bděním, a tak bychom nikdy vůbec nemohli vědět, že jsme spali! Kdyby byl spánek skutečně absencí jakéhokoli druhu vědomí, jak bychom si mohli potom pamatovat, že je příjemný a osvěžující, a hovořit o něm s uspokojením? Někaký druh vědomí musel být přítomen, aby nám později umožnil představu této příjemnosti. A dále, jak bychom si mohli vždy ráno vybavit události předešlého dne a spojit je v uspořádanou souvislost s událostmi dnešními, kdyby

mysl přece jen nebyla nějakým způsobem přítomna v oné mezeře spánku? Že stav spánku opravdu neničí vše v mysli, odhaluje fakt, že pocit individuální totožnosti, celý zámoitek myšlenek, tužeb a charakteristik, které tvoří osobnost, se znovu vynořuje při každém ranním vzkříšení sebe-vědomí ze spánku. Kdyby nebyla v mysli jakási spojitost jáství, mohli bychom usnout s myšlenkou, že jsme určitou osobou a probudit se s myšlenkou, že jsme osobou jinou. Nemůžeme tedy po právu říci, že vědomí bdělého stavu a snu vyčerpává spojitost existence mysli. Je jasné, že bezvědomí je ve skutečnosti chybné označení nejtajemnější fáze mysli.

Co vlastně přestává být činné během spánku? Není to sama mysl, ale jen určitá *forma* její činnosti. Jasným důkazem jsou případy somnambulismu (náměsíčnosti). I když si náměsíčník není vědom toho, co se děje, nějaká inteligence dokonale řídí pohyby jeho těla a udržuje je pod vlastní kontrolou. Jaký to má pro nás význam? Za prvé to znamená, že mysl může být činná ve dvou fázích, z nichž jedna je vědomá a, jak se zdá, normální, druhá nevědomá a zdánlivě abnormální; za druhé, že by bylo přesnější označit mysl během spánku spíše za nesdílou než za nevědomou; za třetí, že mysl nevyčerpává své možnosti v jediné fázi vědomí, kterou známe jako souvislou a namáhavou činnost myšlení; za čtvrté, že nejnuitnější vrstva mysli není svým uvědomováním závislá na pěti fyzických smyslech. Stručně řečeno to znamená, že teprve nyní začínáme trochu chápat úžasné tajemství, které je skryto v naší vlastní mysli. Jisté je, že v tomto stavu musí existovat jakési vědomí. Nicméně to není druh vědomí, jaký známe během bdění nebo snu.

A tak musíme náš pojem pomyslného ledovce opravit! Mysl nemá tři, ale čtyři stavy existence vědomí. První je bdělý stav, druhý je sen, třetí je bezesný spánek a čtvrtý je tento zatím tajemný stav mysli. Mysl během noci pokračuje jakousi tajemnou činností. Tato hlubší vrstva mysli, ukrytá pod prahem vědomého myšlení, je tajemným zdrojem všech nádherných uměleckých inspirací a všech intuitivních rozhodnutí. Toto čtvrté vědomí je činné způsoby, které se vymykají omezenému rozsahu našeho *myslicího* intelektu. Zde pracuje mysl spontánně zcela nepochopitelným způsobem, *ale pracuje*. Nepotřebuje myslet diskurzivním způsobem (postupně v pojmech) a logickým způsobem, kterým běžně chápeme výraz „myslet“. Tato hlubší vrstva mysli nepotřebuje běžný způsob myšlení – myšlení by pro ni bylo skutečně vězeňskou kobkou. Tato hlubší vrstva mysli pracuje ve vibračním rozsahu, který se vymyká tomu, co zpravidla zažíváme během snu nebo v bdělém stavu. Stručně řečeno, mysl má během spánku jakýsi druh svého vlastního vědomí, které však tím, že se nepohybuje od představy k představě, není vědomím intelektuálním. Proto se nyní musíme snažit dozvědět se něco více o vědomí. A dále, je-li svět, dle tvrzení mentalismu, jevem vědomí, je naprosto nutné se tázat: Co je vědomí?

Co v nás si je vědomo vidění, slyšení a myšlení? Je to mozek? Nemožné – pouhý kus masa, který se málo liší od toho, co můžeme koupit u kteréhokoli řezníka. Slovem *mozek* míníme hmatatelnou část lidského těla, která je přikryta klenbou lebky a plná točitých závitů šedé a bílé látky, kterou anatomové zkoumají v pitevně. Slovem *vědomí* míníme souhrn střídajících se řad smyslových dojmů, vjemů, myšlenek, citů, obrazů, intuicí, představ a

vzpomínek, které známe jako své vlastní a ke kterým se nelze dostat žádným pitváním chirurgickým skalpelem.

A tak dozrál čas, abychom pochopili rozdíl mezi myslí a vědomím. Kdybychom mysl přirovnali k lampičce, pak vědomí je její světlo, a tak z mentalistického hlediska je mysl více než vědomí a přisuzujeme jí před ním prvenství. Tedy vědomí je pouze aspekt myslí a toto vědomí si lze definovat jako souhrn střídajících se řad smyslových dojmů, vjemů, myšlenek, citů, obrazů, intuicí, představ a vzpomínek, které známe jako své vlastní. Mysl je hlavní surovinou každé naší jednotlivé myšlenky. Všechny naše myšlenky jsou ve skutečnosti v mysli, ale činné ve vědomí. Známe vždy přítomnou mysl pouze prostřednictvím myšlenek, které jsou jejími výtvoři, a prostřednictvím vědomí, které ona promítá na svou zdánlivě *temnou prázdnotu*.

Nyní je na místě připomenout, že jsme dřívějším rozbořem přišli na skutečnost prvenství vědomí. Z toho vyplývá, že nikdo nemůže pozorovat vědomí stejným způsobem, kterým může pozorovat cokoli jiného. Vědomí se nemůže stát objektem pozorování. Je to stejné jako se světlem: Světlo umožňuje viditelnost všeho ostatního, ale samo zůstává paradoxně neviditelné. Žádný člověk nemůže přímo zkoumat své vědomí, protože je nemůže učinit objektem svého uvědomování, právě tak jako nemůže žádný člověk učinit svou vlastní tvář objektem přímého uvědomování, ale musí se na ni dívat nepřímou do zrcadla.

Další vhodnou analogií je přirovnat mysl k zrcadlu a všechny věci k jeho zrcadlení. Pak pozorujeme všechny věci v mysli jako v zrcadle. Protože ale toto zrcadlo je mimo dosah našich smyslů, pozorujeme obrazy a nepo-

zorujeme zrcadlo, které je odráží. Proto přičítáme mylně skutečnost jedině věcem a neskutečnost myslí.

A tak náš objevený čtvrtý stav myslí je samotné zrcadlo, bez odrážení, bez zrcadlení čehokoli – stav vědomí bez myšlení, bez myšlenek. Je to stav vědomí čisté myslí! Jak můžeme poznat tuto existenci čisté myslí odděleně od myšlenek a představ, které ona vytváří?

K ujasnění této situace si můžeme vypomoci další vhodnou analogií, a to promítáním filmu v kině. V kině nevidíme bílou promítací stěnu, když je zcela pokryta promítanými filmovými obrazy, neboť tyto obrazy zcela poutají naši pozornost. Podobně v bdělém stavu poutá mentální obraz světa celou naši pozornost. Zde pak vědomí tohoto obrazu odpovídá obrazu na plátně. Co představuje neviditelná promítací stěna? Představuje to, co je v nás přítomné během hlubokého, bezesného spánku, to, z čeho vzniká jak vědomí ve snu, tak v bdělém stavu, to, co je esencí či látkou všech vědomých myšlenek, obrazů i představ; a tím je princip myslí, který je vždy jejich základem. Ale my známe vždy přítomnou mysl pouze prostřednictvím myšlenek, které jsou jejími výtvoři, a prostřednictvím vědomí, které ona promítá.

Tedy odpověď na otázku: „*Jak můžeme poznat tuto existenci čisté myslí odděleně od myšlenek a představ, které ona vytváří?*“ je, že se musíme osvobodit od tyranie našich neustálých myšlenek. Jedině, když se osvobodíme od všech myšlenek (tedy od všech myšlenek světa včetně myšlenky našeho těla), které svírající naše vědomí, může být čtvrtý stav vědomí plně zažíván. Čtvrtý stav vědomí nemůžeme pozorovat, ale můžeme se jím stát. Musíme jím být, pokud ho chceme dosáhnout, není jiné cesty, není vyššího cíle! Čtvrtý stav je stav, kdy zanikají

veškeré mentální konstrukce, **mysl se v něm stáhla do svého vlastního přirozeného já, do svého vlastního ryzího stavu. Čtvrtý stav je nerušeným a nepřerušovaným vědomím podstaty mysli. Tento čtvrtý stav obsahuje všechny ostatní tři stavy ve svém širokém pojetí, a proto objímá celý život.**

Spánkem Příroda poskytuje člověku přiblížení se k podstatě mysli, ale protože její zažívání si nezasloužil svým úsilím, brzy mu opět toto přiblížení odnímá – odnímá mu vědomí. Neboť člověk vstupuje do spánku a nese si s sebou břemeno zakořeněných mentálních semínkovitých záznamů pozemských tužeb, břemeno silných citových sklonů, které ho poutají k fyzickému životu, a silných egoistických pout, která nemohou existovat souběžně se SVOBODOU A JEDNOTOU RYZÍ PŘIROZENOSTI MYSLI. Protože si vlastním úsilím nezasloužil právo uvolnit se z této připoutanosti, nedovoluje mu Příroda, aby se těšil z vědomí této myšlenek prosté svobody během svého spánku.

Nyní můžeme pochopit, proč ztrácíme vědomí během spánku. Je to tím, že původní stav mysli, ke kterému se vracíme, má vibrační řád daleko mimo vibrační řád intelektu v bdělém stavu. Intelekt je periodicky stahován do nitra mocnou magnetickou silou nejnvnitřnější části svého bytí, ale není schopen rozšířit svůj vibrační řád tak, aby mohl zachytit širší vědomí čtvrtého stavu. Proto intelekt ztrácí vědomí a vchází do spánku. A když jeho omezený život během spánku zhasl, později přirozeně popírá, že v něm existoval nějaký druh vědomí.

A tak tajemný čtvrtý stav za bděním, sněním a spánkem předkládá nauka mentalismu lidem jako cíl. Při-

vést během bdění, kdy je pozornost nejvíce soustředěna a který je nejvíce vědomím stavem, úmyslně své myšlení k nejpomalejšímu pohybu a tím svůj mentální stav učinit co možná nejpodobnější mentálnímu stavu, jaký je ve spánku, *s plným intelektuálním pochopením všeho, co tento pokus zahrnuje*, pak by vědomě zažil tento blažený klidný čtvrtý stav! Zkrátka, tento čtvrtý stav je sjednocením hlubokého spánku a plného vědomí.

Z toho vyplývá nesmírná důležitost tohoto pozemského života: lidstvo může získat plnou duchovní seberealizaci pouze při jasném vědomí tohoto fyzického světa, tedy pouze v bdělém stavu. Právě zde v tomto fyzickém světě a nikde jinde musí člověk splnit své duchovní předurčení a realizovat svou vyšší individualitu. Neboť jedině prostřednictvím plně vyvrátěného bdělého stavu se člověk může postupně stát vědomým svého Nadjá. Fyzický svět je křížový bod. Pravdu o životě musíme uskutečnit, pokud jsme ve fyzickém těle, má-li to být pravda a ne jen její náhražka. Důvod, proč snění ani spánek nemohou poskytnout podmínky dostačující pro toto uskutečnění je, že jen v bdělém stavu může intelektuálně myslící vědomí pracovat ve svém nejširším rozsahu.

Naše zkoumání otázky: „*Co jsem já?*“ stále není u konce. K bdělému stavu jsme připojili stav snu, spánku a nově objeveného čtvrtého stavu, avšak zkoumání stále pokračuje, není vyčerpáno.

Co jsem já?

Jestliže se nakonec mění celá naše minulá osobní zkušenost za všechna ta léta v řadu prchavých představ, co můžeme říci o životě přicházejícím, který sahá do budoucnosti? A co teprve tato živá přítomnost, kterou tak bezprostředně prožíváme? Vždyť přítomnost se nutně stane minulostí a budoucnost přítomností. Jelikož minulost, přítomnost a budoucnost vytvářejí celou lidskou existenci, co jiného to dokazuje, než že naše vlastní existence v bdělém stavu je pouze řadou myšlenek, které se pořád mění, a že naše osobní zkušenost je mentální konstrukcí? Nicméně, jednou věcí, kterou si je každý člověk jist, je tvrzení „já jsem“ – jako něčeho, co je neměnné. Co vyvolává tuto jistotu?

V pátrání po „já“ jsme si řekli, že první naší myšlenkou je „já“. Všechny ostatní následují po jejím vzniku. Myšlenka „já“ nezůstává osamocena, ale okamžitě se spojuje s myšlenkou, která po ní následuje. A tou je myšlenka těla. Následkem toho se původní myšlenka „já“ proměnila v myšlenku „já jsem tělo“. Po této myšlence se objevuje myšlenka světa. Toto „já“ dodává bezděky jednotlivé časo-prostorové charakteristiky, jimiž musí svět projít dříve, než se může vynořit v jeho vědomí. A tak toto „já“ chová skutečně jako své vlastní obě myšlenky: myšlenku těla a později myšlenku světa, vnějšího vůči tělu. Ale protože začalo samo sebe klamat o svém vztahu k tělu, protože považovalo tělo za to, čím není, končí tím, že se klame o věcech vnějších k tělu a tělo obklopujících a považuje je za to, čím ony také nejsou. Tak vzniká trojnásobný omyl: svět, tělo a „já“ se považují za nementální.

Po poznání a konstatování omylů v chápání co je „já“, jsme se v pátrání dostali ke stanovisku: Myšlenky jsou pouze fází vědomí. Vědomí je jen fází mysli. Co je

skutečné, je jen mysl. Celé to funguje takto: Bdělý stav je prostě přirozený důsledek toho, že mysl promítá plnou silou pouze zlomek sebe sama jako osobní vědomí. Stav snu vzniká tím, že táž mysl promítá osobu silou částečnou. Stav spánku je následek toho, že mysl vtáhla zúžený zlomek vědomí snu do sebe, a tak zcela uzavřela štěrbinu vědomí osobnosti. Pak ztrácí individuální bytost své vědomí. Neztrácí je však mysl, která má svůj vlastní zvláštní druh vědomí. Důvěrně známé „já“ přestává existovat při svém nuceném návratu do mysli, protože nemůže absorbovat to, co ho přesahuje a musí se místo toho podřídit tomu, že je samo absorbováno. Ztráta osobního vědomí během spánku je nevyhnutelná, protože sama osobnost je jádrem myšlenkových útvarů, které jsou dočasně vyzářeny do života spolu s myšlenkou světa, ale obě tyto myšlenky se rozplynou, když je stažen prvek vědomé pozornosti, který je oživuje.

Jak jsme uvedli, individuální bytost ztrácí své vědomí, neztrácí je však mysl. A tak ona je to, co nazýváme „skrytý pozorovatel“, neboť skrytě pozoruje všechny stavy. Tento skrytý pozorovatel je dříve uváděný jako čtvrtý stav vědomí. Z tohoto vyplývá **definice mysli: mysl je to, co nám umožňuje myslet o něčem a uvědomovat si něco a co odhaluje svoji existenci v každé myšlence, co však je nám neznámo mimo takové projevy.**

Tento skrytý pozorovatel je základní pozorovatel, který zaznamenává příchod a odchod ostatních tří stavů (bdělý stav, stav snu a bezesný spánek), protože může stát mimo ně v nepřerušené blaženosti. Je to naše pravdivé, nejhlubší jáství, neboť pouze ono přežívá beze změny povrchní jáství proměnlivé osobnosti.

Nyní zdůvodníme počáteční konstatování, že člověk si je jist jedinou věcí: „já jsem“. Proč tomu tak je? Proč když osobnost není posledním vlastníkem a je sama vlastněna, se zdá, že vlastní jáství, a dává trvalý pocit, že je našim skutečným jástvím? Odpověď je, že skrytý pozorovatel je přítomný ve skrytém spojení v osobním jáství a do tohoto jáství odráží pocit vlastní skutečné existence. Přítomnost skrytého pozorovatele v každém z nás tak vysvětluje, proč vůbec máme pocit osobní totožnosti.

Na otázku „Co jsem já?“ nyní odpovídáme, že se jeví jako trojnásobné: a) fyzické tělo, b) osobní vědomí, sestávající z citů, myšlenek, přání, představ a karmických sklonů, c) neosobní pozorovatel. *Všechny* tyto tři elementy se spojují, aby vytvořily celkové „já“. A tak osoba náleží skrytému pozorovateli a tento pozorovatel ji spojuje se všemi ostatními jástvími. Tento pozorovatel se nazývá Nadjá.

Nyní je třeba objasnit překážku, která dříve nebo později uvede do zmatku studenty mentalismu. Opravdu nebylo možné ji dříve s úspěchem projednávat.

Viděli jsme, že každý jednotlivec si tvoří svůj vnější svět ze svých vlastních podvědomých hlubin a že je v zajetí iluze, když věří, že tento svět je vnější k jeho vědomí. To znamená, že všichni ostatní jedinci existují také pouze jako jeho myšlenky, neboť jsou součástí světového celku. Může si tedy každý jedinec říci: „Jestliže jsou všechny lidské bytosti pouze vjemy mého vlastního vědomí, pak celé lidstvo je částí *mé* existence a můj mentální styk s

nimi je pouze samomluvou. Pak neexistuje nikdo, s kým bych mohl mluvit nebo komu bych mohl psát! Jsem nucen dojít k závěru, že existují pouze já! To ale znamená, že neexistuje pospolitý život a že vzájemný styk je absurdní. Kromě toho ostatní lidé mají stejné právo na samostatnou existenci jako já, a tyto protichůdné nároky na úplnou izolaci musí končit tím, že se vzájemně ruší. Zdá se, že to je logický výsledek nauky o mentalismu.“

Tento egoistický omyl má dva velmi závažné závěry. Předně, neexistuje nic mimo naše vlastní myšlenky. Dále, všichni ostatní jedinci jsou výtvozem vlastního tvořivého pochodu. Výsledek toho je, že nejen naše tělo, ale i naše mysl je právě tak výtvozem mysli jiného člověka, jako je jeho tělo a mysl výtvozem naší vlastní mysli. Kdyby to byla pravda, došli bychom nejen k polovičnímu bláznovství čirého egoismu, ale, což by bylo ještě horší, k úplnému šílenství nihilismu, nauce, že vůbec nic neexistuje!

Studenti se musí opravdu vyvarovat, aby nepřišli z materialistického deště pod tento egoistický okap. Bylo by snadné považovat chybně mentalismus za učení, že svět, který známe, je pouze představou naší individuální mysli a že nemá existenci mimo naše malé ego. Na začátku bylo řečeno, že svět jevů je jediným světem, který člověk zná. I když toto tvrzení zůstává stále psychologicky správné, nejde dosti daleko. Nesmí se špatně chápat, jako by znamenalo, že neexistuje nic mimo osobní vjemy. Je pravda, že každý z nás žije v uzavřeném kruhu a že je schopen odvozovat existenci jiných pouze ze svých smyslových vjemů o jejich činnosti. To, že zkušenosti světa dvou různých lidí mohou být předmětem jejich hovoru, jako by byly pro oba stejné, je něco, co

musí být vysvětleno. Možnost tohoto vzájemného dorozumění je skutečně příznačná. I když člověk nezná nic mimo své vjemy, musí existovat něco – i když je to pro něho skryté a neznámé – co způsobuje tyto vjemy. Člověk, zabraný pozorováním filmu, nevnímá nic mimo měnící se obrazy a zvuky z promítací plochy, které zasahují dva z jeho smyslů; je to však promítací přístroj, co je skrytou a nepozorovanou příčinou jeho vjemů! Zamítli jsme existenci fyzických předmětů jako příčinu vjemů. Okolnost, že existují podobné vjemy u různých jedinců, byla již vysvětlena ve společném mentálním základu. Proto zakoušejí různé mysli přibližně stejný svět. Fakt, že dva jedinci mohou s porozuměním mluvit o téže vnější věci, lze vysvětlit faktem, že věc je mentálně zkonstruovaná a že všechny individuální vědomí jsou podložena společným vědomím. Právě toto společné vědomí sjednocuje všechna různá jáství a způsobuje podobnost všech našich vjemů světa. Tím, že jsme ve vzájemném styku a můžeme se navzájem dorozumět, nám umožňuje přesvědčit se o existenci jiných osob vně nás, i když je zcela nemožné, abychom zažívali jejich vědomí přesně stejným způsobem, jako zažíváme své vlastní.

Ať chceme nebo nechceme, musíme myslet o světě samostatně z toho jednoduchého důvodu, že větší mysl ho vmýšlí do naší mysli, promítá a poznává vnější svět *prostřednictvím* individuální mysli. Každý předmět ve vesmíru je udržován v širším nekonečném vědomí, ať o něm myslí nebo jej pozoruje omezené vědomí člověka, nebo ne.

Světová Mysl netvoří přímo svět, ale její přítomnost umožňuje jak nám, tak i světu, abychom se karmicky sami projeví. Je logické, že Světová Mysl

musí být před svými představami, tedy jak před představou světa, tak před představou ega. Osobnost i svět spočívají latentně v mysli, která je spojuje a přitom převyšuje, neboť je jejich skrytou skutečností. Osobnost a svět jsou vždy ve vzájemném vztahu a nikdy se neobjevují odděleně. Přesto však se oba, spolu s tímto vztahem, rozplývají ve vyšší jednotě. **Vždyť oba jsou jen projevy jediné všeobjímající Mysli.**

Takto překonává mentalismus egoistické a nihilistické kruhy svou naukou o mysli, která je kosmická svou působností.

Přesto není egoistický závěr tak daleko od správnosti, jak se zdá na prvý pohled – nechť to zní jakkoli absurdně. Nevědomky se totiž snaží vyjádřit hlubokou pravdu, která byla zhlédnuta jako z dálky. Jeho hlavní chybou je, že mylně zaměňuje „já“, na které poukazuje. **Osoba nejen náleží něčemu ve svém pozadí, skrytému pozorovateli, ale až skončíme toto zkoumání, poznáme, že tento pozorovatel ji spojuje se všemi ostatními jástvími.** Je nutno zahrnout osobu do většího jáství, v němž vše je jedno a jedno je vše. Když považujeme toto „já“ za omezenou osobnost, pak je jistě tento závěr chybný, ale když je považujeme za univerzální „Já“, za vyšší individualitu, pak je metafyzicky správný. **Abychom tedy mohli pravdivě říci větu, „Existuji jen já“, musíme nejprve překročit úroveň osobní existence a uskutečnit existenci vyšší – Nadjá.**

Jeho známé „já“ je prostě takovou osobou, za jakou se člověk považuje. Tuto představu během života postupně mění. Mimo nás existují také všechny ostatní osoby, ale podobně jako naše vlastní osob-

nost existují jako myšlenky. Jedině když nalezneme pravdu v pozadí osobnosti nebo když ji naleznou jiní, dosáhneme my nebo oni vyšší existence, než existence myšlenky. Neboť osoba, na které všichni tak houževnatě lpíme, je koneckonců pouze stínem vrženým Nadjám, mdlým pozůstatkem jeho transcendentního (převyšujícího) jáství. Nyní snad bude poněkud jasnější, proč nám brání egoistický postoj ke světu dojít k pravdě a proč filosofická disciplína žádá zvládnutí osoby. Neboť vznik předmětů jako představ zůstane tak dlouho nepochopitelný a skrytý a nelze ho vysvětlit, pokud trváme na tom, že zažívání světa je výhradně *naší vlastní zkušeností*. Egoista přehlíží tuto Světovou Mysl, v níž je jeho malá mysl obsažena, nepozoruje, že jeho vnímání je jen z poloviny nezávislé. Lidská zkušenost je konečný zbytek procesu vzájemného působení, tkanivo utkané spolu se společnou myslí, v níž dlí a myslí všechny lidské bytosti, a která dlí a myslí v nich. Svět je výsledek spojené kosmické a individuální představivosti.

Docházíme k tomu, že *nakonec* existuje jen jediný pozorovatel, Světová Mysl skrze Nadjám, a jen jediná velká představa světa a my, jako osoby, jsme v této velké představě zahrnutí. Mohli bychom si vhodně analogicky přirovnat Světovou Mysl k snícím člověku, představu světa k jeho snu a nesčíslná stvoření v ní k rozmanitým postavám, které se činně účastní tohoto snu. Aby byl tento obraz věrnější, museli bychom připojit ještě další faktor, který chybí v obvyklých lidských snech – snící je si v tomto případě dokonale vědom toho, že sní. Každá z postav snu si představuje své okolí a přece vidí více méně

stejný svět. To má dva důvody: předně je v základě pouze jediná svrchovaná představa jejího okolí, které se musí její myšlení nevědomky a bezděčně přizpůsobit; za druhé je v základě pouze jediný pozorovatel, působící prostřednictvím všech a ve všech nesčíslných individuálních pozorovateli, kteří existují ve snu. Tento jediný pozorovatel je ovšem snící sám.

Avšak je to jen přirovnání. Neříkáme zde, že svět je pouze snem a že my všichni jsme odsouzeni k zániku, jakmile Světová Mysl procitne ze svého světového snu. Říkáme pouze, že svět je jako sen a že činnost Světové Mysli je jako snění.

Smrt. Toto kdysi děsivé téma již není tak děsivé, když si uvědomujeme, že fyzické tělo existuje jako vnitřně udržovaná myšlenka, kterou mysl v sobě obsahuje (tělo je intimní forma vědomí, s kterým je „já“ v nepřekonatelně těsném vztahu, ale s nímž přesto není totožné). Můžeme tedy s radostí pochopit další pravdu, že smrt nemůže být ničím více, než odříznutím tohoto souboru od mysli samé.

Otázka „Kde jsme po smrti?“ je chybná a měla by být změněna na otázku „Co jsme po smrti?“ Duch právě zemřelého člověka nedosahuje druhého světa žádným vjemem zeměpisného cestování nebo prostorového pohybu. Dosahuje ho změnou ve vědomí. Mentalismus objasňuje, že jestliže je tento pozemský svět formou vědomí, musí být takzvaný onen svět, do kterého vstupujeme po smrti, také formou vědomí a nikoli místem. Ať

existují jakékoli jiné světy, mohou to být jen světy mentální, tedy také jen formy vědomí.

Máme sedm posmrtných stavů vědomí. Tři z těchto stavů jsou zlé, temné a nešťastné, tři jsou dobré, jasné, úspěšné a radostné. Sedmý neutrální střední stav leží mezi těmito dvěma skupinami a do něho přichází po smrti většina lidí. Každý stav je úměrný různé síle morálního charakteru. Nejnižší stav je oblast nenávisti a zloby, kdežto nejvyšší stav je oblast dobroty. Síly mravní přitažlivosti a mravního odporu určují duchu povahu okolí, zkušeností a styku s ostatními bytostmi.

Princip života je síla, která náleží principu myslí, jejíž podstata je nesmrtelná. A tak nakonec se znovu vynořujeme jako osobnost v časoprostoru, když uzrály vhodné podmínky pro náš další vývoj.

Žádná zkušenost se nikdy neztratí. Veškeré nesčíslné vzpomínky nesčíslných životů se podvědomě vstřebávají a mění v moudrost, ve svědomí, ve sklony a v intuice, které ovlivňují lidské povahy a životy. Nicméně, tento proces je dlouhý a pomalý, a tak je nejdůležitější mít správný směr. Není možné zůstat stát. Musíme se vyvíjet nebo degenerovat!

Až dobře pochopíme poslední úkol této Země a plně splyneme s prvopočátečním principem bytí, zakončíme únavný koloběh znovuzrozdování. Pak nastoupíme jednu ze tří cest. První: můžeme dát přednost ponoření úplně a navždy do univerzální myslí a zbavit se břemene omezeného jáství ve velkém míru. Druhá: můžeme opustit tuto planetu a odebrat se na dokonalejší, kde tvary a stupně existence jsou jemnější a krásnější. Třetí: můžeme přinést oběť, a tak se zřící spravedlivě získaných odměn a zůstat zde v trvalém znovuzrozdování, abychom

pomáhali těm, kteří tápou v temnotách nevědomosti a zmatku.

Tyto dvě souvětí (1. Nikde ve vesmíru neexistuje osvobození od utrpení, pokud neexistuje osvobození od ega. 2. Pokud myšlenky proudí jedna za druhou v řadách, potud trvá osobnost; ale když se tento proud zastaví, pak osobnost nemůže přežít.) nám jasně ukazují, že cesta k nesmrtelnosti bez utrpení vede ke skrytému pozorovateli – ke ztotožnění se s Nadjá.

Nyní je na místě vysvětlit si výrok, že Nadjá je vyšší individualita člověka. Víme, že Světová Mysl musí být všude, ale osobní vědomí si ji všude neuvědomuje. V časo-prostorovém vnímání musí být bodový okamžik, v němž se může osobní vědomí s ní setkat – a to je právě naše vyšší individualita, Nadjá. V nejmystičtější zkušenosti se *nejprve* pociťuje, že takový bod existuje v srdci. Ale Světovou Mysl nelze vnímat takto omezeně. Pozdější mystická zkušenost přesahuje vždy tento střed v srdci a zcela odpoutává vědomí od těla. Konečné jáství nemůže však nikdy uskutečnit Světovou Mysl v její plnosti v této zkušenosti prostě proto, že konečnost by se sama ponořila a zmizela, kdyby se o to pokoušela. Tento mystický styčný bod, Nadjá, představuje nejvyšší stupeň, kterého se může konečné jáství vědomě účastnit v nejvyšší existenci. Je to onen zlomek Boha, který dlí v člověku, zlomek, jenž má celou kvalitu a velkolepost Boha, ale který nemá celou Jeho rozsáhlost a moc. Rozdíl mezi Světovou Myslí a Nadjá je jen rozdíl v rozsahu a stupni, ne rozdíl v druhu, poněvadž oba jsou v podstatě z téže

„látky“. Můžeme vyšplhat tak vysoko, jako je toto nejvyšší jáství, ale ne za ně. Tak náš osobní život je fází života Nadjá. Existence Nadjá je opět fází existence Světové Mysli. Prostřednictvím tohoto řetězu vztahů má malé jáství trvalou příbuznost s jástvím kosmickým.

Je možné pozorovat, že výrazu Nadjá bylo zde použito jen v jednotném čísle. Avšak, není-li Nadjá sama Světová Mysl, nýbrž pouze její zlomek, vzniklý lomem, jiskra z jejího plamene, nebylo by správné užívat tento výraz také v množném čísle? Odpověď je, že by to směřovalo k chybnému dojmu, že Nadjá jednoho člověka je oddělené od Nadjá člověka jiného. Nadjá každého člověka je historicky odlišné od Nadjá člověka jiného, ale jen v tom smyslu, že každé vrhá stín nebo oživuje jinou řadu znovu vtělených osob a řídí jejich různé osudy. Stejně jako neexistuje žádný rozdíl mezi jednotlivými slunečními paprsky, tak neexistuje žádný rozdíl mezi jedním Nadjá a jiným; ale právě tak, jako má každý paprsek svůj vlastní vztah k předmětům, s nimiž se setkává, tak každé Nadjá má svůj vlastní vztah k cyklu znovuvtělených osobností. Nadjá ozařuje jako jeden paprsek jednotlivou osobu, zatímco Světová Mysl ozařuje jako slunce všechny lidi stejně. Každé Nadjá je ve své podstatě přesně totožné a tímž jako každé jiné. Jinými slovy, rozdíl je jen ve vztahu a ne v podstatě. Rozhodně mezi nimi neexistuje izolovanost, která je mezi dvěma osobami, ale přesto není mezi nimi úplná podobnost, která existuje mezi dvěma totožnými věcmi. Proto, kdyby dva lidé, kteří se vzájemně nenávidí, náhle došli uskutečnění svých Nadjá, stejně náhle by se vzájemně milovali. Kdyby mohli udržet toto uskutečnění, nastoupila by mezi nimi dokonalá a trvalá sympatie místo jejich dřívějších nepřátelství. Nadjá je vědo-

mě božské a nikdy nemůže ztratit svou skutečně univerzální povahu, stejně jako sluneční paprsek nemůže ztratit svou povahu světla, i kdyby se toto světlo milionkrát dělilo. Jako nesmí jednotlivá prostá buňka v těle obratlovce – která je jen jednou z mnoha milionů takových buněk – vkládat svá omezení na ústřední vědomí zvířete, tak nesmíme vkládat omezení osobnosti na Nadjá. Z lidského stanoviska je Nadjá hlubší vrstva mysli, kde si člověk může uvědomit Boha. Je to bezčasá, bezprostorová imanence univerzálního bytí ve zvláštním středisku.

Toto vyšší Jáství (Nadjá) se nevyvíjí rozšiřováním zkušeností jako osobní jáství, které vysílá, aby okusilo ovoce stromu dobra a zla. Symbolicky lze říci, že každé znovuvtělené „já“ je jako pouhý bod, dlící v nekonečné a věčné zkušenosti vyššího Jáství. Tělo je *pole* zkušenosti, myšlenka a cit *prostředkem* zkušenosti, zatímco vyšší Jáství je poslední zažívající bytí v člověku, mystické „Slovo, učiněné tělem“. Ono je vnitřním vládcem nevědomé osobnosti, božím zplnomocněncem pro světský život. Ono stojí ke svým spřízněným, postupně se vtělujícím osobám, ve stejném vztahu jako slunce k planetám, které krouží kolem něho. Můžeme je nazvat pravým bytím člověka v tom smyslu, že je tím, co existuje za a nad jeho vjemově-citově-myslicím bytím a co jako paprsek duše spojuje všechna nespočetná vtělení. I když jako skrytý pozorovatel je vlastníkem ega, nečiní to formou ve smyslu osobního vlastnictví. Je právě tak nestranné a bez vlastního zájmu k tomuto odraženému stínu svého vlastního bytí, jako je ke všem ostatním.

Vědomí Nadjá je jediné a nerozdělené. To znamená, že si uvědomuje jediné existenci, ale ne existenci osobní. Je vědomé, ale není vědomé sebe v prostoru a

čase. Ale takové vědomí se rovná v jistém smyslu tomu, nemít vůbec žádné vědomí. Neboť zkušenost může začít jedině tím, že můžeme začít rozlišovat mezi tím, co je – ať je to naše vlastní jáství, nebo nějaký předmět – a co není. Můžeme něco poznat – ať je to naše vlastní jáství, nebo předmět – jen když to můžeme postavit do protikladu k něčemu jinému. Proto se jedině a nerozdělené vědomí, samozřejmě jen z lidského stanoviska, rovná tomu, jako nemít vůbec žádné vědomí.

Sebeuvědomování může tedy vzniknout jen při uvědomování si rozdílu mezi dvěma věcmi. Uvědomíme si existenci něčeho jedině v uvědomování a při uvědomování si něčeho, čím to současně není; neboť pokud to nemůžeme takto odlišit, nemůžeme to odlišit vůbec. Nuže, tím prvním z kontrastů musí nutně být ten, který existuje mezi jástvím a tím, co je mimo ně. To znamená, že musí vzniknout protiklad představy „ne-já“, má-li si mysl uvědomit představu „já“. Kdyby nebylo jiného předmětu, nemohla by být vědomá existence „já“. Existence „já“ zahrnuje v sobě nutně potřebu spoluexistujícího a kontrastujícího „ne-já“. Má-li vůbec existovat vědomí sebe, musí se ohraničit a vymezit tímto „ne-já“. Jedno je vždy předpokladem druhého. Neboť poznat něco znamená nakreslit jasně kruh, v němž musí být vědomí uzavřeno a vně něho pak bude současně vše, co je poznáváno jako „ne-já“. Poznání může nastat jedině tehdy, je-li to poznání něčeho, co není poznávajícím samým. Sama představa jáství zahrnuje proto odloučení od toho, co není jáství, což znamená od toho, co je vně této představy.

A tak jestliže Nadjá má postavit protějšek k něčemu „jinému“, co je od něho oddělené a odlišné, jeho

prvním krokem musí nutně být omezení části sama sebe na něco menšího, než čím skutečně je, oddělení části své nekonečnosti a svobody. Jeho druhým krokem musí být zúžené a zostřené soustředění na to, co si takto samo předvádí a co je nyní zdánlivě neodvislé a oddělené. Každé soustředění mentální síly v sobě zahrnuje sebezapomenutí, úměrné k intenzitě, se kterou je pozornost pohlcena myšlenkou o tom, co je k ní vnější. Jeho třetím krokem musí být vybavení toho omezeného ega polem zkušenosti, aby bylo doplněno a završeno něčím, co si může uvědomovat jako něco *vně* sebe sama. Takto vstupuje v bytí promítnutá osoba. Existuje tím, co je k ní vnější a to existuje jejím prostřednictvím; oboje je vzájemně svázáno. Oboje je nerozlučně spojeno v každém nedělitelném okamžiku individuálního vědomí. Takto se rodí světová zkušenost osobnosti, a pokud stojí jedna proti druhé, vzniká sebeuvědomění, stejně jako elektrický proud vyrábí světlo, když se během svého postupu setká s překážkou ve formě wolframového vlákna a snaží se překonat tento odpor. Odpor, který „já“ vyžaduje, se získá omezením, vzniklým jeho časo-prostorovými vjemy a smyslovými činnostmi. V případě člověka způsobí umístění pěti smyslů zvnějšnění jeho vjemů a v důsledku toho i jeho zkušenosti; vytváří takto objekty pro jeho vědomí a „hmotu“ pro jeho víru. Nesmíme však upadnout do snadného omylu a zapomenout, že tento pociťovaný protiklad činí vědomí nezávislým na světě. Bylo již ukázáno, že jak „já“, tak svět se vyvíjejí ze společného zdroje, ze skryté mysli. Jejich protiklad musí být proto patrný pouze zevně, ale vnitřně nesmí být neslučitelný. Jsou stále spojeny a ne odděleny. Neboť ačkoli jsou *pociťovány* ve zkušenosti jako oddělené a protikladné, jsou

poznávány v analytické úvaze jako spojené a sjednocené.

Sebeuvědomění se musí vykoupit za vysokou cenu takového rozštěpení. Ten, kdo položí otázku, proč si ego není vědomo od samého začátku Nadjá, neví, nač se táže. Mohlo se vůbec zrodit jen za cenu, že má vedle sebe nějakou jinou existenci, aby ve svém vztahu k ní mohlo mít význam jako odlišná jsoucnost, jako osobní jáství, a aby od ní mohlo být odlišeno. Neboť jak osobnost, tak osobní vědomí jsou způsoby, které omezují ryzí bytí neomezeného Nadjá. Ego může mít svou oddělenou zkušenost jedině tím, že ztratí vědomí jediné a univerzální podstaty, která je jeho základem. Můžeme vědět, že existujeme, jen když víme, že také existuje nějaká věc nebo myšlenka odlišná od nás. To je nejvyšší zákon, kterému podléhá veškerá inteligence, tedy stejně komár jako Nadjá. Proto musí neomezené Nadjá omezit svůj obzor a sestoupit ze své transcendentální jednoty do oddělených jáství a snížit se, aby vytvořilo vztahy k nim. Proto, když se univerzální a nekonečné Nadjá omezuje a rozděluje, aby získalo vědomí sebe, zapomíná jeho část, takto omezená a ohraničená, na svůj nekonečný charakter. Odhalením „druhého“ zahaluje část sebe; vymezením objektu pro zkušenost vymezuje také subjekt, ubohý a zakrnělý tímto pádem do osobnosti. A to je příčina, proč téměř všichni tvorové v tomto časo-prostorovém světě zapomínají na svůj božský původ.

Nicméně nesmíme nikdy zapomínat, že nekonečná Světová Mysl dlí svým prostředníkem-Nadjá v každém ze svých nespočetných omezených středisek, stejně jako dlí tato střediska ve Světové Mysli. Kořeny všech tvorů jsou zapuštěny v půdě univerzálního bytí, jehož život je

jim společný. Žádný tvor se nemůže ve skutečnosti oddělit od Světové Mysli – i když může věřit v opak – stejně jako se nemůže oddělit zrcadlící se obraz od světla. Vždyť si vypůjčuje svůj vlastní život od Nadjá; nikdy tedy nebyl ani nikdy nemůže být od Nadjá odloučen.

Jak máme tedy naložit s osobností jako základem celé své vědomé existence, abychom se rozpomněli na svůj původ? Odpovědí je, že se na člověku žádá, aby pochopil, že svět, ve kterém žije, se skládá z různých úrovní bytí. Každá z těchto úrovní opatřuje tvor, jenž je na ní, nepřetržitý časo-prostorový popud prostřednictvím *forem*, které přijímá. Není potom vyzýván, aby se vzdal svého osobního bytí, ale jen aby se vzdal své klamně *představy* o tomto bytí, to jest, aby poznal, že osobní bytí je pouze nižším jástvím. Nežádá se na něm, aby říkal, že nižší jáství neexistuje, ale pouze, že jeho existence je myšlenkovou konstrukcí. Žádá se na něm, aby připustil, že jeho současné chápání „já“ je neúplné a musí být zdokonaleno. Ať dělá, co chce, člověk se nemůže vzdát „já“, neboť ono je tím, co ho přivedlo ke zrození; může se však vzdát iluzí o něm, které ho drží v zajetí nesprávných představ, opředěných kolem něho, které ho vedou ke hříchu a utrpení. Ať se člověk namáhá jakkoli, nemůže se vyprostit z touhy, neboť na ní závisí jeho pozemská existence. Stane-li se však svědkem osobnosti, může se vyprostit ze své obvyklé připoutanosti k touze. Žádá se na něm, aby dlel neustále v tomto zvláštním novém světě myšlení, až se mu stane tak běžný a důvěrně známý jako jeho každodenní jáství.

Není vyzýván, aby potlačoval osobnost, ale aby potlačil slepé *omámení* osobností, které je pramenem tolika chyb jednání, morálních hříchů a společenských

nespravedlností; nepožaduje se na něm, aby potíral potřeby jáství, ale aby je neuspokojoval za cenu křivdy jiným. Osobní vědomí, které člověk rozvíjel po tolik vtělení s takovým úsilím a s takovou námahou, není smeteno. Zůstává. Zaujme pouze své správné druhé místo. Podřídí se Nadjá. Obě jsou pak ve stejném pásmu vědomí.

Každá živá forma, která má v sobě sebeslabší stopu vědomí, cítí tuto hlubokou touhu: „Já chci existovat. Já chci žít.“ Chyba, které se dopouští, je, že nechápe, že k uspokojení této mocné žádosti není třeba, aby lpěl pouze na omezené a částečné formě jáství, kterou zná, neboť může dojít plného uspokojení jen tehdy, když opustí tuto formu jáství a dosáhne dokonalého bytí, které je jeho nejvnitřnější podstatou.

Kdyby lidé měli na zřeteli blaho Všeho *stejně* jako své *vlastní* (neboť nejsou vyňati ze Všeho), velmi by získali, neboť tento postoj by přinesl více štěstí, nikoli méně. Lidé pěstují sobectví, protože poctivě věří, že je to cesta k uspokojení. Neberou zřetel na všeobecné blaho, neboť poctivě věří, že je to cesta ke ztrátě štěstí; ale když jejich nevědomost zmizí, odhalí, že uspokojení není zakořeněno jedině v osobnosti, ale spíše tam, kde všechny osoby se mohou setkat ve společném středu.

Protože je Světová Mysl přítomna všude, podílí se každá jednotlivá jsoucnost na jejím životě a vědomí (nechť v jakkoli omezeném stupni) prostřednictvím Nadjá, které je jejím paprskem. Nikdo není nikdy od ní vnitřně odloučen, ať se jakkoli od ní zevně liší. Dlíme s ní v mystické pospolitosti, ve skryté kontinuitě. Základní mentální podstata všech lidských tvorů přes jejich odlišnosti, různosti a rozdíly je prostřednictvím Nadjá sdílenou exis-

tencí. Z tohoto hlediska se život stává velmi významnou záležitostí, neboť jsme výsadními společníky Božství a ne pouze automatickými loutkami Božství. Toto je vpravdě myšlenka, která člověku přiznává vznešenost. Je tedy na člověku samotném, aby učinil ze svého společenství s Bohem vědomý vztah místo vztahu nevědomého a zakrnělého, jakým je nyní.

Zlo, utrpení a zápasení s nimi existuje ve světě proto, že svět – vesmír je snahou projevovat nekonečnou Mysl v konečných mentálních střediscích, která mají omezená morální hlediska. V okamžiku, kdy vznikly myriády oddělených konečných center, bylo možné předpovědět jejich válečnou budoucnost. Jejich zápas je strašlivou cenou, kterou platí za své zrození. Neboť když se v průběhu svého přirozeného vývoje vědomá bytost odlišila od jiných, poznala svou oddělenost, probudila se její síla svobodné volby a nastala možnost sporu s jinými bytostmi. Život byl rozkouskován do nesčíslných tvorů, kteří všichni slepě zápasí ve snaze dosáhnout něčeho, co potřebují a již od okamžiku svého zrození postupují zjiště.

Každé ego se snaží doplnit sebe, rozšířit sebe zjištěným postupem v nevědomém hledání své skryté jednoty se všemi ostatními. A tak ego ubližuje, jeho hřích spočívá v tom, že zneužívá svou sílu, nesprávně usměrňuje své city a z nevědomosti užívá zvráceně svou vůli.

Když Jediná Existence vyzářila myriády menších existencí, vytrysklo zlo přirozeně jako jeden z dočasných vztahů mezi nimi. Když se beztvará Mysl promítla do nesčíslných pomíjivých a kontrastujících tvarů, vstoupilo

sobectví – s celým svým smutným průvodem hříchů a žalů – nevyhnutelně na chvíli v bytí z připoutanosti k oněm tvarům. Ale musíme si všimnout, že zlo netvoří součást světské zkušenosti ega proto, že je světu vrozené, ale proto, že je v iluzích vzniklých v egu kontrasty a omezením světa; zkrátka, že zlo je v osobnosti, ne v okolí. Zlo a utrpení, zápas a odpor se objevují pouze na úrovni tvaru, oddělenosti a iluze. Nejsou přítomny ve věčně dokonalém bytí Nadjá, které dlí v oblasti ideální jednoty, kam by nikdy nemohla vstoupit žádná disharmonie ani spor.

Jestliže je pravda, že zlo se rodí v okamžiku, kdy se člověk odloučí od Nadjá, pak jediným radikálním lékem je, aby se znovu spojil s tímto vždy čekajícím zdrojem.

A tak ego putuje od vtělení ke vtělení pod dohledem karmy. A jelikož věčné Nadjá chová všechny nespočetné vzpomínky svých spřízněných osobností – minulých vtělení – pak je Nadjá zdrojem tohoto karmického vyrovnání, neboť je skrytým hybným činitelem, který vyrovnání uvádí do času a prostoru pro konečný pokrok, a tak lze říci, že každý člověk je vpravdě svým vlastním soudcem. Karma tak není síla vnější k jáství, která nemilosrdně pronáší svá rozhodnutí, jimž se musíme bezmocně podříditi.

Nejlepší karmickou odměnou za správné činy je pozvednutí charakteru, které za nimi následuje, stejně jako je nejhorším karmickým trestem za špatné činy úpadek charakteru, který se jimi zvětšuje.

Karma má dvojitý charakter: Každý čin vyvolává jak fyzickou reakci, tak psychologický sklon čin opakovat.

Co se člověk nechce naučit rozumem, musí se naučit bolestí. Ten, kdo nechce myslet, musí trpět. To, co by se mohl naučit v několika minutách úvahou, bude do něho vbičováno během několika let bolestí. Mnohá rána padne na hlavu člověka jen proto, aby do ní dostal jedinou ideu.

Doslovný význam slova karma je „činnost“ (ze sanskrtského slova karmán – čin) a jeho aplikovaný význam prostě znamená, že karma člověka je jeho vlastní činnost. **Karma je samohybná síla**, kterou nikdo nemusí řídit. **Karma je zkrátka síla, která reguluje, obnovuje a nastoluje stav harmonie.** Důsledkem toho ve sféře lidského chování je, že cokoli člověk dělá, se nakonec vždy nějak, někde a někdy na něj odrazí zpět. **Žádný čin není ukončen tím, že je vykonán; nakonec přinese plody, které se neúprosně vrátí k tomu, kdo jej vykonal.** Karma znamená výsledek myšlení a jednání. Člověk takovým, jaký nyní je, se zformoval sám svými vlastními činy. Slovo karma vyjadřuje to, co člověk dostává jako výsledek svých vlastních myšlenek a činů, znamená také odpracování jeho minulosti v přítomném ději. Osud určuje způsob takového odpracování.

Emerson řekl: „Jestliže dáte otroku kolem krku řetěz, druhý konec řetězu bude upevněn kolem vašeho vlastního krku.“ Používání chytrosti nebo brutality nebo obojího může přivést člověku úspěch, ale celá věc se tím neskončí. Po dosažení úspěchu vstoupí karma do hry a žádá zaplacení, a placeno může být neúspěchem nebo utrpením, nebo obojím. Každý z nás zazpívá určitou notu do vesmíru a vesmír odpoví stejným houslovým klíčem. Karma je ložem, které si nevědomky připravujeme a na které si jednoho dne budeme muset lehnout. Jestliže se

člověk naučí přijímat poučení z minulých chyb, pak utrpení, které přinesly, nebude marné. Truchlit nad minulými, vlastní vinou způsobenými nezdary, je užitečné jen potud, pokud to vede k přiznání chyby, k odhalení slabostí charakteru, které vedly k této chybě, a k aktivní snaze vymýtit tyto slabosti. **Ve zkoumání našich minulých zkušeností je moudrost, která tam na nás čeká.** Když přijmeme její poučení, získáme sílu, a když se snažíme pochopit, proč se nám určité neštěstí přihodilo, získáme praktičtější postoj. Jestliže se člověk nepoučí z minulých chyb, pak bude musit jít od neštěstí k neštěstí. **Potíže jsou zevním znakem vnitřního churavění.** Člověk musí mít odvahu, aby odmítl dělat z něčeho jiného obětního beránka za svou vlastní vinu.

Ruku v ruce s touto samohybnou silou karmy jde nauka o převtělování. Avšak nenosíme v sobě nahromaděné vzpomínky na všechny události ze všech minulých životů. Jaké břemeno by to bylo! **Ale to, co je v nich nejcennější, se objeví znovu jako naše svědomí, to nejužitečnější jako moudrost a všechny naše zkušenosti se objevují znovu jako naše nynější povaha a sklony.** A tak tělo dědíme po svých rodičích s geny, které jsou jeho zárodečným počátkem, ale svou mysl dědíme sami po sobě. Čím jsme byli mentálně v předchozích životech, je dědictvím, které přijímáme a rozvíjíme v životě přítomném.

Jak to, že karma přetrvává i za nepřítomnosti ega, že přežívá tělo? Jak je možná kontinuita karmické existence, když je zcela přerušena? To je otázka, která může být patřičně zodpovězena jen těmi, kteří se zmocnili logického klíče, který spočívá ve výkladu mentalismu. Neboť ten jediný může vysvětlit rozpory v tvrzení, že karma

může pokračovat, když je nepřítomna jsoucnost ega, na které může ulpívat. A dělá to tím, že předpokládá dogma: za prvé, že všechny věci jsou mentální; za druhé, že mysl má dvě fáze, vědomou a podvědomou; za třetí, že cokoli zmizí z vědomé fáze myslí, zmizí do podvědomí, za čtvrté, že toto podvědomí je nádhernou pokladnicí všech myšlenek a sil, které kdy existovaly, i když zde odpočívají v čistě latentním stavu; za páté, že jak ego, tak karma nacházejí při narození svůj spojovací článek dodaný z tohoto podvědomého latentního skladiště. Karma jako vyrovnávací proces dlí v podvědomí a, neviděna, váže plod činu na jeho činitele, důsledek skutků člověka na jeho ego, a protože čas a prostor v podvědomí neexistují, může pracovat bez zábrán a přenést se přes propast mezi dvěma vtěleními. A tak ego není navždy zničeno, nýbrž ponořeno do podvědomí, kde zůstává jako latentní možnost. Síla karmy, která sama je silou podvědomé myslí, ho v příslušné době uchopí a přemění ve skutečnost, to jest v novou reinkarnaci, a nadiktuje charakter určitého těla a osud podle minulých životů. Není to jsoucnost, která se převtěluje z jednoho těla do druhého, nýbrž mentální proces.

Jak je to s karmou a svobodnou vůlí lidí? Naše svobodná vůle je svobodná jen zčásti. Naše svoboda spočívá v tom, že si můžeme vybrat mezi jedním a druhým činem, ale ne mezi následky, které z těchto činů vyplývají. Můžeme si činit nárok na svou vnitřní svobodu – volit si své vlastní názory, tvořit své vlastní představy, mít přání a projevovat odpor, jak chceme. Zde, v této sféře myšlení a cítění, máme do značné míry svobodnou vůli. Běh našich zkušeností, tak jak nám přinášejí potěšení nebo bolest, je částečně předurčen našimi činy v

minulých existencích a částečně je to následek uplatňování naší svobodné vůle v přítomné existenci. Tyto dva faktory dynamické svobody a předurčujícího osudu pracují vždy v našich životech. A tak náš život je vymezen osudem, není jím však zcela předurčen. I když možná nerozumíme podivným rozhodnutím osudu, neměli bychom nikdy zapomínat, že za lidskou existencí se skrývá nekonečná moudrost. Svobodná vůle versus osud nejsou v protikladu, nejsou v opozici, ale doplňují se.

Nejhorší fyzickou karmu způsobuje vražda. Tady nelze uniknout trestu jakkoli oddálenému. Vrah sám bude zavražděn, i když to nemusí být nutně v téže inkarnaci. Nejhorší mentální karmu způsobuje nenávisť. Jestliže nenávistné myšlenky jsou udržovány dosti intenzivně a po dlouhé období, způsobí destruktivní nemoci, které užírají tělo. Rozsah karmických následků nějakého činu či myšlenky bude vždy úměrný energii, kterou čin či myšlenka má.

Nikdo nemůže uniknout své zodpovědnosti za tvoření svého vlastního vnitřního názoru. Jakmile jsou jednou řady myšlenek nebo činů dostatečně silné, pak jejich karmický výsledek je nevyhnutelný. Jakmile dosáhne karmická síla jistého impulzu, nelze její další pohyb již zastavit, i když ho lze pozměnit. Jestliže však myšlenka, emoce nebo úmyslný skutek jsou jenom přechodné a povrchní, pak vtisk nevyklíčí a nezpůsobí žádnou karmu. Myšlenka, která nedosáhla určité plnosti vzrůstu a síly, nevydá karmické následky. Vtisky, které jsou velmi slabé nebo nezesílené opakováním, jsou zcela neúčinné, ale když rostou opakováním, nebo hromaděním, stanou se časem karmickými a přinesou výrazný následek. Proto je filosofickou zá-

sadou ničit nežádoucí bujení v zárodku; je moudré zarazit chyby – když jsou poznány – už v zárodku a vyloučit je, dříve než se stanou tak silnými, aby způsobily vážné škody. Jedině tak lze potlačit karmické síly dříve, než se stanou neúprosně rozhodné. Je také moudré si pamatovat, že vysoké ideály pevně držené a vznešené duchovní touhy hluboce zakořeněné v srdci, musí přinést své plody, až přijde jejich čas.

Změněné myšlení spolu s kajícím polepšením vyvolává nové karmické příčiny, které mohou, jsou-li opačného rázu, mírnit tvrdé účinky starých karmických zlých činů, nebo zkrátit trvání jejich následků, nebo změnit jejich nepříjemný směr, nebo přinejmenším zadržet proud negativních myšlenek, které vyvolávají.

Nejlepší způsob, kterým se člověk může odvolat proti principu karmy, když si karma vymáhá bolestnou daň, je změna myšlení.

Měli bychom si uvědomit, že každý člověk myslí a jedná podle dlouhé životní zkušenosti, která ho přivedla ke stupni chápání, kde nyní stojí. Proto člověk musí být nevyhnutelně takový, jaký je, a nemůže být jiný. Všechny vnitřní síly jeho bytosti nahromaděné z mnoha vtělení jej ovlivňují, aby jednal tak, jak jedná. A tak dříve či později musí člověk vyjádřit činem nebo slovem myšlenky a emoce, které ho ovládají. Z toho není úniku, neboť svět, který jej obklopuje, je do značné míry odrazem jeho vlastního charakteru. Činnost karmy patří do říše individuality, času a prostoru.

Otázka kolektivní karmy je velmi komplikovaná, protože se skládá z mnohem více faktorů než individuální osud. Jedinec, který se zrodí do určitého národa, musí se podílet na všeobecném osudu onoho národa, stejně jako

na své vlastní individuální karmě. Jestliže však odejde z tohoto národa na základě svého vlastního rozhodnutí a vystěhuje se do jiné země, bude se pak podílet na novém kolektivním osudu, který nutně pozmění jeho vlastní osud, poznamená ho buď zlepšením, tím, že mu dá více příležitostí, nebo tím, že bude příčinou jeho zhoršení.

Existuje kolektivní národní karma, která se postupně hromadí, a pak se materializuje. Když skupina lidí žije a pracuje společně, ať už v nějaké zemi nebo městě, postupně si vytvoří národní nebo regionální osud, který musí snášet. Někdy je tento výsledek dobrý, někdy špatný, ale většinou je to směsice obojího. Proto nacházíme v dějinách takové věci jako osud národní a osud rasy. Karma pracuje jak ve společenství lidí, tak mezi jednotlivci. Život národů stejně jako jednotlivců je střídající se rytmus temnoty a světla. Po obdobích velkého úpadku následují období velkého pokroku.

Život každého člověka je propleten s životem celého lidstva až k planetárnímu rozsahu, a tak máme tuto karmickou souvztažnost, že „já“, jako jedinec, se podílím na karmě vytvořené všemi ostatními jedinci, a tito se zase podílejí na karmě mé. Existuje však rozdíl v dostávání výsledků z obou podílů: „já“ dostávám z výsledků své vlastní, osobní, minulé činnosti podíl *největší* a z výsledků činnosti ostatního lidstva podíl *nejmenší*.

Nakonec musíme připustit, že jakoukoli situaci ve světě jsme si sami vysloužili; a protože jsme si ji sami vysloužili, byla nutná. To, co se lidstvo může jasně a zřejmě naučit ze svého utrpení, je, že bez dobré vůle jednoho k druhému, projevované na zevní úrovni, není skutečný mír, ale pouze jeho předstírání. Lidé se poučili, že smlouvy nejsou nic jiného než cáry papíru, když jsou

napsány pouze inkoustem a ne také srdcem. Nejchytřejší muži se pokusili vyřešit problémy, které se všude vynořovaly, avšak selhali. Měli mozky, ale neměli dobrou vůli; kdyby ji měli, problémy by byly snadno vyřešeny. Dobrá vůle chyběla, a chyběla pro vrozenou hrabivost a sobectvost člověka. Pokud člověk cítí, že za každou cenu musí lpět na tom, co nazývá svým majetkem, a že navíc musí tento majetek stále zvětšovat, sotva bude jeho postoj motivován dobrou vůlí. Sobectví nutí člověka, aby si držel a stále zvětšoval svůj majetek, dobro mu připomíná, že je pouze jeho správcem. Pouze opakovaným utrpením počíná zjišťovat, že spravedlnost a dobrá vůle, postoj dávat a přijímat a dokonce i duch velkorysosti jsou naprosto nezbytné k udržení míru. To jsou etické vlastnosti, bez nichž není míru. Jestliže se lidstvo touží vyhnout opakování válek, existuje pouze jedna cesta, staromódní, a velmi jednoduchá: **změna srdce**. Bez této změny srdce může být válka pouze oddalována, problémy jen přechodně záplatovány, avšak nemůže dojít k žádnému pravému mírovému řešení. A tak se vracíme k velmi známému rčení, že hledáme-li nejdříve království nebeské, vše ostatní nám bude přidáno – i mír.

Avšak mentalismus nepřijímá nauku o nenásilí, a to z několika filosofických důvodů. Hlavní důvod je, že si nepřeje utvrzovat toho, kdo koná zlo, v jeho konání zla a také si nepřeje uhlazovat mu cestu, a tím zlo podporovat, anebo mu stranit, a tím mu nadržovat. Poddajné podřízení se vůli agresora utvrzuje agresora v přesvědčení, že jeho metody se vyplácejí, kdežto odhodlaný odpor zarazí jeho kroky, vyvolává pochyby a dokonce mu dá poučení, když přijde trest. A tak mentalismus z principu

nenásilí vytváří pravidlo: **vždy se musíme vyhnout způsobování zbytečné bolesti.**

V rámci převtělování a principu karmy je potřeba zohlednit i princip milosti. Milost je sestoupení Nadjá do pásma uvědomění nižšího jáství. Je to mystická síla, činný princip, náležející Nadjá, který může vyvolat účinky stejně na poli lidského myšlení, citů a těla, jako v lidské karmě, v okolnostech a vztazích. Je to kosmická vůle, ne pouhé zbožné přání nebo laskavá myšlenka, a milost může provádět skutečné zázraky podle svých neznámých zákonů.

Kdybychom byli vyzváni, abychom stručně definovali nějaké pravidlo pro běžný styk mezi lidmi, pak bychom vytvořili **Zlaté Pravidlo**, které zní: **ČIŇ JINÝM LIDEM TO, CO BYS CHTĚL, ABY ONI ČINILI TOBĚ.** Žádné jiné pravidlo pro životní chování nepomůže člověku více, aby putoval hladce a bez překážek po kamenitých cestách existence. Je to pravidlo, které dělá zázraky a které mohou všeobecně používat všichni lidé.

Je třeba si připomenout, že zlo a utrpení života mají opravdu pouze pomíjivou existenci. Jejich vlastní dočasná existence je nakonec ovládána božskými zákony a použita k výstavbě vesmíru podle božského působení.

Světová Mysl je pramenem Života. Náš vesmír není mrtvým vesmírem, ale vesmírem žijícím, protože je mentální. Veškerý tvořivý pohyb tohoto zázračného kosmu je oslavou skryté Mysli, jejíž přítomnost jej vyvolává. Výraz jejího génia lze nalézt všude. Tato Mysl, protože je

jediná, ne dvojí nebo trojí, může projevit pouze jediný druh inteligence. Není vyšší na některém místě a nižší na jiném. Všude, v každé části svého vesmíru a za životem každého ze svých tvorů pracuje tato nejvyšší, nekonečná a vševědoucí Mysl. A protože je nekonečnou inteligencí, poskytuje nekonečně inteligentní Světovou Ideu. Je vskutku nadbytek důkazů, že je tomu tak. Jestliže rozum požaduje uspořádaný princip v činnosti Přírody, insight jej nalézá.

Jestliže je celý vesmír vyzářením božské Světové Mysli, která je jeho podstatou, pak v něm nemůže být žádná síla ani žádná entita, která není zakořeněna v jejím blahu, moudrosti a v jasném klidu božství. Může mít svůj původ zatemnělý, může se jevit špatně, myslet i jednat zle, ale může to dělat jen s dovolením a souhlasem Boha. Neodpovídá tedy za lidské zlo a utrpení jen člověk tím, že nerozumně zneužívá svobodné vůle, ale také i sama Kosmická Idea. Zlo a bídu nelze vyjmout z jejího vědomí a vlády. Křivdy a bolest, které zastiňují existenci člověka, byly schváleny a zahrnuty do výchovné soustavy jeho vnitřního vývoje.

Kdyby však utrpení bylo jedinou metodou, týkající se duchovního vývoje ega, Božská Idea by mohla být spravedlivě obviněna, že je více brutální než výchovná. Ale vývoj lidské mentality a charakteru se vyvíjí dvojím způsobem. Pracuje z vnějšku prostřednictvím jeho okolí a zevnitř prostřednictvím srdce. Tudíž současně se zkušeností utrpení existuje také milosrdné vysvětlení jeho významu. To je dáno zevně lidskými učiteli prostřednictvím náboženství a filosofických nauk, a vnitřně duší samou, přímými intuicemi a hodnotným uvažováním. Protože bolest a protivenství učí pouze negativní moud-

rosti, zůstává ještě potřeba tvořivého pochopení života. Proto někteří z těch, kteří dospěli na nejvyšší vrchol insightu, jsou posláni zpět do světa, nebo přicházejí sami z vlastního popudu, nebo jsou přivedeni z vyšších planet, aby ukazovali ostatním pozitivnější cestu pravdy. Utrpení samo o sobě nepoučuje člověka ani nevede ke změně charakteru. Nestačí pouze přijmout bolestné následky špatné karmy. Musíme přijímat svou karmu s pochopením a podrobit se s porozuměním. Jinak trpíme slepě a zbavujeme se sami užitku, jenž se skrývá za naší bolestí. A tak práce, kterou na nás koná utrpení, musí být doplněována a dovršena jak osvícením z nitra, tak osvícením z vnějšku. V prvním případě kvalita myšlení a intuice, které člověk vnáší do utrpení, posiluje výchovný účinek utrpení. V druhém případě kvalita duchovního učení, které přijímá, a duchovní čtení, které studuje, mají týž výsledek. Jeho vlastní úvaha o utrpení nebo o učení jiných lidí přináší své poučení. Inspirovaní učitelé, mudrci, proroci se mezi námi objevovali v každém století a část jejich poslánímá za cíl vyjasnit tato poučení.

Utrpení nutí trpícího, aby se sám sebe tázal: „Proč se mi to přihodilo?“ Při hledání uspokojivé odpovědi zvolna rozvíjí svou intuici a inteligenci. Utrpení přejde, ale tyto schopnosti zůstanou. Takto se celá situace stává prostředkem k rozvíjení intuice a inteligence a plní tak důležitou část jeho vývoje. Utrpení zůstane jeho učitelem do té doby, dokud nebude ochoten naslouchat a přijmout učení od učitelů a mudrců. Jestliže se odmítá učit od těch, kteří jsou nadáni insightem a neopraví chyby sám v sobě, jestliže odmítá poučení, že ubližovat se nevyplácí, jestliže nemá potřebu vyvinout se, pak život nemá žád-

nou jinou možnost než ho učít prostřednictvím osobního utrpení nebo postupným pokořením.

Jestliže existuje ve vesmíru jen jediný nejvyšší princip Bytí, jestliže všechny věci a všichni tvorové jsou z něho vyzářeny, pak také to, co v chodu tohoto vesmíru nazýváme zlem nebo co označujeme utrpením, musí z tohoto Bytí vyzářovat. Poněvadž tento Nejvyšší Princip je jediný, který vždy a stále existuje, vyplývá z toho, že zlo a utrpení v jednotlivcích jsou pouze pomíjející jevy, odsouzené žít chvilkově a pak zcela zmizet. Neexistuje žádná bolest, zlo a zármutek ve věčné podstatě věcí, v absolutní Jednotě života. Možnost jejich existence vzniká teprve tehdy, když nastane dočasný proces projevování, teprve tehdy když jsou nescíslné bytosti rozlišeny. Teprve potom začne dualita protikladů. Nic nelze přivést do skutečné existence, aniž také vznikne možnost protikladu. Můžeme si představit světlo, jedině když si spolu utvoříme představu temnoty. Jestliže světlo umožňuje temnotu, pak láska umožňuje nenávisť, radost umožňuje bolest a dobro umožňuje zlo. Jestliže je dovoleno, aby projevené bytosti měly přání a uplatňovaly vůli – a to je nutné, nemají-li to být pouze roboti – pak je nevyhnutelně dovolena možnost zápasu pro sobecké cíle. Zlo bude vždy existovat na nějakém bodě projevování kosmu, protože bude vždy existovat stín tam, kde září slunce. Bez slunce není stín, bez dobra není zlo. Tyto věci se předpokládají a jsou negativně přítomny ve svých protikladech. Nemůžeme mít projevený vesmír bez trvalého vztahu protikladů.

Ale protože je změna vtisknuta do projevu, není to nikdy totéž zlo, které vidíme, ale pouze jeho nové vtělení. Jeho staré formy se změnily časem a vývojem v dobro.

Proto tedy, navzdory sobě samému, zřejmé zlo může způsobit změnu ke skutečnému dobru a dočasné utrpení může nakonec mít za výsledek klidné štěstí. Nepříznivý princip, síla protivenství, mrtvá tíha ochablosti, proti nimž má bojovat každý, kdo se chce povznést, jsou zde proto, aby kladly odpor úsilí člověka a tím dávaly příležitost rozvíjet dobro. Zápas, k němuž je člověk vyzván prvky, které kladou odpor, nechť je, jak chce dlouhý, vede k jeho pokroku. Jedním přiděleným úkolem takzvaných zlých sil je zkoušet jeho vytrvalost tím, že brzdí jeho růst, podrobují zkouškám jeho charakter tím, že pokoušejí jeho touhy, a odhalují mu, jaký skutečně je tím, že kladou překážky jeho snaze o vlastní vývoj. Co jiného nakonec je tato na odpor se stavějící nepříznivá síla než osobní ego v člověku, jeho menší a nižší část? Přítomnost této síly v jeho životě ho provokuje k tomu, aby jí buď přemohl, nebo aby jí podlehl. Nejprve v něm vyvolá úsilí o jeho vlastní zlepšení; potom ho přivede k poznání vlastní slabosti. Dříve nebo později ho přimějí nepříjemné následky takové slabosti k tomu, aby s ní zápasil a vyvíjel svou vlastní sílu vůle. Posláním zla je podněcovat člověka, aby je přemáhal, a přinutit ho k sebe-zdokonalování. Bezprostředně a přímo ho může buď posílit, nebo oslabit. Nakonec však ho může toliko posílit.

Utrpení každé bytosti je prostředek, jímž se nakonec vyvine k vyšší formě svého života. Může-li pohlížet na každou svou zkušenost jako na příležitost, aby se naučila být moudrá a takto se přiblížila konečnému osvícení, pak nic, co se stane, nebude bezúčelné a vše může vést k mentálnímu a mravnímu růstu. „Žádný člověk nezná svou vlastní sílu ani svou vlastní cenu, dokud není

podroben zkoušce. Utrpení je ostruhou pro vznešenou mysl,“ pronesl Seneca.

Pokud jde o lidské špatnosti, je zbytečné říkat, že Nejvyšší Síla je všemohoucí a mohla by proto odstranit takovéto zlo naráz. Člověku by nemohla být udělena do jisté míry svobodná vůle, kdyby mu nebyla současně dána jistá míra svobody jednat špatně, když si to zvolí. Celá idea lidské evoluce by byla bezúčelná, kdyby člověk neměl být ničím než „otrockým“ automatem, zcela zbaveným veškeré schopnosti sebeurčení. V rozsahu svobodné vůle člověka se Nejvyšší Síla dobrovolně vzdala své vlastní všemohoucnosti v jedinci, ne však ve vesmíru. Omezila sama tak svou vůli *projevu*, ale ne ve skutečnosti.

Teologický názor, že existuje základní dualita dobra a zla, která probíhá podle klikaté matrice vesmíru a spletitým vyprávěním dějin, není ani správný ani nesprávný. Je třeba ho správně vyložit. Mentalismus podává takovýto výklad. Netvrdí, že existuje dábelská síla, která se rovná božské síle. Tvrdí, že Bůh nemá žádného nezávislého a sobě rovného soupeře. Obdobným názorem je, že svět nějak klesl do zmatku, že Satan nebezpečně ruší dílo Boží a že tento zmatek může být uspořádán a toto nebezpečí překonáno jedině, když člověk přijde Bohu na pomoc. Nekonečná Síla a Nekonečná Moudrost by klesla skutečně hluboko, jestliže by potřebovala takovou pomoc. Lidská domýšlivost se ocitá zcela v úrovni naprostého blouznění nebo duchovní arogance, když se domnívá, že je povolána „pomáhat Bohu“. Nekonečná Inteligence je také Nekonečnou Silou. Nebyla by tím, čím je, kdyby ve svém kosmickém díle potřebovala pomoc takového pomíjivého tvora, jako je nepatrný člo-

věk! Vše, co jí člověk může nabídnout, je pouze harmonie jeho vlastního cíle s cílem celku. To však bude k jeho vlastnímu prospěchu, nikoli ku prospěchu Boha, stejně jako to bude k jeho vlastní škodě, jestliže ji nenabídne.

Není rozumnější věřit, že Světová Mysl zůstává stále tím, čím vždy byla, a že bychom viděli dějiny planety zcela jinak, kdybychom je mohli vidět bez omezení našich konečných vjemů a konečného chápání? Chtít, aby se jisté události staly, a přát si splnění určitých záměřů, je lidské. Ale Bůh není lidský. Nekonečné Bytí nemá žádné potřeby, ani přání, ani záměry. Jestli se zdá, že existují, je to pro jiné. Nepromítejme naše omezené pojmy na Nekonečné Bytí, ani naše lidské vlastnosti na Absolutní Sílu.

Mentalistický pojem zla je často příliš rychle odmítán, poněvadž je příliš povrchně studován. Lze ho správně pochopit jen tehdy, když je pochopen jeho dvojí charakter. Mentalismus připouští skutečnou, skrytou a rozsáhlou činnost zlovolných sil v lidských dějinách. Uznává jejich odpor proti duchovní evoluci lidstva. Tvrdí však také, že tato činnost je omezená a že všechno zlo je nakonec nuceno sloužit účelům dobra. Zlo je pomíjející, dobro má život věčný. Když můžeme vystoupit na úroveň Skutečného, nejsme již déle schopni vnímat přechodné zlo samo o sobě. Vnímáme je potom na pozadí konečného dobra.

Jestliže z nejvyššího možného hlediska je zlo pouze iluzí, a jestliže je dobro opakem zla, pak bude položena otázka, zda tedy samo dobro není také iluzí. Odpověď je, že existuje dvojí „dobro“. Jedno relativní, které je opakem zla, a to je iluzorní. Druhé je

absolutní dobro, které je kvalitou Jediné Nekonečné Životní Síly; to je skutečné dobro. Existuje relativní dobro a relativní zlo, která jsou nutně protikladná, ale neexistuje absolutní zlo, je pouze absolutní dobro.

Člověk se nevyvíjí tím, že postupuje hladce v přímé vzestupné linii od nižšího k vyššímu bodu. Vyvíjí se tím, že se plahočí po točité spirálovité cestě, která stoupá a klesá v kruzích kolem své osy. Dráha, kterou se ubírá jeho duchovní, mentální a mravní postup, je zřídka kdy přímá, ale většinou klikatá. V dějinách neexistuje přímá linie pokroku. Vývoj se děje ve stoupající a klesající spirále vzestupů a pádů. Historicky je to podobné přílivu, při němž vody stoupají, jen aby později opět opadly. Vývoj se však liší od všech skutečných přílivů a odlivů v tom, že s každým opadnutím neklesne tak hluboko zpět jako při poklesu předešlém. Zdá se, že cyklus se opakuje po stejné dráze, ale ve skutečnosti je stoupající spirálou.

I když na úrovni a ze stanoviska nejvyšší Skutečnosti svrchovaně vládne nekonečná moudrost a láska, sestoupíme-li na úroveň a stanovisko projeveného světa, musíme připustit existenci zlovolných a nepřátelských sil, kterým se daří v nenávisti a bezpráví, falši a zlu. Mentalismus nepopírá existenci zla, popírá pouze, že jeho moc je absolutní. A současně zdůrazňuje, že zlo je relativní. Je klamné si dělat závěr, že když je vše dokonalé ve Světové Mysli, že je proto vše dokonalé i pro lidské bytosti. Pro božskou moudrost je zlo v univerzálním dění něčím, co vyplývá ze samé přirozenosti oddělené existence, neboť ta nakonec nabývá formu útočného uplatňování osobnosti.

Člověk, který se může pozvednout k tomuto chápání, není tím zbaven své lidské zodpovědnosti, ani mu

není dovoleno, aby prohlašoval, že vše, co se přihodí, je stejnou měrou božskou vůlí, nebo aby odmítal svou osobní povinnost odporovat mentálnímu zlu. Říká se, že zlo v člověku pochází z jeho nevědomosti a z ní vyplývá zneužívání sil, jako intelektu, energie a citů, které samy o sobě nejsou zlé. To však neznamená, že se má proto popírat existence zla. Naopak, je nutno si je zvlášť uvědomit, směle se mu postavit a bojovat proti němu, neboť zlo přetváří život v zápasště nekonečných srážek. Není protikladem bojovat neoblomně a vytrvale proti zlu v praktickém životě a současně filosoficky uznávat úlohu, kterou bezděčně hraje ve Světové Ideji. Zlo zvětšuje jeho morální sílu, kdykoli mu odporuje a přemůže je.

Uznání Boží vůle v pozadí věcí by nemělo a ani nesmí vést člověka k tomu, aby zaujímal k životu nezodpovědné stanovisko a procházel jím s nezájmem. Když destruktivní myšlenky zaplaví city člověka a ovládnou jeho mysl do té míry, že ubližuje svým bližním, je přirozenou povinností společnosti, aby se chránila tím, že proti němu učiní obranná opatření. Pesimistický názor, který potlačuje tuto iniciativu, souhlasí s nemravností a vyzývá mučené lidi, aby byli spokojeni se svým údělem, slouží k tomu, že utvrzuje jejich mučitele v bezpráví. Tak může podporovat zločin a zvětšovat zlo ve světě.

Z praktického stanoviska neexistuje jiná volba než chápat zlo jako zlo nebo jako nevědomost a podle toho s ním jednat. Je nefilosofické zaujímat stanovisko, při kterém by se zlo v lidech ignorovalo, omlouvaly se a zastávaly jejich zlé činy předstíráním andělské shovívavosti. V oblasti chování lidí není zlo žádnou metafyzickou iluzí, ale praktickou skutečností. Nalézáme je zde v našem středu každý den a musíme s ním jednat tak, jak nej-

správněji můžeme. Nesmíme se s ním smířit, tím méně s ním spolupracovat. Musíme se zúčastnit věky starého nekonečného boje proti němu. Měli bychom si být vždy vědomi toho, že smířit se metafyzicky s přítomností zla není totéž jako prakticky se mu podrobit. Vidíme, že je nevyhnutelným doprovodem počátečního údobí osobnosti ve vesmíru; měli bychom však také vidět, že je to jen dočasný doprovod. Může zde být, ale nesmíme s ním spolupracovat, ani se mu podrobovat.

Jestliže jsme nuceni se stýkat se zlými lidmi, musíme si všímat toho, co je v nich nesprávného, ale měli bychom to dělat neosobně bez nepřátelství. Lidská slabost, která vrací zlo za zlo, která se snaží pachateli oplácet nebo se mstít, je nepřijatelná. Musíme udělat to, co na nás v takovém případě vyžaduje zodpovědnost vůči společnosti. Neměli bychom se však pošpinit nízkými činy.

Nedokonalost lidí a jejich omezený duševní rozvoj, nevyrovnanost nebo nevyvinuté vlastnosti jsou příčinou jejich nesprávného chování. Nemohou za to, co činí, protože nemohou za to, jací jsou. A to, jací jsou, je dědictvím, všech jejich minulých zkušeností a všeho jejich minulého myšlení. Princip vyrovnání je uchopí a ukázní. Karma je vychovává. Utrpení vypudí jed z jejich systému.

Karma není pouze zákonem o dědění dřívějších záznamů nebo morální spravedlností, přinášející vyrovnání, ale je také něčím daleko významnějším. Je to věčný zákon, který směřuje k tomu, aby přizpůsoboval individuální činnost činnosti univerzální. Karma pracuje pro vesmír jako celek, aby udržela jeho nesčíslné jednotky v harmonii s jeho vlastní integrální rovnováhou. Vyrovnání pouze zapadá do této činnosti, jako malý soustředný kruh

zapadá do většího. Výsledky existence každého jedince, dědictví jeho myšlení a činnosti musejí být řízeny tak, že se nakonec podrobí většímu řádu samotného kosmu. Každá část je spojena s celkem. Všechno tedy směřuje ke konečné správnosti.

Odpuštění hříchů je fakt, nikoli pouze naděje. Ale ten fakt platí jen pro lidi, kteří čerpají ze svých utrpení poučení a uplatňují je. Toto odpuštění začne působit, je-li vzbuzena lítost nad hříchy a dojde skutečně k polepšení. Ostatní musí nést následky svého nesprávného chování, jinak by karma – princip vyrovnání – nebyl přesným a spolehlivým principem a zkušenosti, které přináší, by byly bezcenné.

Nejsme-li však sami připraveni odpustit těm, kteří nám ubližují, nemáme právo očekávat, že nám budou prominuty naše vlastní hříchy. To je skutečně duchovní zákon. Každý, kdo si přeje, aby mu bylo odpuštěno, by se měl řídit zákonem odpuštění ve styku s jinými lidmi. Kdykoli musí snášet nenávisť lidí, má příležitost učit se zachovávat dobrou vůli s lidmi. Tam, kde jiní nalézají pouze jed, oni musí najít protijed.

To však nejsou jediné základy takového postoje. Existuje ještě jiný základ stejně závažný. **Myšlení každého člověka přispívá svou troškou do úhrnu myšlenek světa, buď svět zlepšuje, nebo zhoršuje. Člověk je zodpovědný za své myšlenky a sleduje-li duchovní cestu, musí se snažit, aby jeho myšlenky byly trvale kladně tvořivé a harmonické, nikoli destruktivní, záporné a disharmonické.** Temnota sama o sobě nemá vlastní existenci, je prostě nedostatkem světla. Právě tak je nevědomost pouze nedostatek poznání, zlo je prostě nedostatek dobroty. Jako temnotu lze odstranit

jedině tím, že do ní vneseme světlo rozsvícením lampy nebo otevřením okenice, tak lze zlo odstranit z myšlení světa a vyloučit nevědomost, která je podporuje, jediné tím, že se do světa vnese více dobrých myšlenek a rozšíří se v něm více duchovního poznání.

Jak člověk rozvíjí duchovní vlastnosti, opouští ty hrubší. Vlastním úsilím o sebezlepšení připravuje podmínky pro vstup Boží milosti. Když odhalí své Nadjá, jehož prvními vlastnostmi jsou láska a moudrost, odkládá zlo i chyby. V tom okamžiku, kdy odhodí roušku nevědomosti, prohlédne špatné hodnoty a obrátí se k dobrým.

Mentalismus nás učí, že život celého vesmíru, stejně jako život každého člověka, je řízen řádem a nikoli náhodou, zákonem a nikoli nahodilou událostí, inteligencí a ne nerozumem. Existuje inteligentní uspořádání za každým projevem života i Přírody v tomto kosmu. Žádná událost, žádný tvor, nic v celém vesmíru není bez významu. Tak to mu je a tak to musí být, protože celý vesmír je myšlenkou Nekonečné Mysli. Univerzální Inteligence je vždy a všude přítomná v neustálé činnosti. Přírodní zákony jsou její zákony. A to je nezvratná pravda, i když omezený rozhled člověka vidí chybu, protože existuje zlo a smrt. Chaos a zmatek, náhoda a nehoda, bolest a bída v lidském životě jsou přechodné jevy, nikoli trvalá skutečnost. I tam, kde to nemůžeme poznat nebo vidět – a to bývá ve většině případů – můžeme s důvěrou věřit, že vyšší Síla je činná a působí v nejvyšším zájmu všech bytostí i věcí ve vesmíru. Všechny kamínky takového mozaikového obrazu, které se zdají jednotlivě bezvýznamné a bez spojitosti, zapadají postupně na svá místa a odhalují podivuhodný význam celku. Moudrost a

dobrota je v srdci věcí a my můžeme klidně kráčet s důvěrou, i když je nám vidění odepřeno.

Božská Idea je výsledkem božské moudrosti a dokonalého chápání. Proto je tou nejlepší možnou Ideou. Jestliže to nemůžeme pochopit, je to proto, že konečná mysl nemůže chápat nekonečnou existenci.

Zaujímat takový neosobní názor na vesmír, chápat, že jeho Idea je moudrá a jeho chod dobrý, má své výhody. Ten, kdo zaujímá takový široký rozhled a vytváří si představu existence na tak široké základně, nikdy nepodlehne zoufalství nad bídou a temnotou, nad chaotickým neklidem a vířícím shonem lidstva. On ví, že svaté síly se budou stále více vměšovat do jeho dějin přes všechna přechodná selhání nebo zastavení. Neboť všechno a každý spočívá neuniknutelně v principu dobrotvitého bytí.

Nebude omlouvat trpké a brutální zkušenosti, neboť se nemusí snažit zavírat oči před zlými silami a chaotickou morálkou, před tragédií a zvrhlostí ve světě kolem sebe. Uvidí je dokonce jasněji a bystřeji než jiní lidé a lépe je zhodnotí, neboť bude vidět až k jejich kořenům v povaze lidí. Nebude nikdy předstírat jako změkčilí idealisté, že neexistují. Avšak vědomí těchto trpkých zkušeností ho nemůže ani zastrašovat ani klamat. On ví, že jednoho dne tyto zkušenosti probudí více lidí, aby hledali tu jedinou sílu, jejíž pomocí je mohou přemoci. Do té doby, dokud nebudou takto probuzeni, musí sám držet vysoko svou hořící svíci vnitřního světla. To je jeho zodpovědnost a on před ní necouvne. To je to, co může vykonat pro lidstvo a jistě to také vykoná.

Není třeba přehlížet ošklivou stránku života. Mentalismus se staví tváří v tvář této ohyzdné stránce se

všemi jejími zly a hrůzami a nepopírá ji. Také ji však nepřijímá.

Kdo si přeje sloužit lidstvu, nechť slouží těmi prostředky, které jsou v dosahu jeho moci, nechť se ti, kteří mohou, snaží rozdávat duchovní vodu života i „hmotný“ chléb člověka. Avšak ať nikdo neupadne do hrubého omylu, aby věřil, že nezasáhne-li do chodu událostí, že bude výsledek nanejvýš žalostný. Tak tomu není. Vesmír půjde dále svou cestou, ať dělají lidé cokoli. Jeho řízení je stále ve schopných a laskavých rukou. Bůh je stále nejvyšší autorita, nepotřebuje ničí pomoc, ani ji nežádá.

Nejasný pocit, že přes všechno utrpení a hříchy bude výsledek tohoto dramatu lidské rasy nakonec požehnaný a šťastný, je správný. Tam, kde dnes vidíme zlo v člověku a zlo v události, je to spíše nepřítomnost dobra, právě tak jako chlad je nepřítomnost tepla. Dobro totiž právoplatně náleží podstatě věcí a nemůže nikdy trvale zmizet. Nejbezpečnější zárukou toho, že dobro je vždy určeno k vítězství, je třeba hledat mezi vlastnostmi té Síly, která udržuje veškerou existenci. Jednou z těchto vlastností, jak to pociťují všichni mystici, kteří se přiblížili božství, je láska. Poznat to, pociťovat nebo tomu věřit znamená poznat nebo věřit neochvějně v základní správnost a dobrotu věcí.

Mystik tvrdí, že nenávisť není trvalá skutečnost, ale pouze dočasná nepřítomnost lásky, a právě tak jako zmizí temnota, když se objeví světlo, zmizí i tyto záporné city, až evoluce přinutí lidi, aby se probudili a přijali lásku, která je vrozená jejich hlubšímu já – Nadjá.

Pozemská zkušenost není prostředkem pro mučení člověka, ale pro jeho výchovu. Její nižší hodnoty jsou časem přeměněny ve vyšší, její hodnoty zlé v dobré.

Paradoxní je, že ačkoli zlo je přítomno všude, nevíteží nikde. Rozborem toho, čím zlo je, lze poznat, že je to souhrn zvrácených hodnot a vlastností, nikoli věčný princip. Tyto vlastnosti totiž představují deformaci hodnot člověka, jeho odcizení se vyššímu Já a nesprávné usměrňování jeho svobodné vůle.

Při uplatňování lidské svobodné vůle nastalo kdesi období hříšného myšlení, cítění a jednání. Ale protože mělo začátek, bude mít také konec. Ježto začíná vždy znovu v každém jedinci, končí také v něm, nikoli v celém lidském pokolení. Hříšné království pekla je v nás. Království nebeské, prosté hříchu, musí proto každý nalézt sám pro sebe a musí je nalézt uvnitř sebe.

MRAVNÍ ZÁKON MUSÍ VŽDY ZVÍTĚZIT, PROTOŽE EVOLUCE JE BOŽSKY ŘÍZENÁ!

Světová Mysl neexistuje odděleně vedle vesmíru, ale v něm, a jakožto on. Svět nebyl libovolně stvořen vnějším zásahem, nýbrž se periodicky rodí ze sebe samého skrytou činností karmických sil podle nejvyššího zákona. Záznamy všech objektů ve vesmíru spočívají latentně ve vnitřních hlubinách Světové Mysli, dokud se nestanou aktivní všeobecným působením karmy, když jsou promítány ven na známou časo-prostorovou úroveň, kterou nazýváme fyzickým světem. Sled světů je nejen samočinný, ale také sebe určující.

Když insightem plně poznáme podstatu nejmenšího mravence, poznáme rovněž podstatu celého vesmíru; neboť látka mysli, která je za *tvarem* mravence, je jedna a táž látka mysli, jako ta, která je tvarem vesmíru. Světová Mysl je světem. Vesmír je tedy pouze sebe-

zvnějšněním Světové Mysli, která existuje sama o sobě a nepotřebuje nic, v čem by sídlila, ani žádnou „hmotu“, ze které by tvořila vesmír. Mysl ve své ryzí nejvyšší jediné esenci je substancí vesmíru.

Mentalismus nám takto usnadňuje pochopení tří velkých pravd. Za prvé, že vesmír je projeveným Bohem; za druhé, že Bůh musí být imanentní (obsažený) ve světě právě tak, jako naše mysl je imanentní (obsažena) v každé naší myšlence; za třetí, poněvadž vesmír má v pozadí mysl, nemůže být nesmyslnou záležitostí, ale musí mít odpovídající význam.

Jaký druh vjemů, jaký druh vědomí má Světová Mysl? Je marné snažit se zodpovědět tuto otázku, pokud nezměníme způsob, kterým pohlížíme na čas a na prostor. Nekonečná Světová Mysl vidí vesmír v sobě a sebe ve vesmíru. Je si dobře vědoma toho, co se děje zde dole. Její vědomí je dokonalé; to znamená, že obsahuje veškeré možné časové řády. Je tedy nesprávné domnívat se, že to, co je nyní pro nás mrtvou minulostí, je také mrtvou minulostí pro Světovou Mysl. Ona vidí vesmír nejen postupně, nýbrž také současně. Tento stav, tuto vyšší dimenzi, v níž minulý, přítomný i budoucí čas jsou rovnoprávné, samozřejmě již nelze nazývat časem v lidském slova smyslu.

Jaké jsou prostorové vjemy Světové Mysli? Právě tak, jako když vstoupíme do síně během koncertu, můžeme jediným aktem pozornosti obsáhnout svým konečným způsobem samotnou halu, zástupy posluchačů i tóny hudby, a přitom dávat pozor na chůzi uličkou ke svému sedadlu, tak může Světová Mysl obsáhnout svým nekonečným způsobem celý vesmír jediným aktem své vlastní pozornosti, může učinit vše a každého v něm

obsahem svého vědomí. Vědomí Světové Mysli zahrnuje VŠE; jinak by nemohla být tím, čím je. Světová Mysl vnímá svět, aniž je nucena vnímat jej po částech a kusech, jako to děláme my lidé; vnímá tedy souhrnně, udržujíc vše v jediné ohromné vizi. To znamená, že části jsou viděny ve svém pravém vztahu nejen jedna k druhé, ale především ve vztahu k celku.

Lidskými měřítky nemůžeme správně posuzovat vědomí Mysli. Pokoušet se vtěsnat nekonečnou Světovou Mysl do našeho malého okruhu konečné časoprostorové zkušenosti je nefilosofické. Proto bychom si neměli stěžovat, že jedna z našich žádostí (aby Světová Mysl odhalila našemu vědomí postup a způsob své univerzální činnosti) je přehlížena.

I když mentalismus mění svět v představu, nemění v představu skutečnost. Tak přicházíme k problému vlastní přirozenosti Světové Mysli. Po problému „hmoty“ je to nejhlubší a nejskrytější problém, který stojí před námi. A protože Světová Mysl je základním zdrojem všeho, je rovněž základním klíčem ke všemu. Všechny lidské bytosti jsme totiž převedli na buňky v této Světové Mysli a všechny fyzické předměty na myšlenky, společně oběma vytvářené.

Stejně jako má každá lidská bytost zevní život činnosti v bdělém stavu a vnitřní život pasivního bezesného spánku, obdobně má Světová Mysl také dvojí život. Její zevní a činný život je samozřejmě spojen s projevením vesmíru. Co je její vnitřní a pasivní existence? Jednota takzvaného nevědomého a vědomého jáství v člověku nám dává jak klíč k jednotě těchto dvou aspektů Světové Mysli, tak také obraz toho, čemu se skutečně podobá. Člověk může obrátit svůj mentální pohled ven, kde vidí

zlomek vesmíru prostírajícího se před ním; nebo jej může obrátit do nitra v hlubokém spánku, kde nevidí vůbec nic, jsa zaujat sám sebou. Podobně může Světová Mysl hledět ven a pozorovat své vlastní projevené ideje; nebo může hledět do nitra a být pohroužena do svého vlastního jáství, jsouc zcela zbavena těchto představ. Ale tato analogie nepředstavuje celou pravdu. Když člověk vstoupí zcela do sebe, upadne do bezvědomí. Světová Mysl však zůstává v trvalé, vědomé, bezčasé a bezprostorové sebe-kontemplaci, jako ryzí a absolutní Mysl.

Mysl tedy projevuje dva aspekty: první jako sebe-kontemplující, v němž si je vědoma jediné sama sebe; druhý sebe-vývojový, v němž postupně projevuje svět a tak omezuje svůj vlastní život a vědomí. První aspekt je ryzí Mysl-sama-v-sobě. Druhý aspekt je Mysl, stojící v nerozlučném vztahu k vesmíru. První aspekt nazýváme Mysl, druhý Světová Mysl, ale oba jsou skutečně jedním. Můžeme dojít ke správnému pojmu Boha jen tím, že o něm přemýšlíme tímto dvojím způsobem.

Psychologicky lze toto vše shrnout takto: Když Mysl přijímá tvary a vlastnosti, je věcmi samými. Když je soustředěná jako individuální pozorovatel těchto předváděných předmětů, je „jástvím“. Když je soustředěná jako pozorovatel, pozorující prostřednictvím „Nadjá“ všechny tyto nesčíslné oddělené pozorovatele, je Světovou Myslí. Když je v pasivním klidu, je sama sebou, Myslí. Vesmír nemůže jinak než se pohybovat od Množství k Jedinému. Proto směřuje veškerý život na konec k vznešenému vyvrcholení posvátné Jednoty. Můžeme stopovat věci zpět k myšlenkám a myšlenky zpět ke své mysli a tu opět k Nejvyšší Mysli. Můžeme tedy říci, že ze stanoviska běžné zkušenosti je Mysl příčinou vesmíru. A tak, když je myš-

lenka odtahována od rozmanitosti věcí a řízena do nitra, aby přemýšlela o sobě samé, podstupuje svůj poslední a nejvznešenější úkol, neboť jedině zde nalezne onu mystickou jednotu, která je základem všech věcí a která je všechny obsahuje.

Hodnota kosmické aktivity spočívá ve všeobecném směru vzhůru, kterým se pohybují její individuální střediska. Univerzální pohyb je určen k tomu, aby pozvedal život a inteligenci ke stále vyšším úrovním. To je bezprostřední a vrozený účel v jeho pozadí. Vývoj svědomí, které potlačuje jáství, a rozvoj vyššího vědomí jsou hlavní cíle a nejlepší hodnoty, které Příroda v člověku vyvíjí.

Základní princip veškerého bytí nazýváme MYSL. Základní princip tohoto projeveného světa věcí a tvorů nazýváme Světová Mysl. Zatímco první je mimo intelektuální vyjádření i mimo dosah, jediná neomezená, absolutní a vždy tichá, existuje druhá ve vztahu k vesmíru a člověku. Je kvalitativně popsatelná, individuální a věčně činná. Pro filosofa, pro mentalistu znamená slovo Bůh to první, pro teologa a mystika to druhé. MYSL je sama ve své jedinečnosti, kdežto Světová Mysl je vždy ve spojení se světem, který je jejím výtvozem. Druhá je aspektem té první, je bezčasým Bohem v čase a pro čas, ale MYSL je Bůh vždy mimo čas a prostor. Přesto však nejsou tyto dvě jsoucnosti zcela odlišné, jeví se tak jenom člověku, když o nich přemýšlí.

Nikdy tak nepochopíme pravý intelektuální pojem Boha, dokud nejdříve nepochopíme tuto dvojitou přiroze-

nost Božského Mystéria. Ve svém nejabstraktnějším a nejbzdálenějším aspektu je nezměrnou vše-přesahující Prázdností, které nelze určit žádné vlastnosti ani kvality. Ve svém konkrétnějším a bližším pojetí je však také oživujícím a vše prostupujícím Životem a Myslí vesmíru.

Pochopení této Prázdnoty je v tomto studiu nutným stupněm a má dvojí výsledek. Předně, tím, že zbaví celý vesmír veškeré jeho „hmotné“ substance, zlomí náš vrozený materialismus; a za druhé, tím, že zredukuje všechny oddělené věci na zdánlivou prázdnotu, odstraní naši poslední omluvu pro připoutanost k nim. Proto to není pouze metafyzický stupeň pro naše poučení, nýbrž také výchovný stupeň pro naše osvobození.

„Jsem ten, který Jsem,“ odpověděl Bůh Mojžíšovi na Sinaji, když se ten tázal na Jeho jméno. Tato věta je záhadou, pokud nechápeme, že se snaží říci, že Bůh je mimo každé vyjádření, mimo popis a definici. Skutečně znamená: „Jsem Bezejmenný!“ „JÁ JSEM!“ Prohlášení, které Mojžíš dostal, je jediné kladné prohlášení o Bohu, které je vůbec možno říci. *Bůh Jest!* Všechna ostatní prohlášení musí nutně být vyjádřena negativními výrazy a mohou nám pouze říci, co Bůh není.

Vše, co může kdokoli z Boha poznat, je to, co může nalézt v sobě, ve své podstatě. Je to Nadjá. Nadjá je světlem člověka a je to i jeho spása.

14. ZASVĚCENÍ

Když člověk dospěje k závažnému přesvědčení, že tento základní, vždy přítomný a vše-pronikající princip za vesmírem je čirá Mysl, zákonitě vstoupí do jeho vědomí otázka: Mohu vstoupit do osobního vztahu s touto transcendentální skutečností? Mohu proměnit teoretické pochopení, které jsem již tak dalece získal, v praktické a vědomé uskutečnění?

Odpověď mentalismu je jasná a určitá. Mentalismus nejenom tvrdí, že takový vztah a takovou proměnu lze bezpochyby uskutečnit, ale tvrdí také, že jsou věčně zářícím cílem veškerého filosofického snažení. Proto je a vždy má být první povinností hloubavého člověka usilovat o toto vyvrcholení. Vždyť pouze pro toto svrchované sebenaplnění je zde na zemi; toto je onen vznešený úkol, který má splnit přede všemi ostatními úkoly, a pouze toto vyvrcholení mu přinese skutečný prospěch z osobních trampot a zkoušek jeho tak velmi krátké existence.

Jak může člověk bezprostředně poznat Skutečno?

Abychom poznali, respektive zažili Nadjá, musíme své myšlenky, své myšlení „vypnout“. To je jediný způsob, jak poznat Boha. To je jediný způsob, jak se pokorně vnořit do Nadjá. Když se tak stane, pak zářící bytí podá odpověď. Musíme se nechat absorbovat tím, co je skrytou základnou myšlení i zkušeností. Úsilí poznat skrytého pozorovatele – Nadjá, se musí změnit v úsilí stát se jím. To znamená, že musí zmizet rozdíl mezi pozorovatelem a pozorovaným. Pouze ztotožněním nižšího jáství s vyšším vznikne vnitřní poznání. Pouze tehdy si může „já“ uvědomit svatou přítomnost ve své nejnvnitřnější svatyni. To je

cesta, na níž nás mentalismus svou vztaženou rukou láká.

Element vědomí musí zkoumat sebe sama, pozemská osobnost musí splynout s nebeským zdrojem, který se snaží poznat.

Nauka mentalismu ví ze své vlastní prastaré tradice i z novodobých pokusů, že taková introspekce *je možná*; ví, že jako výsledek poskytuje vhled (insight). Výraz „vhled“ („insight“) znamená, že ten, kdo ho má, může vidět to, co *je*, ne pouze to, co se jeví; může *nahlížet* do vnitřní skutečnosti za zdáním světa, které naše představivá schopnost na ni vložila; může jasně pocítovat věcnou podstatu života ve všech pomíjivých tvarech planety. Zrak je funkcí těla, chápání je funkcí inteligence, ale insight je funkcí Nadjá. Rozdíl mezi pravdou, dosaženou intelektuálně, a mentalisticky získaným insightem, je jako rozdíl mezi hloubáním nad mapou Říma a mezi skutečnou osobní návštěvou Říma. Svrchovaný insight je jako odhalení závoje.

Konečným dozráním insightu končí veškeré bádání v oblasti relativních pravd. Neboť ono poskytuje pravdu, která je jediným všeobsáhlým Celkem, ve kterém všechna možná relativní hlediska mohou najít prostor; pravdu, kterou se všechny soupeřící nauky skutečně, byť nevědomky, snaží vyložit z různých úrovní myšlení. Tam, kde intelekt musí postupovat nekonečným shromažďováním a porovnáváním detailů vědění, tam insight pohrdá všemi jednotlivostmi, protože zná to, co umožňuje veškeré vědění a co je základem všech zažívaných věcí – samu skrytou Mysl.

Nahlédneme-li do slovníku, nalezneme význam slova „uskutečnit“ (realizovat) jako: „Cítit tak živě nebo silně, jako by to bylo skutečné; přesvědčit se vlastní zkušeností; získat jako výsledek práce nebo snažení.“ Musíme proto putovat k čerstvým pramenům takového osobního uskutečnění (realizování) Nadjá a nechat za sebou suchou pouštinu pouhého přemýšlení o něm. Nyní tedy bude třeba hovořit o způsobech a prostředcích, jak získat tento druh psychologické zkušenosti. Nestačí nabýt intelektuálního přesvědčení, že mentalismus je pravdivý; musíme se o tom přesvědčit také praktickou zkušeností. Ale duše, která se snaží vzlítnout z naší znečištěné země k zářnému nebi, musí nutně získat křídla. Žádné zvíře nemá vnitřní oko, které má člověk; proto žádné zvíře nemůže nikdy spatřit těžko postižitelnou skutečnost čisté Mysli, která je neznámou podstatou jeho vlastního nepochopitelného jáství. **Odhalením této nové a transcendentální schopnosti insightu se otevírá jedinečná příležitost lidského zrození, kterou můžeme promarnit sledováním pomíjivých věcí nebo zhodnotit hledáním věcí božských.**

Projevení znamená omezení. Když Světová Mysl projevila vesmír, musela projevít vesmír omezený. Když Nadjá promítlo osobu, muselo samo omezit zlomek vlastního vědomí. Proto v okamžiku, kdy se osoba obrátí do nitra s touhou po svém původu a přirozenosti, a kontemplanuje o nich, má nádhernou možnost splnit nejvyšší naděje svého omezení, evoluce a involuce. To nezbytně zahrnuje odpoutání vědomí od pěti smyslů, které především přispívají k materialistické iluzi. Bez toho nelze získat osobní uskutečnění mentalismu, ale jen intelektuální ohlas jeho pravdy.

Nestačí, aby hledající vyslovil žádost nebo přednesl prosbu, aby se mu Nadjá odhalilo. To je nutné – a navíc potřebné trvale udržovat –, ale musí také připravit potřebné podmínky pro takové odhalení. Když přijal mentalistickou cestu realizace Nadjá jako vyšší smysl svého pozemského života, měl by dále uvažovat, co musí udělat, aby to splnil. To bude záviset na jeho vnitřním stavu i na vnějších okolnostech. Jestliže zvládl několik základních zásad a přijal hlavní etické ideály, musí se učit aplikovat mentalismus na své specifické osobní podmínky. Je třeba něco více, než pouhý intelektuální zájem o nauky mentalismu, chce-li jí vzdát čest. Neměl by očekávat, že obdrží osvícení od vyššího já, tím méně že se ho zmocní, dokud sám v sobě nevybuduje správné podmínky pro tuto božskou návštěvu.

Takovéto podmínky nevzniknou samy od sebe. Aby je připravil, musí sám sobě uložit určitou morální a mentalistickou disciplínu. Počáteční slabá touha po sebezlepšení a vytváření charakteru musí vyrůst v silnou a vše ovládající vášnivou touhu. Aspirant musí překročit své nejlepší stránky, jít nad svou vlastní minulost. Nesmí si hovět v netečném sebeuspokojení, ale měl by začít zesilovat své morální impulsy, budovat svůj charakter a cvičit své myšlení. Musí opustit veškerý diletantismus a snažit se rázně a vytrvale o jasnější sebepochopení a citové odpoutání. Musí se stále snažit zlepšovat a očišťovat sama sebe. Pro aspiranta mentalismu je velmi nutné, aby směřoval k takovému morálnímu sebezlepšení, aby vyvíjel svůj charakter a pěstoval hlavní ctnosti hlásané velkými proroky všech náboženství. V tomto hledání dobře vyrovnané vybavení je stejně cenné, jako dobře vyrovnaná snaha, která není ani příliš slabá, ani příliš násilná.

Vyšší vůle je v něm latentní a lze ji rozvinout pouze poznáním, podřízením se a cvičením. Měl by se cítit zaháben, když přejde i jen jediný den, z kterého nevěnoval patřičnou část meditaci, oddané modlitbě, morální snaze, kázni mysli a pročistování srdce.

Mentalistická disciplína

Ten, kdo se pokouší zkoumat filosofii mentalismu a proniknout do nových oblastí pravdy, musí se rovněž poohlédnout po povaze a kvalitě své osobní výzbroje.

Tehdejšími ochráncům této nauky nezáleželo na tom, zdali hledající měl nebo neměl nějakou náboženskou víru, zda byl ateista, ale záleželo jim na tom, aby byl psychologicky schopný – **úspěšné osvojení pravdy bude v přísném poměru k vlastní osobní způsobilosti.**

Nikdo nemůže doufat, že bude úspěšný ve studiu mentalismu, postrádá-li sedm psychologických kvalit. Tyto kvality jsou nezbytné. Představují totiž prostředky, jejichž pomocí může dosáhnout svého cíle.

Hledající by se měl ve svém volném čase vážně prozkoumávat přísným objektivním způsobem, aby zjistil, zda obsahuje jeho mentální výzbroj žádané vlastnosti. Zkoumání musí provádět s tou nejpřísnější poctivostí. Hned na počátku pozná, do jaké míry ho ovládají škodlivé pudy, dobře známé předsudky, neznámé sklony, utajené obavy, bláhové naděje, nesprávné postoje, chvilkové nálady, mocné preludy nebo hluboce zakořeněné iluze – pozná, jak tápe v mlze vzájemně si odporujících pohnutek a mocného podvědomého vlivu. Takto objeví, čím skutečně je!

Jestliže však je vytvořen ze správné látky, podrobí se požadované disciplíně a postupně vyvolá žádanou změnu. Ze stanoviska mentalismu je skutečně málo lidí dostatečně vyrovnaných a opravdu normálních, a proto je ustálená zásada, že je třeba s uchazečem zacházet jako s pacientem a léčit ho z tohoto nevyrovnaného stavu, který sdílí s miliony lidí. Mentalismus se totiž snaží, aby postavil své studenty do správného zorného úhlu, odkud by mohli pozorovat divadlo kosmické existence, jaké skutečně je – zbavené kouzla a klamu. To se nemůže stát, dokud intelekt není plně očistěn a síla jeho skrytých komplexů nezmizí. Úkol znovu uspořádání vlastní mysli bude pravděpodobně bolestným procesem. Očistovací práce od lží a bláhovostí, které ovládají mysl, zanechají za sebou pravděpodobně jakousi prázdnotu.

Je důležité objevit, jaké síly – pracující v mysli – ovlivňují její uvažování i její rozhled. Jakmile jednou hledající odhalí pravý základ svých činností a postojů, může se volně a beze strachu věnovat mentalismu, ne však dříve. Musí nemilosrdně odhalit zkoumavým criticismem své skryté motivy, své neuvědomělé žádosti a své tajné předsudky. Komplexy, které vyplňují podvědomou vrstvu lidské mysli a které žák nerozpoznává a dokonce o nich ani neví, jsou částečně zodpovědné za jeho neschopnost chápat pravdu. Nejdůležitějším úsekem průběžné činnosti je proto vykopání tohoto mentálního plevele a jeho vynesení do jasného světla vědomí. Jakmile si hledající jednou uvědomí tajná působení svých přání a tajné procesy své mysli, objeví, že na ní z dávné minulosti lpí mnoho klamných předsudků a mnoho citových deformací, které působí jako silné zábrany pro správné chování a brání jasnému vhledu do pravdy. Zjistí, že vleče těžké

břemeno iluzí a mylného logického odůvodňování, které zabraňují příchodu pravého poznání. Jen takovým zevrubným psychologickým pochopením toho, co se děje za jevištěm jeho vědomého osobního života, může přijít osvobození a může připravit cestu pro další kroky na konečné stezce. Musí obnažit své nejvnitřnější charakteristické rysy bez jakýchkoli omluv a odvážně se snažit pochopit nejtrpčí pravdy o sobě. Musí se vidět takový, jaký vskutku je, postavit se sám sobě tváří v tvář. Tato jemná psychologická práce je nutná, aby odhalila všechny ty sklony, komplexy, halucinace a rozumové závěry, které zabraňují přístupu pravdy do mysli nebo vedou mysl špatnými cestami, a které je nutno odstranit z procesu myšlení a jednání. Dokud analýza neobjeví tyto vlivy a dotazování je neodhalí, nepřestanou škodlivě působit. Tyto neodhalené komplexy postupně ovládnou člověka a zpomalují jeho svobodné používání rozumu. Od samého počátku se hledající musí pokořit a bez váhání připustit, že je jeho charakter jak ve svých zjevných, tak i skrytých fázích zdeformovaný, zmrzačený a nevyrovnaný. Zkrátka, musí studovat trochu psychologii, než se může úspěšně zabývat mentalismem. Musí analyzovat své emoce, zkoumat vzájemné působení pocitů a rozumu, všimnout si, jak si vytváří pojmy o představách a věcech, vypořádat se s problémem neuvědomělé motivace.

Psychologická teorie a fakta ze zkušenosti jasně ukazují skutečnost, že schopnost mysli je neobyčejně pružná a rozpínavá; může vyrůst tak, že nebude ani k poznání, jestliže se spojí trpělivé úsilí k provádění denních činností jako je meditace, oddaná modlitba, morální snaha, kázeň mysli a pročistování srdce. Proto se musíme ochotně citově a mentálně ukáznit a vykrytalizovat

eticky, abychom získali správný postoj pro obtížnou cestu, která leží před námi. To je náš první krok.

Většina z nás začíná jako hříšníci; můžeme jen doufat, že jednoho dne skončíme jako mudrci. Je nesmírný rozdíl mezi člověkem, který si spokojeně libuje ve svých poklescích, a člověkem, který se po každém poklesku zvedne nespokojen a znepokojen. První uvázl v močálu a je bez cíle, kdežto druhý se nejen pohybuje, ale má i správný směr. **Jedním z nespočetných zisků mentalismu je čistá radost ze zušlechťování charakteru, zbystrění inteligence a ze získávání síly při postupu.**

Je sedm vlastností mentalistické disciplíny:

I. Pravda nade vše!

Není to nic jiného než mocná touha nalézt Pravdu. Pro mentalismus je nejpůsobivější ten člověk, kterého k ní přitahuje spíše palčivá vášeň po Pravdě než asketická nechuť k světu; Pravda, než je odhalena, vyžaduje hlubokou oddanost, málokdo po ní tak silně touží – žádné potěšení se nevyrovná tomu, které pociťujeme, když stojíme na výhodné pozici Pravdy.

II. Vytrvejte a doufejte!

Druhá vlastnost je pevné, trvalé odhodlání hledat Pravdu a v tomto hledání vytrvat děj se co děj, dokud nebude cíle dosaženo. Tato neoslabená vytrvalost uprostřed všeho zmatku a temnoty, které hledajícího obklopují, je tím nejdůležitějším činitelem, nemá-li se unavit depresí a opustit hledání. Odhodlaná mysl dosáhne nejvíce. **Skutečný zápas v životě je zápas člověka proti sobě.**

III. Myslete!

Třetí požadovaná vlastnost je síla myšlení, dostatečně silná inteligence, která by byla schopna zvážit relativní důležitost věcí nebo hodnotu tvrzení správně a ne pouze konvenčně. Rozumové uvažování by mělo být tak nezávislé, aby rozhodně odmítalo přijmout jakýkoli názor jenom proto, že jej mají ostatní. Dav se utápí v záplavě názorů a teorií jiných, protože mentálně lpí na klamných názorech, zdánlivých skutečnostech a na scestí zavádějících zdáních. Myslitel však stojí pevně. Cestou z tohoto nevolnictví je správná úvaha, hluboká analýza a neustálé zkoumání – vše spojeno v hledání pravdy. Vyžaduje se silná inteligence. Musíme myslet, musíme jednat, ne pro nás samotné, ale pro pravdu. A to ještě není vše. Stejně důležitá je schopnost ostře rozlišovat to, co je pomíjející, od toho, co je věčné, aby se postupně dostalo na nej-přednější místo odhodlání rozlišovat skutečné od iluzorního, což je při studiu a praxi mentalismu to nepodstatnější. Mentalismus nelze pochopit bez velkého mentálního úsilí. Názvu „člověk hledající pravdu“ je hoden pouze ten, kdo domýšlí záležitosti až k jejich nejzazšímu konci, kdo dovede sledovat každou otázku až k jejímu ústřednímu problému a nezaváhá v okamžiku, kdy se dostane do rozporu s názorem, zastávanými všemi ostatními lidmi, kdo bude závěry, ke kterým došel, nemilosrdně aplikovat i v životě, který sám vede. Průměrný člověk dělá příliš rychlé závěry, které často zakládá na povrchním a klamném zdání. Tato slabost je vada, kterou lze přemoci kázní.

IV. Vnitřní odpoutanost

Je to stálý postoj vnitřní odpoutanosti, jak od ne-příjemných příhod, tak od příjemných přitažlivostí, které

tvoří nadir a zenit lidského žití. Život na této otáčející se zemi je měnícím se tokem příznivých a nepříznivých událostí, ze kterých není nikdo vyňat. A je-li inteligence dostatečně ostrá, pochopí rovněž, že vše, včetně jí samé, je pomíjející, vše je prchavé. Všechny světské půvaby, všechny pozemské statky, všechny lidské vztahy, všechny smyslové radosti, stejně jako jejich objekty, mohou zítra zemřít nebo zmizet. Proto se od studenta mentalismu vyžaduje, aby si vytvořil správný postoj vůči jejich svůdnému kouzlu, postoj, který, nemá být ani slepým omámením, ani úplným zavržením. Musí přidělit přesnou hodnotu vrtkavému panoramatu míjejících dnů, nemá-li sám sebe klamat. Když vidí, že vše je relativní a každý je pomíjející, pochopí, že mu mohou v nejlepším případě poskytnout jen relativní a pomíjející štěstí. Musí chápat, že není bez rizika, když považuje to, co je prchavé, za celý smysl své inkarnace.

Vnitřní odpoutanost nemusí studenta odloučit od praktického a osobního života – on bude plnit všechny své povinnosti do písmene a jeho vnější příbuzenské vztahy mohou existovat stejně jako předtím – ale přiřkne jim jinou hodnotu, než jakou běžně mají. Může jednat stejným způsobem jako ostatní, ale neztratí se ve své činnosti. Může oceňovat potěšení z pohodlného okolí a jiných lákadel a může se z nich těšit právě tak jako ostatní lidé. Přesto neupíná své naděje na štěstí výhradně na takovýto základ, neboť má jasný pocit, že povaha všech věcí je pomíjející. Jedině tehdy lze říci, že se odříká mentálně. **Není žádoucí ztráta citu nebo ochromený zájem na životě, ale pěstování úplné odpoutanosti hluboko v těchto okamžicích citu a touhy. Člověk pak bude pevný a věčný ve svých praktických jednání**

tak, jako kterýkoli činný podnikatel, ale jeho motivací bude spíše povinnost než touha.

V. Koncentrace, klid a zasnění

Koncentrace je síla řídit myšlenky a ovládat pozornost a pak tuto sílu soustředěnosti použít v žádaném směru, tj. úplný vnor do námětu, o němž se jedná. Smyslem této koncentrace je extrémní pozornost, věnovaná námětu, aniž jí dovolíme zemdlít nebo zlenivět únavou. Mysl se musí pohybovat jen tam, kam jí vůle řídí. Mnohé lze dosáhnout touto silou soustředění. Je to pevná síla, která, je-li řízena k nějakému cíli nebo překážce, překoná každý odpor.

Klid či rovnováha je důležitým faktorem pro mentalismus, který je nutno získat meditační disciplínou – klidná, pevná a vyrovnaná schopnost mysli, která vydrží nárazy. Když řádí v člověku silné vášně, když vzplane jeho hněv příliš často nebo když hrozí, že ho zaplaví žádosti, ztrácí vnitřní rovnováhu. Když silné citové komplexy jsou v rozporu s přiměřenými rozumovými důvody, když domácí či obchodní starosti či obavy trvale rozptylují jeho pozornost, když je jeho temperament nestálý a vrtkavý, přelétající od věci k věci, nevyhnutelně vyvstávají mentální rozpory a znepokojují člověka. Ve všech těchto podmínkách lze dosáhnout vyrovnanosti mysli meditačním cvičením. Jeho pomocí se může vyvinout rovnováha mezi city a myšlenkami, mezi myšlenkami samotnými, mezi vášní a rozumem a nakrátko se může i udržet. Ale trvalá rovnováha se může upevnit jen dokončením cesty mentalistické disciplíny. Přesto, u toho, kdo mírně pokročil, může meditace rychle odstranit vášeň a vzrušení mysli, stejně jako uklidnit její rozpory. Meditační kázní se mohou potlačit vzrušené city, může se snížit síla

hněvu a mohou se odstranit žhavé touhy, které pokrývují život. To uklidní mysl a obnoví její vyrovnanost a rovnováhu; v každém případě alespoň dočasně. Můžeme tento stav odolnosti proti okamžitým vášním a všeobecné sebevlády nazvat „vnitřním mírem“.

Zasnění má hluboký význam a vysokou hodnotu v pokročilejších stupních, kdy se hledající snaží získat poslední plody svého mentalistického úsilí, uskutečnění nejvyšší Pravdy. Toto zasnění je v pozadí neustálé snahy mystika přerušit vnější činnosti, nenechat se rozptylovat svým fyzickým okolím, zastavit práci svých pěti smyslů a vytvořit podmínky úplného obrácení do nitra. Toto zasnění je příbuzné hlubokým abstrakcím a tvůrčím náladám, pozorovaným v životě slavných géníů. Toto udržované obrácení do nitra může vyvrcholit v transu, ale základní důležitostí je schopnost obrátit pozornost podle vůle od světa konkrétních věcí do světa abstraktních myšlenek.

VI. Ukázněte city a očistěte charakter

Na každém stupni mentalistického zkoumání musí žák potlačit svá citová vzrušení a city, kdykoli se dostanou do ostrého rozporu s rozumem.

Lidská osobnost obsahuje spoustu protichůdných přání a protikladných impulsů. Poskytuje útočiště instinktivním vášním a starým podnětům, jejichž hluboko tkvící charakter není podezřelý, dokud tyto neblahé sklony nevynesou plně na povrch kritické situace. Všechny tyto síly jsou tak mocné, že lze plným právem říci, že většina lidí žije více city než myšlením. Důsledkem toho je, že lidé zabarvují většinu svého myšlení vědomými obavami a jinými citovými komplexy. Nezřídka si dávají na nohy řetězy ve formě nízkých osobních žádostivostí, které v

podstatě škodí jejich vlastnímu zájmu. Příliv a odliv těchto citů a impulsů je bezděky unáší a ztěžuje jim budovat jejich všeobecný postoj k životu na pevných faktech nebo správném rozumovém uvažování.

Emoce nebrzděné rozumem jsou jedním z velkých zrádců lidstva. Dva mocné city – nenávist a hrabivost – jsou společně odpovědny za mnoho zločinů ve světových dějinách. Vášně způsobené sexem, jsou odpovědny za velké nesnáze. Zde tkví jedna z příčin tradičního odpírání a zákazů, které společnost vložila na svobodný a plný projev emocí při dobrém společenském styku.

Zejména student mentalismu si nemůže dovolit citový přepych. On ví, že zaplaví-li cit život člověka, děje se to na úkor jeho intelektuální přirozenosti. Ani radost, ani bolest, které mu přináší nějaká myšlenka nebo událost, nejsou oprávněny rozhodovat ani o její pravdě, ani o její hodnotě, neboť tyto **emoce pouze odhalují něco z jeho vlastního charakteru, ale nic z pravdivé povahy myšlenky nebo události samé.**

Lidské city vědí, jak se mají chytře krýt. Obzvláště lidské touhy dovedou velmi obratně svádět rozum. Málo lidí si uvědomuje pravé motivy některých svých nejdůležitějších jednání. Takovému poznání stojí v cestě mnoho vnitřních překážek, které si lidé sami vybudovali nebo které jsou přímo vrozeny. Ovinuli si kolem sebe obvaz mnoha citových komplexů, který opět musí bolestivě odvinout, dříve než mohou spatřit pravdu. Nezřídka překrucují vědění, aby vyhovovalo jejich komplexům. Hledající může mít například i ostře vyvinutou mysl a přesto jeho připoutanost, pocházející ze žádosti, ho může přinutit, aby podporoval svou víru v základní hmotnost fyzického

světa, i když všechny důkazy mohou poukazovat na to, že jeho poslední podstatou je látka mysli.

Povrch jezera může odrážet nepokřivený obraz jen tehdy, když není čeren větrem. Mysl může řádně zkoumat pravdu jen tehdy, osvobodí-li se od rušení silnými city. Myšlení, plné přání, je vždy příjemné, ale často bez užitku.

Nadějí mentalismu je, že budeme následovat rozum, a ne že se mu budeme vzpírat a podléhat nezřízeným tužbám a citovým vrtochům. Dokonce i nevyrovnaná ctižádostivost a nepatřičná ješitnost pokříví myšlení a zabrání získání přesného vědění. Hněv a nenávist jsou však pověstnými svůdci. Všechny tyto city, nejsou-li drženy na uzdě, jsou lživými vetřelci, kteří přesto prohlašují, že mluví pravdu. Začátečník se musí proto odvážně přinutit k přísné sebekázní, aby myslel pravdivě.

Od hledajícího se nežadá, aby usmrtil jemné city a zničil vřelé citění; to je opravdu zcela nemožné; žádá se od něho jen, aby je udržoval v područí rozumu a nedovolil jim, když jsou v rozporu s rozumem, aby ovládly jeho bytost. Může se správně a prospěšně dovolávat citu, když je cit podporován rozumem. Jeho cílem nemá být zničení citů, ale pouze jejich správné řízení a ovládání.

Emoce jsou součástí přirozenosti člověka a nelze je proto vyloučit; je nutno jim dát správné místo v životě, ale rozum musí řídit jejich směr, kdykoli oba přijdou do rozporu. Nemá se potlačit nic, co je hodno zachování, ale vše je třeba uvést ve správný vztah.

Nepodceňujeme ani hodnotu řádně řízeného rozumového nadšení. Opravdu, každý cit je hnacím elementem v lidské osobnosti a vede k činnosti více než cokoli jiného. Nicméně, aspirant bude určitě muset držet

na uzdě oslabující vášně hněvu a vyhladit propastný hřích nenávisti, protože jenom takový zvyk sebekritiky ho připraví pro nalezení pravdy. Jeho touhy se jistě ostrou analýzou zmenší a to jeho mysl více uklidní. Za takovým ovládnutím citů bude nezbytně následovat organizovanější a ukázněnější ovládnutí chování. Začne žít jako lepší a moudřejší člověk.

VII. Vzdejte se ega

Je to ochota dívat se na život přímo jasnou čočkou a ne čočkou zbarvenou zvláštními zálibami a předsudky svého ega. Snad nejtěžší ze všech přípravných úkolů je vědomě vyvinout tuto neosobnost. Toto je tak důležité, že to lze sotva přecenit. **Pokaždé, když člověk vloží své ego do sledu myšlenek, poruší tím jejich rovnováhu a jejich pravdivá hodnota se tím pokříví.** Kdo se nepodrobil mentalistické kázni, je často zaslepen sám sebou a stav jeho mysli na všech stranách poutá zájmeno „já“. Toto „já“ ho klame a odvádí od pravdy, neboť mu uzavírá cestu ke správnému vnímání. Ono bezděky předem odsuzuje důvody nebo rozhoduje o názorech. Člověk proto nemá nikdy záruku, že došel ke správným závěrům, ale vyhledáváním omluv a mylných logických zdůvodňování se pouze vrací k mentálnímu stanovisku, z něhož vyšel. Je jako pavouk, chycený v síti svého vlastního přediva. Když takový egoismus určuje směr myšlenek, musí rozum stát bezmocně stranou. Egoismus pevně uzamkne mysl a ta tím ztrácí dobrodiní nových myšlenek, které by se rády dostaly dovnitř.

Znamená to odvrátit se od osobní předpojatosti a nenechat se ovlivňovat myšlenkou „já“ a „mé“. Znamená to přestat užívat jako argument slova „já si to tak myslím“ a „podle mého mínění“ a přestat věřit, že to, co vy víte,

musí být již proto pravda. Takový argument vede k pouhému mínění, ale ne k pravdě. Hledající by neměl nikdy zapomenout, že je třeba nejdříve jasně stanovit problém a teprve pak jej opatrně zkoumat ze všech stran, dříve než vynese úsudek. Pravda se nemusí obávat důkladného zkoumání, naopak, ve skutečnosti se jím posiluje. Musí mít naprosto pružnou mysl, aby se zbavil otroctví předsudku, aby získal vnitřní celistvost a pravé duševní zdraví. Pevná intelektuální objektivnost vymaní jeho mysl z připoutanosti k egu spíše než slabošské splnění tužeb a umožní mu přijmout pravdu bez odporu.

To jsou tedy vlastnosti mentalistické disciplíny. Ne- ní zde pojednání o morálce, neboť každý aspirant by měl pokládat morální přípravu za nejdůležitější a základní požadavek pro mentalistickou disciplínu. Musí se stále snažit, aby se vyvaroval ubližování jiným, aby zušlechtil svůj charakter, ovládal své vášně a pěstoval ctnosti, ony závažnější ctnosti, vštěpované proroky všech velkých náboženství.

Nyní bude v dalším pojednání – v jednotlivých esejích – více rozebráno z těchto psychologických kvalit, které byly právě nastíněny. A hledající se též seznámí s jednotlivými stupni na své cestě k insightu.

Hledání

Do onoho vyššího světa bytí, kde sídlí Nadjá, nemůže proniknout žádné zlo, ani tam nemohou bouřit žádné vášně. Z jeho dokonalé dobroty sestupujeme do temnoty a nepokoje, hříšnosti a násilí této země, jako z ráje do očištnice. Nesmírný kontrast mezi mravní vznešeností vyššího světa a takovou mravní degenerací by nás

odsoudil k trvalému smutku, kdyby mezi oběma nebyl spojovací článek. Toto spojení opravdu existuje. Každá lidská bytost může nalézt a sledovat prastaré Hledání, a tak vystoupit k vědomí vyššího Já – Nadjá.

Všichni lidé se zabývají různým hledáním, které má malicherné nebo vážné cíle; ale pouze člověk, který se vydal se svou lodí života na Velké Hledání, nemá za cíl nic jiného, než splnění božího záměru. Když se člověk konečně probudí k faktu, že jeho život byl nekonečným zápasem se sebou samým a že tento zápas nadále trvá, začne se ptát, proč to tak má být a co může udělat, aby to ukončil. Takové zkoumání ho nakonec přivede k bráně Hledání.

To znamená: Hledající předejde evoluční proces tím, že udělá sám se sebou tak rychle jak možno to, co Příroda udělá s ostatními lidmi tak pomalu jak možno. Modeluje, vytváří, vytesává sám sebe jako sochař sochu, až se Ideál stane Skutečností. Pracuje na vytváření sebe, právě tak jako sochař opracovává hrubý mramor do výrazné sochy.

Bude-li položena otázka, „Jak dlouho je třeba sledovat Hledání, než se dosáhne cíle?“, lze pouze odpovědět, že pokud Nadjá je jen představou, nepoznávanou, nezažívanou v každém okamžiku bdělého stavu i stavu spánku, do té doby je třeba věnovat se Hledání.

Nalezli jsme vyšší účel života na zemi, to ale nestačí, musíme realizaci tohoto účelu zasvětit celý svůj zbytek života. Je zcela jasné, že činnost vyjadřuje myšlenku. Není tak jasné, že činnost je také završením bytí – že to, co konáme, je výsledkem toho, co jsme. A tak musíme přizpůsobit každodenní činnost vyššímu účelu; z

metafyzických úvah musí vytrysknout správné zásady pro život.

Cílem Hledání je učinit člověka nejen moudrým, ukázněným a v nejlepším smyslu praktickým, ale také celistvým a vyrovnaným. To je opravdu velmi důležité. Život směřuje a vede nás k dosažení celistvosti – tělo, mysl, city a intuice se musí stát harmonickým průchodem, jímž se Nadjá může bez překážek vyjadřovat. Mentalismus se snaží udržovat rovnováhu, zachovávat zdravý rozum, soudnost a praktičnost v celém svém průběhu.

Jsou čtyři rozdílné projevy lidské osobnosti, čtyři rozdílné činnosti v lidské duši – myšlení, cítění, uplatňování vůle a intuice. Tyto čtyři prvky psýchy se musí stát aktivními na svých nejvyšších úrovních a současně musí udržovat rovnováhu ve své činnosti. Vskutku, celou práci Hledání je rozvíjení a vyrovnávání prvních tří schopností a jejich osvětlení intuicí, jejíž příkazy mají poslouchat. Když je aktivní jen jedna nebo dvě z těchto schopností, vede to k nerovnováze. Když intelekt není řízen, omezen, nebo usměřován intuicí a citem, pak se jistě sám zavede na nesprávnou cestu; bude dělat chyby a dojde k nesprávným závěrům. Když cit ignoruje rozum a nereaguje na intuici, stane se loutkou svého egoismu a obětí jeho tužeb. Jestliže se duchovní učení pochopí jen intelektuálně, nebo se přijme jen citově a ne vůlí, bude v tomto bodě neplodné.

Většina hledajících se vyvíjí nerovnoměrně. Některá část jejich psýchy je opomíjena. Je výzvou napravit tyto nevyrovnanosti a docílit celistvosti. Okolnost, že jen málo lidí dosáhne této harmonie psýchy, že většina lidí je špatně uspořádanou směsí pokročilého vývoje v jednom směru a dětského vývoje v jiném, je velmi závažným dů-

vodem, aby si vážně hledající předsevzal, že se čas od času poctivě prozkoumá a výsledky použije k cílevědomé výchově k celistvosti.

Mentalismus věří v nutnost celistvého rozvoje a v harmonické nastolení vzájemné rovnováhy mezi rozumem, intuicí, city a činností v celé lidské osobnosti. Jejím cílem není jednostrannost. Odmítá posilovat charakter, ale ponechat tělo slabé, nebo posilovat rozum, ale nadále ponechat city rozkolísané. Mentalistická syntéza spojuje všechny tyto směry, aniž by rušivě zasahovala do jejich oddělené činnosti. Dosáhne toho tím, že je uvádí v soulad, místo aby je stavěla proti sobě, protože uznává nutnost rozmanitosti veškeré projevené existence. Hledající se snaží uvést do souladu své různé sklony a udržet je v rovnováze, ani jednomu z nich nedovoluje, aby byl neukázněný, nebo se zmocnil vlády. Musí používat a spojovat zdánlivé protiklady.

Když hledající pochopí vzájemný vztah všech těchto různých stránek své přirozenosti, uvolní napětí, které vzniká jejich stálým zápasem. V jeho vnitřním bytí už nebude rozporu. Jeho vůle se už nebude tříštit svými vlastními přitažlivostmi nebo odpudivostmi. Jeho city už nebudou drásány žádostmi ani rozdělovány protikladnými požadavky. Nebude už jako kyvadlo, které se kýve sem a tam. Nepřikloní se výlučně k jedné stránce, zatímco by ignoroval ostatní, nebude pěstovat jednu vlastnost a zanedbávat druhé. Dosáhne dokonalé rovnováhy charakteru, která se nebude příliš vychylovat ani nahoru ani dolů, do intelektuálních extrémů nebo citových nálad, a která ostrým rozlišováním bude zachovávat při veškeré činnosti zdravý smysl pro úměrnost. Všechny různé části jeho přirozenosti, všechny schopnosti jeho bytosti usilují

jednotně a vyrovnaně o tento jediný cíl – stát se celkem. Takto po letech úsilí může získat uspokojující rovnováhu.

Hledající se takto snaží obnovit svou vlastní integritu, odstranit své nedokonalosti a získat své vlastní duchovní vědomí. Mentalismus nemá zájem lichotit hledajícímu, proto začíná praktickou stránku své převýchovy poukazem na jeho nedostatky, chyby a vady, a otevřením jeho očí ke slabostem, neschopnostem a komplexům, které byly až dosud neuvědomělé nebo skryté. **Abys mohl jít bezpečně po této cestě, musí být hledající vyléčen z „nemocí“ jako jsou: materialistické sklony, nadměrná závislost, přehnané zaměření navenek, nevyrovnaná povaha, neovládané city, zlé myšlenky, přecpané a jedy otrávané tělo, nezřízené vášně a především neovládnuté ego. Proto hledající musí zjemnit své city, ovládnout instinkty, a tak upevnit charakter. Dále provádět introspektivní cvičení a studovat metafyziku Pravdy. Touto sebevýchovou by měl poznat hlubší význam jáství a života, božských univerzálních zákonů o lidské evoluci a osudu. Pravidelnou modlitbou a meditací musí hledající pěstovat náboženské citění a mystickou intuici. Účelem všeho tohoto náročného očišťování je sejmout řetězy z nohou vůle a mysli, a tak jim dát možnost, aby osvobozené vstoupily do oblasti Nadjá. Když je hledající trpělivý a ochotný čekat, obdrží jednoho dne odpověď na všechny otázky svého srdce, za předpokladu, že pracuje na svém očištění, zatímco čeká.**

Hledající má vidět v bojích a těžkostech života tělocvičnu, ve které cvičí rozum a zdokonaluje své schopnosti. Vždyť člověk je zde proto, aby rozvíjel své vlastní schopnosti, intuici a inteligenci; je zde proto, aby pochopil

svou existenci sám za sebe a pro sebe. Avšak **měl by přidat postoj člověka, který se probudil, tedy přidat poznání o pomíjejícínosti pozemského života a že pozemské hodnoty nejsou dostačující. Z toho pramení jeho rozhodnutí omezit svou ctižádost, zjednodušit svá přání a zkoumat zvyky svého okolí.** Tehdy učiní významný obrat a konečně začne hledat ve svém nitru.

Jedině tím, že člověk začne svůj život zjednodušovat, se může vrátit k přirozenějšímu a tím i k duchovnějším a zdravějším životu. Když věci překročí stupeň skutečné potřeby, mohou se stát překážkou a on se musí začít od nich odpoutávat. Musí zkoumat svůj život a uvažovat o svých tužbách, aby poznal, které překáží uskutečnění jeho duchovní snahy, nebo jak dalece zabírají čas, který potřebuje pro svá relaxační cvičení nebo meditaci. Po tomto postupu bude nutně následovat asketická náprava: hledající se musí naučit, jak se odříkat věcí a jak se jich vzdát. Život je příliš krátký, než aby mělo cenu strávit jej sice v tělesném blahobytu, ale v duchovní nečinnosti. V určitém bodě se člověk musí uvolnit od připoutaností, musí říci lidem i věcem, které žádají vstup do jeho srdce: „Až sem a ne dále!“

Může v něm vzniknout potřeba zjednodušit si život tím, že by zmenšil rozsah své působnosti, může se však stát, že to nebude možné vzhledem k jeho postavení ve světě. Na tom nezáleží. To, na čem nejvíce záleží, je to, co ho drží uvězněného v jeho egu: na myšlenkách, citech, které se projevují v přáních mít stále více, a v touhách, které nejsou nikdy spokojeny s tím, čeho dosáhly, nebo nasyceny tím, co již mají. Nezáleží na tom, co člověk má, ale rozhodující je, jak smýšlí a cítí o tom, co má. Pravého duchovního pokroku dosahuje člověk ne

zevním gestem, že se věci vzdá, ale změnou vnitřního postoje – změnou vztahu k věcem. Není to život, bohatství a moc, které zotročují člověka, ale LPĚNÍ na životě, majetku a moci.

Zkrátka, měl by si uvědomit pomíjející přirozenost všech světských věcí, radostí i majetku a nastoupit hledání duchovní seberealizace, která zahrnuje touhu po duchovním zdokonalení, touhu po sebezlepšení a nalezení vnitřního míru. Asketické disciplíny, které jsou vhodně používány, nám v tomto sebezlepšení pomáhají tak, že se obracejí proti vládě smyslů nad myslí, a tak tuto mysl osvobozují z pout, která může pak obracet svou pozornost do nitra, aby mohla zkoumat své vlastní čistší hlubiny.

Přímým cílem režimu mentalistické disciplíny je připravit cestu duchovnímu znovuzrození, konat pokání nad smyslností a sobectvím minulého chování a připravit tělo, emoce a mysl na příliv vyšší Síly a svatějších proudů. Je třeba pochopit, že takzvaný normální stav civilizovaného člověka je nepřirozený a nezdravý; že převýchova myslí a výcvik těla, které přináší Hledání, je skutečně léčebný postup, a že tato snaha dosáhnout harmonie s Nadjád je hojivým úsilím.

Sfinga se vypínala v poušti, aby vyzývala kandidáty ucházející se o osvětlení, kteří procházeli kolem ní a mezi jejími tlapami, že musí přemoci svou nižší přirozenost. Dokud to dostatečně neudělali, nemohli opustit vnější obvod skrytého chrámu a získat vstup do „Komnat Síly“. Ale nižší přirozenost a nižší mysl uvolní svoje sevření teprve po zápasu. To vyžaduje výcvik vůle, potlačení chtivosti a ovládání těla. Tato sebevýchova bude nepříjemná na začátku, ale příjemná na konci.

Žádný člověk nemá zcela svobodnou vůli a volbu ve svém zevním chování. Nikdo nemůže dělat právě to, co se mu líbí. Všichni lidé jsou omezováni vnějšími okolnostmi a podmiňováni vnějšími situacemi. I když žádný člověk nemá plně svobodnou vůli a volbu, ani neexistuje žádné svobodné rozhodnutí mysli nebo činů těla, za něž je odpovědný jen on sám, přesto mu **jsou** otevřeny **dva různé druhy podrobení. Může se svobodně rozhodnout, zda bude služebníkem svého vyššího Já – Nadjá, nebo otrokem své nižší přirozenosti.**

Jakou svobodnou vůli má člověk, který se nechal zotročit malichernou nenávistí, hněvem a vášněmi, nebo jedy v těle, vznikajícími často jako důsledky nepořádného života? Lidé, kteří se sami neosvobodili od těchto zotročujících vášní a duchovní nevědomosti, se budou přesto pyšně chvástat svou svobodou jen proto, že mají občanská práva.

Osvobození vůle ze zotročení nižší přirozeností samo vede k mentálnímu osvícení, které ukáže hledajícímu, jak klamná je svoboda, která poslouchá tyto vášně. Myslíci člověk nestrpí, aby byl zotročován chtíči, které již dávno nejsou přirozené, a vášněmi, které ničí mír.

Pravděpodobně žádný člověk, který se snaží o určitý cíl, který ho převyšuje, se nevyhne selhání vůle. Takové selhání smí trvat jen po určitou dobu, ale nemůže si dovolit, aby trvalo dlouho. Nepozorovaně by si totiž zvykl na nečinnost nebo porážku a začal pokládat nové úsilí za nesmyslné. V určitém bodě musí hledající skončit se shovívavostí ke svým prohrám a pevně se rozhodnout pro sebekázeň. Samolibé vyhýbání se tělesné a emocionální kázní je jedním z důvodů, proč nedociluje pozorovatelný pokrok.

Kdyby se on a jiní hledající, kteří si stěžují, že dělají malý nebo žádný pokrok, probrali ze své lenosti a začali se skutečnou kázní těla a výcvikem citů, pochopili by, že prvním praktickým krokem je začít dělat něco pro sebezlepšení; pak by nemuseli naříkat. Kromě toho, často je zapotřebí, aby hledající udělali důrazné fyzické změny, jestliže si přejí zvětšit svou intuitivní vnímavost a dosáhnout toho, aby byla přesnější. Takováto disciplína musí po nějakou dobu zahrnovat očistění těla a změnu jeho zvyků způsobem, který bývá označován jako asketický, buď jako úvod mentální práce nebo jako její doprovod. Bez této disciplíny se tato mentální práce ztrácí v pouhém snění, někdy i v preludech.

Asketismus má své místo v mentalistickém životě, je to však místo zdravé a rozumné. Askeze není cílem nýbrž prostředkem k cíli. Místo, aby byl asketismus pěstován pro poškozování nebo ničení těla, je v mentalismu používán k jeho rozvoji a zdokonalení. Místo, aby ohrožoval zdraví, podporuje zde nejvyšší stav dobrého zdraví. Tato práce fyzického zlepšení a očistění citů a tužeb je obvykle požadována jako příprava.

Hledající, který hledá vyšší poznání, ho nebude moci vstřebat více, než připouští jeho osobní schopnost, ani nebude schopen z něj vytěžit více, než kolik mu dovolí jeho nedokonalosti. Do jeho učení např. může proniknout jeho nerovnováha nebo nedostatek citlivosti, jeho špatné tělesné zvyky nebo neovládané emocionální stavy a toto učení zdeformují. Zpravidla je požadováno jako bezpodmínečně nutný určitý stupeň mentálně-emocionální sebenápravy a fyzického očistění, dříve než mu toto učení může být plně sděleno. Tato práce vyžaduje určitou

přísnost k sobě samému. Proto je zcela správné, že cvičení kázně jsou součástí jeho prvních kroků na této cestě. Sám mentalismus je zahrnuje a neodmítá; má pouze námitky proti tomu, aby se jim přikládala přehnaná důležitost a aby jejich sledování přecházelo do asketických extrémů.

Zkrátka, zdravým a vyrovnaným asketismem je třeba očistit city a myšlenky tak, aby se osobnost mohla otevřít silám Nadjá bez dalších překážek, kromě té, která je vždy přítomná a je vždy ze všech největší – ega. Určité očistění musí předcházet. Nepochopení tohoto bodu může být jednou z příčin, proč žáci, kteří cvičí meditaci, ale zanedbávají rovnováhu a očistění, často nepostoupili natolik, aby mohli vnímat záblesky Nadjá.

Přemáhat své vášně, ovládat touhy a kontrolovat myšlenky je pro hledajícího tím nejtěžším bojem. Buddha prohlásil, že člověk, který přemohl sebe, je větší hrdina než dobyvatel měst.

A tak se budování charakteru stává základem duchovní práce.

Pro většinu začátečníků je zlepšování charakteru daleko důležitější než cvičení meditace. To je proto, že: 1) výsledky meditace mohou být dobré či špatné podle toho, je-li charakter dobrý nebo špatný 2) to, co překáží splynutí s Nadjá, je osobní ego, které musí být postupně zeslabeno a zmenšeno očišťováním charakteru, až může nastat konečný velký souboj v tichu získaném meditací.

Toto osobní ego má dvě části. Předně citové touhy a mentální pouta k věcem nebo k lidem v zevním světě. Druhou část tvoří prvky, které sdílíme prostřednictvím těla se zvířaty. Je tedy první část lidská a druhá živočišná. Tyto obě části tvoří společně nižší jáství.

Je to práce na celý život, pomýšlíme-li na tak veliké zdokonalení (zlepšení) charakteru, které přivede toto nižší jáství pod naší nadvládu (kontrolu), místo aby toto nižší já ovládalo nás. Nesmíme být však deprimováni zdánlivě pomalým pokrokem. Jsme příliš zvyklí myslet pouze ve výrazech tohoto jediného vtělení, kdežto ti, kteří rozumí životu, uvažují o něm ve výrazech několika vtělení. Musíme se naučit určité trpělivosti se sebou samými, zatímco současně zachováváme vřelou touhu po sebe-zdokonalování a kritický postoj vůči svým slabostem. Zní to protikladně, ale ve skutečnosti tomu tak není. Je to spíše záležitostí získat správnou rovnováhu mezi obojím.

Můžeme pomoci lidstvu jen do té míry, do které se sami vyvineme. Jedině tak se můžeme stát průchodem, kterým mohou proudit duchovní síly k druhým lidem. Proto by měl každý hledající obzvláště pracovat na svém charakteru.

Etická způsobilost hledajícího

Ten, kdo má jméno a má podobu člověka, má být respektován jenom, když v jeho povaze převažuje rozumová stránka nad stránkou animální. Musí odmítat, aby se stával obětí svých emocí. Boj proti animální přirozenosti je bojován v jeho nitru. Stále se musí snažit být tak pravdivý ve svých citech a tak přesný ve svých emocích, jak se již snažil být ve svém myšlení. Je to v těchto obdobích emočního napětí, kdy nejspíše udělá chybné rozhodnutí a provede nesprávný čin.

Student si nikdy nesmí dovolit rozzlobit se nad čímkoli tak, aby ztratil sebevládu.

Cvičení klidu za všech okolností je velkou pomocí pro pokrok studenta na cestě. Z tohoto nezčeřeného klidu vzejde přirozeně přesné rozlišení hodnot a vyvážený úsudek.

Mentalismus pomáhá zaujmout shovívavější postoj vůči všem lidem. Zloba musí ustoupit dobré vůli, která není zkreslena předsudky. Taková dobrá vůle rozpouští předsudky, odpor, třenice, závist a nenávisť, které zatemňují společenský život.

To neznamená, že bychom měli emoce ze svých postojů vyřadit – jako kdybychom mohli –, ale znamená to, že bychom tyto postoje neměli tvořit pouze emocemi. Emoční prvek v mentalismu nechybí, ale je to prvek dovolávající se našich vyšších a nikoli našich nižších emocí. Mentalismus emoce nevyklučuje, nýbrž je produchovňuje.

Kdyby naše myšlenky byly zcela zbaveny všech citů, měly by jen malý pozitivní vliv na naši mysl. Každá myšlenka by pak měla stejnou váhu, stejnou důležitost jako jiná. Myšlenka o čajové konvici by byla ve stejné kategorii jako myšlenka o pravdě. Takže nemáme vyloučit cit z života. To jest, máme ho ovládat a ukáznit, držet ho na jeho patřičném místě. Tudíž, v tomto hledání pravdy musí být metafyzická fakta uvedena do vzájemné souvislosti rozumem, ale musí být také uvedena do života citem.

Hledající se musí učit umění být svým vlastním pánem za všech okolností. Co musí učinit, je prosazovat nadvládu nad myšlenkami, které by ho strhávaly dolů, nad city, které by ho drásaly a nad mnoha pošetilými tvářemi svého jáství, které by ho zkreslovaly. Nestačí snaha zabývat se projevy nižšího já pouze tvořivou myšlenkou. Je také nutné souběžně vyvíjet úsilí vůle, odříkavý postoj

v úsilí pozvednout činnost na vyšší úroveň, tvrdé úsilí odolávat tomu, co se zdá být skutečnou součástí jeho vlastní bytosti. Nejenže musí kontrolovat činy, které se snaží uspokojovat tužby přes nesouhlas jeho lepšího úsudku, ale musí kontrolovat i denní snění, které sleduje tentýž cíl. Měl by se mít na pozoru před prvním nápirem čistě negativních a zlomyslně destruktivních nebo hanebně egoistických emocí. Je snazší zastavit život slabých výhonků než silnějších.

To je obzvláště pravdivé v případě emocí, jakým jsou žárlivost, dotčenost, zraněná pýcha, trpká nevole a silná zlost.

Hledající se musí ukáznit, aby mohl čelit vrtochům štěstěny a aby zvládl proměny života. Taková sebekázeň zajistí jeho mladým letům více jistoty a jeho stáří více důstojnosti. Kdokoli nedojde k této sebekázní sám od sebe, klidně a dobrovolně, bude mu vnučena z venku, nuceně a násilně.

Dlouhotrvající styky s určitými lidmi mohou hluboce změnit charakter jednotlivce a mocně ho odklonit od jeho hlavního směru. Záleží na něm, bude-li jejich vliv přijímat nebo mu odporovat. Musí být na stráži před nesprávným zaměřením svých sil a odklonem od své duchovní touhy. Mohou být správně vedeny, pouze když sleduje rady mentalismu. Stejně jako to nejlepší, když se znehodnotí, se stává nejhorším, tak síla nesprávně řízená se stává slabostí. Musí hledat a nalézt správné vyrovnávací a ochranné faktory.

Ke zvyku uspořádaného myšlení, které mohl získat výchovou, musí přidat zvyk objektivního myšlení, které mu v dokonalé formě může dát pouze mentalismus.

Nebude hledat útočiště v příjemném úniku, ani se nebude poddávat bezmocnému zoufalství. Podívá se situaci do tváře klidně a pevně. Bude přistupovat k lidem a událostem, idejím a problémům ne jako člověk, který patří k některému z konvenčních ortodoxních náboženství, ale jako ten, kdo je odpoutaný a kdo hledá pravdu. Musí vidět věci v jejich pravém světle bez klamu nebo deformací, způsobených chtivostí, nenávistí, chtíčem, předsudkem a podobně. Jeho osobní reakce na světové události musí být sladěny s jeho ostatními snahami po nalezení pravdy.

Ti, kdo jsou schopni používat sílu svého myšlení tím nejčistším způsobem – to jest bez předsudků, bez výchylek, nezatíženě a nesobecky – jsou mimořádně vzácní. Avšak mentalistický výcvik se snaží vést lidi, aby právě toto dělali.

Cílem hledajícího by mělo být udržet a uhájit své ideály, ať je prostředí, v němž se náhodou nachází, jakékoli. Ve společnosti živené úzkoprsými předsudky a opovržením hodným sobectvím si musí vytrvale zachovávat svou mravní neporušenost. Musí se snažit zachovávat přísnou ryzost charakteru, jako životně důležitou součást cesty k Nadjá. Hledání tedy není snadné a není vždy příjemné. Musí chránit neporušenost svého mentálního života proti všem fyzickým nepřátelům, lidským i z okolí.

Neděláme pokrok tím, že se podvolujeme slabosti, která se maskuje jako ctnost, ale tím, že podporujeme sílu, i když má nepříjemnou podobu.

Nestačí pouze objevit principy, které tajně ovládají lidský život. Je také zapotřebí, aby student neporušoval příkazy, které z nich vznikají, ani aby nejednal v rozporu s nimi ve svém denním chování. Tyto principy by se nemě-

ly jednou tvrdošijně podporovat jen proto, aby byly jindy náhle obětovány.

Jak jeho charakter dozrává a jeho intuice se vyvíjí, správnost ideálů, pro které pracuje, se stává zřejmější než kdykoli jindy. Když člověk toto hledání bere opravdu vážně, přijde doba, kdy se bude muset hrdinně postavit za jeho morální principy, kdy bude muset odmítnout obětovat je pro nějakou chvilkovou prchavou výhodu. Dosáhne stupně, kdy nejenže odmítne porušit tento zákon etiky, ale odmítne jej porušit dokonce i kdyby tím mohl velmi získat, anebo i kdyby jeho přestupek nemohl být nikdy druhými odhalen.

Hledající by měl vědět, že jestliže je věrný příkazům učení, bude dříve nebo později osvobozen od svých těžkostí. Jeho kroky mohou být ještě váhavé, jeho mysl nejistá sama sebou, ale jak čas mívá, shledá, že učinil jasný krok.

Dosáhne tělesného věku a mentální zralosti, kdy určité pravdy mu budou jasnější a jeho citům méně odpudivé. Měl by uvažovat o třech z nich: o iluzorní hodnotě sexu, o potřebě podrobit cit rozumu, o realitě neviditelného nehmamatelného Nadjá. Měl by meditovat znovu a znovu o těchto věcech, jestliže chce dosáhnout vnitřního míru.

Jeho úspěch v životě nemůže být již dále přiměřeně hodnocen pouze vnějšími měřítky, ale musí být hodnocen také podle toho, jak dalece se mu podařilo pročistit své srdce, vyvinout inteligenci, rozvinout intuici a dosáhnout rovnováhy.

Vzdání se ega

Mentalismus nemá zájem člověku lichotit nebo podporovat jeho marnivost. Začíná proto praktickou stránku své disciplíny tím, že poukazuje na jeho vady, chyby a nedostatky a že mu konečně otevře oči k jeho slabostem, neschopnostem a komplexům, o nichž dosud nevěděl nebo které byly zamaskovány. Aby člověk mohl bezpečně pokračovat na cestě, potřebuje být vyléčen z fanatických posedlostí a nerozumností. Možná, že si myslí, že vyhlazení jeho osobních chyb má málo společného s nalezením pravého jáství, ale tak tomu není. Právě tyto chyby vyvstávají z nesprávného pojetí „jáství“. Navíc takové vyhlazení mu nemá jen pomoci překonat taková nesprávná pojetí, ale má mu také pomoci stát se lepším služebníkem lidstva.

Je pravda, že člověk nemůže za to, jaký je, že zevní okolnosti a vnitřní přirozenost, karmická tendence a minulé zkušenosti se spojily, aby ztvárnily jeho charakter. Ale pouze je-li upřímný sám k sobě, přestane-li skrývat své ošklivé chyby a začne je vynášet na denní světlo, má naději, že učiní podstatný krok v hledání.

Udělá dobře, když pozná, jaké jeho ego skutečně je, než se začne pokoušet poznávat, jaké je jeho Nadjá. Nemilosrdné pátrání v jeho komplexech a sklonech, v jeho skrytých marnivostech a tužbách je cennou přípravou. Jsou to právě ty, o kterých neměl dosud ani tušení, po nichž má pátrat.

Pokud se tohoto stálého zkoumání motivů, průzkumů, analýz charakteru bojí nebo se mu vyhýbá, sobectví je schopno se maskovat, lživě měnit ty nejalttruističtější situace ve svůj vlastní prospěch, a aniž by vzbudilo po-

dezření, uspokojuje svá přání, i když se zdá, že tomu tak není. Když mu člověk dovolí, aby vniklo do pozorování života, dojde k tomu, že tato pozorování budou klamná, pochybná, překroucená nebo nesprávná. Ego je nutno zdrtit a, je-li potřeba, srazit k zemi!

To, na čem záleží, je inspirace a motiv. Je čin vnuknutí ega? Nebo je vnuknutím Nadjá? Hledá osobní zisk? Nebo usiluje o to, aby poskytl nesobeckou službu? Charakter povinnosti může být někdy nejasný, ale našepťávání egoismu může být vždy odhaleno. Je nutné překonat sklony temperamentu, které jsou velmi často skryty tak hluboko, že jsou zcela neviditelné. Tyto podvědomé tendence pracují svým vlastním způsobem skutečně účinně a mnoho činností, konaných vědomě, odhaluje zkušenému pozorovateli jejich vliv.

Student musí začít s tím nejnižším míněním o sobě, má-li jednoho dne skončit tím nejvyšším. V žádném případě by neměl upadnout do všeobecné chyby a považovat se za pokročilejšího, než skutečně je, neboť to vede k nezdaru. Necht' se nepovažuje příliš brzy za jednoho z privilegovaně vyvolených, aby se nestal duchovně pyšný nebo morálně ješitný. V této věci by se měl řídit radou starého indického přísloví: „Natahujte nohy podle délky své přikrývky.“

Nosit růžové brýle, které zlepšují dobré v nejlepší, neslouží k jinému účelu, než sebeklamu. Chyby na cestě stejně jako dosažení by měly být přezkoumávány; sebepokoreň takto způsobené je nutno přijímat a ne se mu vyhýbat útekem do cynismu nebo uhýbáním do pokrytectví. Student musí mít pokoru, aby uznal chyby, a ochotu je ze sebe vypudit.

Když například bude mít student mravní sílu, málo oceňovanou sílu odříkání, aby opustil nižší ego ve všech svých nepřátelských různicích, hádkách, podrážděnostech a obtížných vztazích k jiným, bude odškodněn duchovním uspokojením, rychlejším růstem vnitřní bytosti, který zdaleka převáží počáteční cenu zaplacenou osobními city. Když se naučí, bolestně, pomalu a klopýtavě odsouvat nižší ego ve všech svých úvahách, přemítáních a rozhodnutích, naučí se jedné z největších lekcí, kterým ho život musí naučit. A má-li sílu oponovat vlastnímu egu a velikost popřít vlastní ctižádost, překročí práh vzdávání se.

Neosvícený člověk nemá většího nepřítele, než svoje vlastní nižší ego, tak jako osvícený člověk nemá většího přítele, než vlastní vyšší jáství. Nejenže nižší přirozenost je jeho největším nepřítelem, je také nepřítelem nejzákeřnějším. Bude předstírat a klamat, maskovat a přetvářet se, překrucovat věci a vykrucovat se tak prohnáním způsobem, že velmi často ho nerozezná od svého nejlepšího přítele, který je rovněž v jeho nitru.

Hledající musí být co nejopatrnější ve svých pohnutkách a musí je dobře hlídat. Ego je skutečným nepřítelem na cestě, horou, s kterou není možné pohnout vírou, ale pouze mučivým vzdáváním se. Utrpení je však zmenšeno, když správným poučením pochopí, jak je ve skutečnosti „já“ iluzorní. V těchto věcech je bez ostražitosti snadné sejít z cesty. Rozdělující čára je často jemná. Musí si být vědom nepopíratelných nebezpečí, ohromných svodů a léček kolem sebe. Jak těžké se zdá člověku odevzdat se svému vlastnímu strážnému andělu, jak lehké je podlehnout svému pronásledujícímu démonu.

Student si musí být vědom úskočných přetvářek ustupujícího ega. Musí si dát pozor, aby nelichotilo samo sobě a nepředstíralo, že mu lichotí Nadjá. Musí být na pozoru před jakýmkoli „posláním“, ke kterému je určen. Jestliže vnitřní hlas mu slibuje skvělou budoucnost, buď duchovní dosažení, nebo světské vítězství, ať mu nevěří. Měl by mu věřit jen v tom případě, když ho to učiní pokornějším a měkčím.

Ego bude opakovaně odolávat v dlouhotrvajícím boji. Musí však být přivedeno zpět do srdce a tam přidrženo. Bude zuřivě bojovat proti zajetí a bude se bránit úskočným rozumováním. Ale jestliže vlastní trpělivost hledajícího je stejně velká jako mohutný antagonismus ega a jestliže je hledána a nalezena milost, vítězství se nakonec dostaví. Tak úskočným nepřitelem na cestě je toto ego, že dokonce, když milost Nadjá jej vede kupředu mystickými cvičeními k okamžikům posvátného povznesení, ego si podvodným způsobem přivlastní zásluhu těchto výsledků.

Po celou dobu cesty, od počátku až k jejímu konci, bude hledající potřebovat a musí mít schopnost sebezničující pokory a sebezpokořující zbožné úcty. Taková pokora není potřebná před lidmi, ale před Bohem, taková úcta není potřebná ve shonu světa, ale ve skrytu vlastního srdce. Nižší ego se musí vzdát vyšší individualitě, nikoli jinému egu.

Potřeba sebezpokoření před Nadjá (což není totéž jako sebezpokoření před jinými lidmi) je největší ze všech u hledajícího intelektuálního typu. Závoj sobectví musí být pozvednut a pýcha pokořena v prach jeho vlastní rukou. Pokud věří, že je moudrý a má zásluhy na tom, že vyvíjí duchovní úsilí, potud mu bude vyšší já odmítat

konečnou příležitost pro realizaci této touhy. Jakmile začne věřit, že je pošetilý a hříšný, vyšší já mu svou milostí začne pomáhat tyto chyby překonávat. Potom, když jeho pokora dojde tak daleko, že si uvědomí svou naprostou bezmocnost, nadejde okamžik připojit intenzivní modlitby a vroucí toužení po božské milosti. A tato pokora vůči vyššímu já se musí stát tak trvalým postojem, jako pevný postoj k nižšímu já. V tomto postoji musí hledající setrvat částečně proto, že si musí stále uvědomovat, že potřebuje a bude vždy potřebovat milost vyššího já a částečně proto, že si musí neustále přiznávat svou nevědomy, pošetilst a hříšnost. A tak se ego přesvědčí o svém vlastním nedostatku moudrosti a až se skloní kajícně k nohám Nadjá, počne projevovat moudrost, která mu dříve chyběla. Místo, aby marnilo čas kritizováním druhých, využije svůj čas ke kritice sebe sama. Podle starobylého teologického jazyka se musí považovat za nehodného hříšníka; pak teprve může obdržet milost. Neměl by měřit svůj duchovní vzrůst podle nižších měřítek konvencí většiny lidí, ale podle vyšších, vznešenějších měřítek svého Ideálu. První měřítko může způsobit, že se bude cítit samolibý, ale druhé měřítko způsobí, že se bude cítit malý.

V některých okamžicích může v sobě cítit zvíře, v jiných okamžicích zločince a ve vzácnějších okamžicích anděla. Musí se odsoudit za hřích, musí si hluboce uvědomit svůj bědný stav způsobený tím, že lpí tak tvrdě a tak dlouho na marnivosti, zvířeckosti, sobectví a materialismu.

Může mít strach o svůj pokrok, může být zklamany jeho pomalostí nebo zmatený jeho povahou. Ale jeho snažení musí být trpělivé a vytrvalé, vždy věrné svému

dalekému cíli a on by neměl být zaslepen k tomu, že je nutné udržovat vyrovnanou osobnost. Ani by se neměl stát posedlým sám sebou tak, že by každý sebemenší výkyv svých citů pozoroval s přehnanou důležitostí a chorobně ho analyzoval. Krátce, nesmí se stát příliš úzkostlivým neurotikem. Opakované prodlévání u svých chyb, neustálé analýzy vlastních poklesků, odhalování vlastních chybných kroků a činů by ho mělo pokořit, zušlechtit a očistit.

Při sebezdokonalování může být pomocí vést si deník, ve kterém se zpovídá a zapisuje chyby v chování a cítění tak, jak vznikají.

Protože musí nejdříve poznat a opravit své chyby a hříchy, nesmí záviset kritické sebezkoumání výhradně na něm, ale musí se také nechat vést následky svých činů a kritikou svých nepřátel. Kde prostý člověk vidí pouze nepřátelství, vážně hledající vidí příležitost k uspíšení svého růstu. Kde jeden nařká nad odporem, druhý jej používá pro svůj vývoj.

Ego je vždy dychtivé se obhajovat tím, že se samo podvádí, vždy uspokojené zakrývat své vlastní nedostatky tím, že poukazuje na nedostatky druhých lidí, a tím, že se odvolává na jejich špatný příklad, omlouvá své vlastní špatné chování.

Žák si nemůže usnadňovat cestu tím, že dává vinu někomu jinému a nikdy sám sobě. To, co ví o sobě a svých chybách, slabostech a hříšnostech, by ho mělo naučit opatrnosti k druhým a troše pečlivosti v jednání s nimi. Měl by pomlčet o chybách druhých, ale naopak být dychtivý opravovat své vlastní. Pouze tam, kde veřejná nebo osobní povinnost mu nařizuje, aby promluvil, nebo

kde je dokonce žádán dotyčnou osobou o takovou kritiku, může toto pravidlo porušit.

Musí se osvobodit od citové pýchy a intelektuální domýšlivosti. Doznání osobní nemohoucnosti je prvním krokem k objevení neosobní síly, a milost začne pracovat, když pocítí, že on sám již dále pracovat nemůže, že nemůže dále řídit svůj vlastní život, aniž by upadl do další hříšnosti a do dalších pošetilostí.

Lidské ego samozřejmě není ochotné poslušně se podrobit příkazu Nadjá. Teprve až se zhroutl pod tíhou bídných výsledků svých vlastních chyb a obrátí se zoufale zkroušené svými neúspěchy, počne upouštět od této neochoty.

Do té míry, do jaké se člověk zřekne sebe sama, do té míry může Nadjá vstoupit do běžného vědomí. Odsunutí ega se ale nestane a nemůže stát podle jeho vlastní vůle. Bude to uskutečněno zásahem božské vůle v jeho citovém a intelektuálním vědomí.

Ten, kdo má dosti pokory, síly a moudrosti, aby vrátil vyššímu já svou osobní vůli, dává tím možnost silám větším, než jsou jeho vlastní, aby mu požehnaly, inspirovaly a použily ho. Nechť má odvahu provést tento jedinečný dynamický čin sebezapření. Nebude toho nikdy litovat. Neboť ať mu odejme cokoli, vrátí mu daleko více.

Jednoduchý význam oněch běžných mystických výrazů „sebezničení“, „vzdání se ega“, „ztráta já“, znamená odložit myšlenky, emoce a osobní záležitosti, které obvykle zaměstnávají mysl, a nechat je klesnout bez zábran do stavu úplného splynutí s vědomě pociťovanou vyšší silou. Je to nabídnutí sebe velebné jsoucnosti ve svém nitru.

Hledající je žádán, aby odstranil egoistický život pouze proto, aby mohl nalézt hlubší a vyšší život. Nemá popírat svou existenci, ale změnit své kvality za lepší. A ego musí připravit cestu pro tuto pozoruhodnou změnu tím, že se vzdá vlastní pýchy a pokorně poprosí Nadjá, aby se ho dokonale zmocnilo.

Rada, hledět do nitra, by byla hloupá, kdyby tím bylo jen míněno dívat se na lidské slabosti a lidskou pošetilost hledajícího. Ale ve skutečnosti to znamená dívat se dále a hlouběji. Znamená to introspektivní proces zkoumání časově daleko delší a vyžadující daleko více trpělivosti a daleko větší zakotvení v charakteru, než je možno získat letným pohledem. Znamená to intenzitu nejvyššího stupně, koncentraci nejsilnějšího druhu a duchovní toužení nejhoroucnějšího způsobu. Bude se musit podívat do svého srdce hlouběji než kdy předtím a prohledat jeho temnější bludiště, aby našel pohnutky a tužby, které se tam mohou skrývat před jeho vědomým úsilím. Je vyzván, aby provedl co nejhlubší kritiku sebe sama a aby ji provedl s citovou opravdovostí a hlubokou lítostí.

Pokud je zotročen nižší přirozeností, potud bude vystaven zmatkům a nepochopením, bude žít v klamech a omylech podobu svého hledání pravdy. Z tohoto důvodu musí vyvíjet snahu překonávat nižší přirozenost sebekázní. Nejlépe je začít tuto vnitřní práci s jasným pochopením, že je hříšný, chybující a nevědomý, a s pokorným uvědoměním si své osobní bezcennosti, velké potřeby sebezlepšení, očistění a zušlechtění.

Hledající by se měl mít na pozoru, aby nedovolil příliš silným emocím nebo neukázněným vášním narušit zachování morální a mentální rovnováhy. Dokonce i

osobní trpkost nad velkou nespravedlností jí může uškodit.

Neříkáme, že student mentalismu, na rozdíl od mudrce, by měl být naprosto bez vášně. Podotýkáme k tomu pouze následující dvě věci. Za první by se měl snažit vytvořit ve svém nitru ústřední jádro, kde se ho jeho vášně nemohou dotknout, čímž jsou ovládnuty a ukázněny – je to úroveň hlubokého upamatování, kde se vášně náhle utiší. Za druhé by je měl oprostit od výhradně animálního charakteru a usměrnit je také do lidských průchodů. Intelektuální a umělecká vášnivá záliba by se měla pěstovat jako doplněk za opuštěné vášně nižší úrovně.

Jestliže vnitřní život člověka je neustále pustošen vášní, člověk nepozná jistotu míru a nedosáhne trvalého cíle. Musí se ovládat, zvládat své vášně a ukáznit své emoce. Musí posílit svou vyšší vůli na úkor vůle nižší. Neboť první podporuje jeho duchovní vývoj, kdežto druhá podněcuje jeho animální přirozenost. Musí neochvějně čelit nevyhnutelným výkyvům života a musí chránit své srdce, aby se nestalo hříčkou pro hlučné emoce a zhýralé vášně. Musí hlídat svůj citový vztah vůči druhým, aby nezradil svou hluboce skrytou nezávislost, a tím ji neztratil.

Nejtěžší úkol, který kdy na sebe může někdo vzít, je uvést do souladu své nižší ego se svým vyšším já. Tento cíl nemůže být dosažen chabými prostředky. Vyžaduje to od člověka veškerou jeho sílu a schopnosti nejvyšší úrovně. Vyžaduje to celkovou a upřímnou reorientaci myšlení, ideálů a vůle. Pokus o záplatování starého způsobu života vírou, že začíná život nový, je sebeklamem. Jestliže to má mít nějakou karmickou cenu, ka-

jícnost nesmí skončit v pouhém citu. Konečným důkazem změny srdce je změněný život.

Výsledkem této sebekritické snahy přetvořit svou osobnost bude trest, který si sám stanoví. Uvidí naléhavou potřebu napravit minulé křivdy, a jak se bude o to snažit, tato náprava bude mít dvě různé formy. První se týká ostatních a on se s nimi bude muset usmířit. Druhá se týká jeho samotného a zde vykoná pokání a uloží si asketickou kázeň.

Hledající se musí učit, aby viděl své myšlenky ve správné perspektivě a aby nepovažoval jejich naléhavou přitažlivost nebo odpudivost za svou vlastní. Musí pěstovat zvyk stát se pozorovatelem svých vlastních myšlenek a činností stejně objektivním způsobem, jako pozoruje cizí lidi na ulici. Musí na sebe pohlížet s odpoutaností a na své zkušenosti s klidem, jestliže má dojít k pravdě o sobě a naučit se lekcím těchto zkušeností. Když lpí na chamtivém malém egu, lpí rovněž na obavách a úzkostech, různicích a zoufalstvích. Stane se příliš citově zaujatý svými osobními problémy, a tak zastírá pravé výsledky nebo je překrucuje nebo zveličuje.

Jestliže student provádí věrně své meditace a disciplíny, svá studia a snažení, přijde čas, kdy se dostaví cyklický obrat v jeho vnitřním životě, kdy bude přehodnocovat stránky své vzdálené i nedávné minulosti. Na tomto bodě obratu bude sužován bolestnými myšlenkami o své nehodné minulosti a z toho plynoucími sebevýčitkami. Projde obdobím intenzivní sebekritiky. Tyto ostré úzkosti svědomí a trpké výčitky jsou nevyhnutelné během tohoto očistného období, kdy jeho minulost se jeví ošklivější ve světle, které na ni dopadá, kdy si je poprvé vě-

dom temných míst ve svém charakteru a slabostí své povahy.

Takovéto vzpomínky vstoupí do jeho mysli nezávazně. Budou se však zabývat pouze temnější stránkou, pouze jeho hříchy, omyly, chybami v myšlení, úsudku a chování, křivdami učiněnými úmyslně nebo neúmyslně druhým. S tímto hloubáním budou spojeny sžiravé vzpomínky a trpká lítost nad zbytečným utrpením, které si přivodil jako následek, jakož i výčitky nad tím, že se odchýlil od cesty dobra a moudrosti. Takovéto úvahy a pocity budou vyvstávat střídavě a útržkovitě po dobu několika měsíců a dokonce i několika let, ale v patřičném čase bude toto období náhle, neočekávaně a prudce zakončeno obrovským citovým vzednutím. To je druhá „myslická krize“, (první byla ta, která ho přivedla na začátek cesty). To potrvá tři dny. Během této doby mnoho z hlavních epizod, událostí a rozhodnutí, táhnoucích se zpět do dětství a naplněných výčitkami a lítostí je znovu prožíváno jakoby ve filmu, v němž je jak pozorovatelem, tak hercem. V žádném okamžiku tohoto přehledu by neměla vzniknout zlá vůle nebo zlostná rozmrzelost vůči jiným osobám, které jsou v něm zahrnuty. Jestliže se to však stane a on dovolí, aby trvaly, může krize náhle skončit neúspěchem a nebude z ní mít žádný užitek. Tyto vzpomínky by měly naplnit jeho srdce tak, aby přetévalo zoufalstvím nad vlastní špatností, slabostí a pošetilostí. Bude donucen svým vnitřním svědomím napadnout svůj charakter a inteligenci, které se projevovaly během vnitřních bojů a zevních problémů. Během nebo ke konci této třídenní zkušenosti může dokonce pocítit, že je lépe zemřít, než žít takový bezcenný život. Bude vidět zcela jasně jak rozdílný, jak daleko lepší pro něho i druhé,

mnohem šťastnější a mnohem plodnější by byl běh jeho života, kdyby se rozhodoval a jednal moudřeji. Představa porovnávající to, co je, s tím co mohlo být, mu způsobí velké utrpení. Ale s příchodem čtvrtého dne ho všechny tyto výčitky opustí. Silná a jasná intuice ho nyní osloví přibližně těmito slovy: *„Vezmi si k srdci a zapamatuj si poučení z minulosti, ale minulost samotnou nech být. Vyhýbej se těmto hříchům, vymyť tyto slabosti ze svého charakteru, zlepší svůj úsudek, odčiň, co můžeš. Avšak s minulostí skoncuji a od nynějška s ní buď vyrovnán. Dnešním dnem začínáš nový a vyšší život.“* Potom se v něm zvedne mohutný pocit úlevy a vítaná atmosféra míru ho bude zahalovat po několik dnů. Studenti si mohou všimnout, že druhá mystická krize se nápadně podobá posmrtnému přehledu pozemského života.

Hledání duchovního já by se nemělo podnikat jako hobby ani jako přídavek k jídlu a práci. Úkol změnit sám sebe je ten největší, jaký může člověk podstoupit. Je to práce na celý život. Toto zlepšování sama sebe a pokrok lidstva, povznesení jeho charakteru a prohlubování chápání ho budou zaměstnávat až do samého konce jeho pozemského života. Mentalistický život není ani snadný, ani pohodlný, a asi to budou jen výjimečné osoby, které se vydají na toto dobrodružství. Měnit mnoho svých zvyků, které ve světle mentalistického učení se nyní zdají být neuspokojivé, je tvrdá práce. Ale vzhledem k tomu, že přijal toto učení, hledající nemůže jinak, než že si přeje přizpůsobit tomu celý svůj život. Úkol je obrovský, není však nemožný. Nejenže je teoreticky možný, ale je prakticky dosažitelný, a pro hledajícího se má stát základní činností, v níž jsou ostatní činnosti zakořeněny a z níž čerpají život.

Hledání se musí stát středem jeho myšlení a tudíž jeho žití. Musí si být hledání vědom a zcela se odevzdat filosofickému ideálu, čímž se stane hledajícím pravdy. Cítí nyní vnitřní celistvost, a musí hledat a nalézat plnou sebevládu, má-li být život snesitelný, nyní ví, že až do této doby po něm slepě tápal. Od nynějška musí být hledání vědomé a úmyslné. Musí nyní přejít od snění k realitě, od přání nalézt svou duši k jeho splnění. Tyto pravdy musí být prokázány vlastní zkušeností hledajícího a nezůstat jen pojmem v jeho mysli. Musí věřit více ve svou vlastní práci pro spásu a méně spoléhat na nějakého individuálního učitele.

Mentalismus hlásá vznešený morální zákoník, který má být sledován pro vlastní dobro hledajícího, stejně jako pro dobro jeho bližních. Ať mezi ním a ostatními vzniknou jakékoli rozdílnosti v metafyzickém názoru a zevní praxi, mentalista si oškliví hádky a miluje přátelské vztahy. Zachovává toleranci vůči všem ostatním. Ačkoli neexistuje žádný morální zákon, který by mohl být nazván absolutním, všechny morální zákony musí odsuzovat nenávisť, jestliže mají být vůbec hodny toho jména.

Jako výsledek všech těchto snah a meditací, kázní a úvah, nastanou určité změny v hledajícím. Mentální obrazy zrozené z jeho nejnižšího já vymizí postupně z vědomí a může dojít k tomu, že bude vidět celý svůj život jako sen. Pocit blízkosti duše se stane živý a bude pro něho trvalou přítomností a realitou. S putováním po této cestě přichází podřízení osobní totožnosti, zmenšení oněch egoistických omezení, která brání člověku dosáhnout toho nejlepšího v životě, odtažení od veškerých světských tužeb, které normálně tvoří život. Tito lidé jsou

vyčlenění z davů svými duchovními touhami a svojí upřímností.

Jestliže lidstvo nedosahuje tohoto cíle, je to proto, že nehledá.

Očist'ování citů

První povinností hledajícího je zbavit se posledních stop animálnosti. Proto mystická tradice nazývá tuto počáteční fázi jeho duchovní dráhy fází očisty. Ano! Vyšší já nakonec přijde a vstoupí do jeho vědomí, jen když připraví potřebné podmínky – tichou mysl a čisté srdce. Neboť první podmínka mu ukládá vzdát se všech myšlenek v meditaci a druhá vzdát se svých tužeb v odříkání. Ale to nebude schopen úspěšně vykonat, dokud Nadjá nemiluje více, než miluje svět. Základním předpokladem veškeré práce je upnout své city na Nadjá. A tak má-li hledající se stát duchovně hodnotným, musí vnést dva činitele, kteří nápadně chybí v moderním životě a kteří do něj musí být vneseny, a jsou to: ponoření se do meditace a odříkání. Dokud smysly zcela ovládají mysl, nevědomost je jejich nutným společníkem. Dokud je srdce zcela oddáno zevním věcem, utrpení je jeho občasným návštěvníkem. Pouze ovládnutím prvního a obrácením druhého do nitra, může vysvitnout světlo pochopení a bude převládat klid rovnováhy.

Je zde však třeba se mít na pozoru před extrémními hledisky. Existují fanatici, kteří říkají, že by nikdo neměl usedat k meditaci, dokud jeho charakter není důkladně pročistěn. Avšak existují jiní fanatici, kteří tvrdí, že ctnost sama je jenom výsledkem vyvolaným meditací. Mentalismus je moudřejší, protože je vyrovnanější. Vyža-

duje, aby snaha obou těchto cest probíhala paralelně vedle sebe. Říká: praktikuj meditaci, ale současně ještě více pročisťuj a zušlechťuj charakter. Neboť práce aspiranta začíná a končí morální převýchovou dokonce více než mysticismem. Musí vyloučit slabosti a získat mravní čistotu.

Pro většinu začátečníků je často důležitější zlepšovat charakter, než praktikovat meditaci. Je tomu tak proto, že za prvé, výsledky meditace mohou být dobré nebo špatné podle toho, je-li charakter dobrý nebo špatný. Za druhé, úspěch získaný meditací bude větší nebo menší podle toho, jsou-li přítomny nebo chybějí-li ctnosti či slabosti. Za třetí, co stojí v cestě spojení s Nadjád, je ego – já, které musí být pročisťováním charakteru postupně oslabováno a zmenšováno, až s ním bude moci být svedena velká konečná bitva ve vnitřním mysticky vyvinutém tichu.

Avšak přes to, je důležité praktikovat meditaci denně!

Ego – já se skládá ze dvou částí. První zahrnuje citové žádosti a mentální připoutanosti k věcem nebo lidem ve vnějším světě. Druhá zahrnuje ony prvky, které sdílíme svým tělem se zvířaty. Takže první část je lidská a druhá animální. Obě dohromady tvoří nižší egoistické já.

Není možné, aby první akt kázně uniknul tomu, aby nebyl bolestivý. Hledající má vyčistit srdce od všech pudů a vášní, které ho vážou k animálnímu já. Může zmírnit bolest tím, že prodlouží dobu procesu ukázněvání, jestliže je mladý. Jestliže je ale ve středních letech nebo dokonce starý, nemůže si dovolit to odkládat. Obzvláště všechny zlomyslné city a agresivní postoje

musí být důkladně vymýceny z jeho přirozenosti, bude muset na nich provést drastickou operaci.

Ale to je pouze začátek jeho práce. Na druhém stupni bude jeho cílem objevit a zbavit se špatných vlastností a tajných připoutaností, které zatarasují cestu k jeho duši. Existuje několik velkých pokušení člověka, která musí překonat, jestliže má dosáhnout vnitřní svobody. Mezi nimi je ctižádost po dosažení moci, touha po zvětšení majetku, neodolatelná touha stát se slavným a chtíč po uspokojení sexu.

Proč se má zbavit žádostí? Ze dvou důvodů: za první, mysl musí být osvobozena, aby mohla hledat Pravdu. Za druhé, vůle musí být osvobozena, aby ji vyjadřovala. Člověk, který je ovládán jakoukoli žádostí a který není schopen ji zvládnout, má zkreslený pohled. Bezděčně žádá, aby se Pravda přizpůsobila jeho žádostem. Nemůže vidět přímo, nemůže se plně věnovat celým svým srdcem pátrání po Pravdě. Mentalistická disciplína je nejlepší metoda, jak osvobodit lidskou bytost od takových deformací mysli a citů a učinit ji opravdu schopnou hledat Pravdu. Odpoutává člověka od světských pout, dává mu nezávislý pohled a cvičí ho, aby pohlížel na věci bez osobních vášní nebo sugescí přijatých předsudků.

Pokyn „zabít touhu“ je tvrdý rozkaz. Avšak nezabíjíme vše. Co musíme dělat je rozlišovat mezi nižšími a vyššími žádostmi, mezi nešlechtnými a šlechtnými, mezi těmi, které škodí našim bližním, a těmi, které jim pomáhají. Jedny musíme odmítat, druhé přijímat. Existují různé způsoby, které, když se spojí, nám pomohou ovládnout naše nižší žádosti a přivést je do služby tohoto hledání Nadjá. Na fyzické úrovni bychom měli pěstovat sílu vůle, praktikovat sebezapření, ukáznit svá těla přile-

žitostnými krátkými pústy, upustit od lehkomyšlností, které podporují žádosti a živí vášně. Na intelektuální úrovni bychom měli studovat metafyziku a etiku filosofie a pravidelně se povznášet nad oblast, v níž pracují žádosti. V tomto studiu metafyziky a filosofie najdeme inspiraci a sílu – nikoli pouze informace a argumenty. Tyto intelektuální snahy, toto čtení a studium, tyto úvahy a zamýšlení jsou nutné a užitečné a časem začnou mít účinek nejen na naše vědomosti, ale také na náš charakter. Jsou nejen povznášející, ale také očišťující. Nejenže vysvětlují přítomnost nižších žádostí a animálních vášní v člověku, ale přispívají také k tomu, aby je zvládnul. Nejenže zdůvodňují, proč by měl zlepšovat svůj charakter, ale neustále dávají mocné popudy, jak toto zlepšení realizovat. Takže, budou-li jeho pochyby a nepochopení pomalu vyjasňovány, jeho mravy a pohnutky se budou pomalu lepší.

Praktická stránka tohoto hledání začíná tím, že se pomalu odvracíme od starého neuváženého života, že promyšleně znovu uspořádáme nevyhovující zvyky, dobrovolně vymýtíme žádosti, které oslabují nebo degradují charakter, a že stálým analytickým zkoumáním sebe odhalíme chyby v myšlení, cítění a chování. Tato snaha musí být nejen započata se skutečnou vážností, ale musí být také dovedena do určitého bodu, dříve než můžeme očekávat autentickou duchovní zkušenost. Jakýkoli etický systém, který je založen na duchovním faktu, musí vždy ukázňovat přirozené touhy člověka a někdy jim odporovat. Na určitou dobu v něm musí být to zvířecí ukřižováno, a to lidské umrtveno.

Vrcholný, i když vzdálený cíl je osvobodit se od naprostého podléhání požadavkům těla a zmatkům mys-

li, od animálních žádostí a lidské chamtivosti. Hledající musí přejít od obvyklého stavu ochotně přijímat tělo jako svého pána k neobvyklému stavu vzpoury proti němu. Proces sebe pročistování zahrnuje nutnost přijmout disciplínu, dělat pokání nebo askezi a dokonce i projevovat morální odvahu. Musí svému tělu odpírat to či ono po určitou dobu, v některých případech dokonce navždy. Musí držet na uzdě prudkost hluboko zakořeněných a dlouho přetrvávajících citů. Musí začít měnit staré mentální návyky. Musí opouštět emoce, které jsou lidské povaze instinktivní. Bylo by téměř nemožné pokračovat v těchto snahách, kdyby nebylo podnětů, které dostává z letmých záblesků ideálu; touhy, kterou cítí, proměnit tento ideál v realitu; a kdyby milost nebyla skutečností.

Aby toto zvládl, je nezbytné cvičení umírněné askeze – cvičení určitého odříkání. Musí však být upřímné a rozumné, což znamená, že za prvé musí vyvěrat z nitra člověka intuitivním vnuknutím a za druhé musí být dočasné a omezené. On sám musí rozhodnout, jakého druhu bude a kolik. On sám si je musí uložit a ne někdo jiný. Neboť kázeň musí z nitra požadovat jeho vlastní duše, která nejlépe ví, co v tu dobu potřebuje. Je od něho požadována určitá forma oběti, ale není žádána, dokud na ni není připraven. Animální instinkty a lidská chamtivost se budou musit podvolit duchovní intuici, ale nemusí se podvolit předčasně. Mentalismus tedy nesleduje nemožnou dokonalost na jedné straně, ani neuskutečnitelný asketismus na straně druhé.

Přání je nutné pro lidský život a duchovní touhy přání neumlčují, pouze mu dávají jiný a vyšší směr. Kdyby neexistovalo žádné přání, nemohl by existovat žádný

vesmír, neboť Bůh by nemohl tento vesmír stvořit, kdyby si nebyl přál to udělat.

Vše, co brání boží vůli procházet srdcem a životem člověka, musí být nakonec odhozeno. Jaké tyto zábrany jsou, bude hledajícímu čas od času ukázáno vnitřními vniknutími a zevními událostmi. Musí se naučit spojovat svou nižší vůli se svou vyšší; obě musí pracovat v souzvuku. Veškeré jeho myšlenky a city musí být prolunuty tímto božštějším motivem. Pevná sebekázeň, neustálá poslušnost ideálům, věrné vykonávání duchovních povinností – to jsou požadavky na vůli. Aby tyto požadavky splnil, bude ji muset zocelit a zesílit. Úkol být dostatečně silným a zvládat prudké vášně a neklidné myšlenky není pro slabocha. Když jeho vášně a touhy a instinkty přicházejí do konfliktu s jeho ideály, nevede z nich jiná cesta, než s nimi bojovat a přemoci je. Nemůže si dovolit ponechat jim svůj vnitřní život na pospas.

Pročišťovat svůj smyslový život, vychovávat svůj myšlenkový život a držet na uzdě svůj život citový tvoří velký předběžný cyklus hledání. Ten zahrnuje období podrážděnosti, napětí, konfliktů a utrpení, čemuž se nelze vyhnout. Dá se říci, že vědomí člověka zabývajícího se tímto hledáním se pohybuje jako kyvadlo hodin sem a tam v boji mezi pozemskou vášní a duchovní touhou, mezi egoistickou malicherností a etickou velikostí a mezi protichůdnými náladami. Tomu nelze odpomoci. Stal se polem pro boj mocných soupeřů, s vítěznou cenou ne menší než jeho duše. Zvíře i anděl jsou oba v něm. Objeví, že nižší emoce se snadněji vznítí než zklidní, zkrotit je se podaří až na konci dlouhého období. Většina lidí shledává, že je mnohem obtížnější nebo únavnější zabývat se sebezlepšováním, než o tom jen hovořit. Je

těžké je odsuzovat. Když se jednou toto krušné podnikání začalo, nikdy skutečně nekončí. Nelze všeobecně předpovídat, jak dlouho bude trvat, neboť bude různé u různých jednotlivců. Někdy je to otázka několika roků, častěji více let, nezřídka celého života. Dosažení moudrého stavu bez žádosti je dřina pro mnoho životů na zemi.

Proces odpoutávání se od nižší přirozenosti lze také přirovnat k procesu vytahování zubů. Neexistuje však žádné duchovní anestetikum, abychom zmírnili jeho bolestivost. Nicméně hledajícímu snad pomůže vydržet bolest, když si vzpomene za prvé, že značný počet lidí prokázali, že je možné zduchovnit mentální energie, přorientovat rušivé vášně a povznést silné city; za druhé, že začíná-li hledání lidské duše v trýzni, její nalezení končí v radosti. Citové zchlazení, které učení o odříkání vždy přináší chvějícímu se začátečníkovi, bude jednoho dne nahrazeno citovou svobodou, kterou totéž učení dává zralejšímu žákovi. Je to utrpení pro ego, vzdávat se svých tužeb. Pocit nesnesitelné oběti na něho těžce doléhá. Pro totéž ego je však štěstím, když ho konečně po dlouhé době a milostí Nadjá tužby opustí, neboť bude od jejich tíhy povzneseno pocitem osvobození.

Aby se člověk mohl osvobodit od těchto nižších citových zábran a aby zvládl animální choutky, je nutno projít systematickým výcvikem a určitou disciplínou. Síla nezvládnuté touhy v člověku je velká a strašná, ale může být negována dvojitým způsobem: neustálým pozorováním a analyzováním těch hlubších škodlivých důsledků, které většina lidí ignoruje, a trvalým přemýšlením o výhodách a přitažlivostech jejich opaku. Bude zapotřebí, aby používal ve svých meditačních cvičeních analytickou úvahu a tvo-

řivou představivost; při svých cvičeních oddanosti kající pokání, pokornou modlitbu a povznášející duchovní touhu; ve fyzickém režimu krátké občasné půsty a bezmasou dietu.

Pro nikoho není snadné vymanit se z animálních sklouků. Ale každý může ukázňovat svou vůli postupně – ze slabosti do síly, z animální podřízenosti k svaté nadvládě. Proto mentalismus předepisuje asketické disciplíny, prováděné po kratší omezené období a opakované ve vhodných intervalech, jako pomoc a urychlení procesu. Ale nikdy nejsou předepisovány osamocně. S nimi jsou spojeny vhodné meditace, neboť ta pravá bitva se odehrává v mysli. Neustálým myšlením a opakovaným toužením se musí obeznámit s vyššími ideály tak důvěrně, že poslušnost k nim se mu stane druhou přirozeností. Přísnou disciplínou se musí naučit jak sledovat spíše vyšší intuice než nižší instinkty, jak přivítat svádivé představy, které vstupují do jeho mysli, jak je okamžitě rozpítvat a jak oddělovat prudké emocionální pokušení od chladných promyšlených faktů. Jestliže jeho animální sklony a egoistická zaměření zabraňují plnému vzdání se vyššímu já a dokonce narušují jeho víru v možnost vůbec kdy dosáhnout takového vzdání se, stále ještě to není důvodem upadat do malomyslnosti. Modlitbou může vyvolat milost. Milostí může zvítězit sám nad sebou.

Je jasné, že to není vlastní vůle ega, obracet se sám proti sobě nebo sám sebe potlačovat. Z jakého pramene tedy přichází síla k provedení rozkazů Nadjá? Skutečně existuje vyšší vůle, která přesahuje vůli obyčejnou. Je to nutná avšak bolestivá zkušenost tohoto hledání, když člověk dojde k ponižujícímu objevu, že ať dělá, co chce, konečné vítězství nad animální částí jeho přiro-

zenosti je mimo jeho vládu. Může se dostavit období, kdy se bude zdát, že toto vítězství již dosáhl, ale neočekávaná událost nebo náhlý vpád myšlenek ho vyvedou z iluze. Toto sebeodhalení bude však nakonec vysoce cenné, jestliže ho povede k tomu, aby přiznal svou neschopnost a vzdal se své nedokonalosti, jestliže zcela pokoří jeho ego. Neboť pak teprve ve své úzkosti bude musit hledat pomoc u vyšší síly, ať je to Nadjá, nebo někdo, kdo se již naučil žít v Nadjá. Bude muset, krátce řečeno, hledat a snažně prosit o milost. A ta, když přijde, bude skutečně úžasná. Neboť hledající bude cítit, že je vyzdvižen nad animální instinkty a fyzické vášně k vyšší úrovni svého bytí. A bude to provedeno bez nejmenšího zápasu z jeho strany – skutečně se skvělou snadností. Nepřijímá již slabošsky negativní návrhy nevyvinutých lidí a zlých sil, svých vlastních minulých sklonů nebo nízkého okolí, ale jeho vyšší vůle se v něm pozvedne sama od sebe a bude je odrážet nebo zamítat. Ten, kdo nemohl vyhladit vášně svým vlastním úsilím, shledá, že je za něho vykořenilo jeho Nadjá. Dosažení tohoto vznešenějšího vědomí jej automaticky od těchto okovů osvobozuje.

Zostřeným rozpoznáním, že ustupuje svému nižšímu já, a hlubším pronikáním do charakteristických stupňů, práce a původu těchto ústupků, pozná, kdy dělá pokrok. A tak na této filosofické cestě hledající není formálně a s konečnou platností vyzván zříkat se každého přání, neboť tato přání se sama postupně zřeknou jeho! Síla špatného vlivu na něho slábne a slábne, síla vlivu božského já je silnější a silnější. Jak se toto já zmocňuje stále více jeho charakteru, jeho vášně jsou zkroceny, jeho pozemská přání ho stále méně zatěžují. Když se cítí dostatečně pokročilý, aby provedl zkoušku, může si do-

konce úmyslně představovat svádivé situace a lákavé tvary a pozorovat, jak na ně reaguje. Dělat to ale příliš brzy by bylo chybou. Může si předem mentálně vytvořit nějaké pokušení a sledovat je až k jeho nevyhnutelným následkům. Takto čistě racionálním a imaginárním postupem může z takovéto zkušenosti získat prospěch, aniž by se dostavily potíže a utrpení, které z toho v mnoha případech vyplývají.

Převýchova citů

Kdo žíví mrzutost nebo kdo pěstuje pocit, že mu bylo ublíženo nebo cítí hněv proti osobám, o nichž se domnívá, že jsou za tuto křivdu zodpovědny, přerušuje svůj vlastní duchovní postup. Nedovede zvládnout obtížnou situaci, nechá se vyprovokovat a vyjadřuje své nižší city nebo projevuje nepěkné vlastnosti. Za tyto výsledky dává vinu nedostatečnému duchovnímu vývinu jiných, zatímco by měl obviňovat sám sebe. Tyto vytáčky z odpovědnosti jsou starým úskokem ega. Ale přitom nikdo není více zodpovědný za jeho štěstí nebo neštěstí než ono samo.

Čím více si ego uvědomí chyby, tím více může očekávat od života. Čím rychleji pozná své omyly, o to lepší bude jeho budoucnost ve srovnání s minulostí. Čím méně bude napravovat své spolubližní a více sám sebe, tím větší je pravděpodobnost, že dosáhne obojího. Zatímco ostatní budou mařit svůj čas a budou si ubližovat vyhledáváním omluv pro své vady, vážný student mentalismu využije svého času a prospěje sám sobě hledáním vhodného způsobu vlastní nápravy. Bude potřebovat pokoru, aby rozpoznal vlastní nedostatky, místo aby je do-

mýšlivě objevoval na jiných lidech; odměna však bude úměrná.

Každé podráždění vyvolané jinými lidmi, jejich chybami, hříchy a omyly mu poskytuje příležitost vyloučit negativní reakci na ně. Čím více jde popud na nervy, tím více by se měl usmívat, vzhledem k větší příležitosti, jež se mu naskýtá. Může se na to také dívat jako na zkoušku. Provokativní situaci by měl chápat jako výhodnou příležitost začít vlastní vnitřní práci na ní, a neměl by připustit, aby jako první vznikla běžná negativní reakce. A tak, když student čeká na nějakou schůzku, může zahnat netrpělivost a podráždění, když okamžitě prohlásí, že má nekonečnou trpělivost, a připomene si Věčné Nyní a jeho klidný souhlas se životem. Přesto opatrnost radí, aby se vyhýbal místům, osobám a situacím, které v něm mohou vzbudit jeho nižší přirozenost. Tyto věci lépe přemáhají silní než slabí, dospělí a očištění, než mladí a nevyzrálí. Například, když ví, že náklonnost k hněvu je jedna z jeho chyb, pak až do doby, než získá určitou vládu v království já, bude rozumné vyhýbat se situacím, které ho mohou provokovat k hněvu.

Toto zvládnutí osobních citů je důležitou částí studentova úkolu. Život sám mu poskytne příležitost přezkoušet si, jak daleko pokročil v tomto směru. Je to příležitost nahradit nižší hledisko hlediskem vyšším, příležitost pozvednout city, očistit je a vyprostit z osobních vztahů, když jsou negativního charakteru. Toto sebezapření mu přinese přiměřenou duchovní odměnu, projeví se trvalým pokrokem. Takové příležitosti se ukáží nejnápadněji v jeho vztahu k jiným lidem. Různosti v názoru, třenice, disharmonie, které by jinak vznikly na obou stranách, se u něho neprojeví, budou pouze jedno-

stranné. Může zůstat klidný, chladný, nepopuzený a nevzrušený, i když pokušení by ho svádělo k tomu, aby se choval zcela opačně.

Mnoho lidí namítne, zda to není nelidské nebo dokonce nezdravé, požadovat na člověku, aby přijal vůči svému vlastnímu osobnímu životu postoj podobný chemikovi, který pozoruje prvky ve své laboratoři? Může vůbec někdo být tak naprosto odpoutaný, tak zcela chladný, tak dokonale nepohnutý a tak neosobně analytický vůči zkušenostem a událostem, které pro něj tak mnoho znamenají? Ale takové otázky dokazují nepochopení mentalistické disciplíny. Abychom to pomohli ujasnit, položme si další otázku. Proč je o tolik snadnější zkoumat minulost než přítomnost, chceme-li poznat, v čem se chováme špatně, nebo rozlišit špatnou příležitost od dobré nebo rozeznat pravé přátele od falešných? Mentalismus odpovídá: Je tomu tak proto, že osobní ego mnohem snadněji zasahuje, když jsme přímo zapojeni do nějaké situace, než když se na ni můžeme dívat ze vzdálené perspektivy. A k tomu zase dochází proto, že city nás nejvíce ovládají ve chvíli, když se něco děje, protože to vzrušeně považujeme za „hmotnou“ skutečnost. Ale když vše ustoupí do vzpomínky, což je myšlenka, začneme to bezděky přijímat klidně a nevzrušeně jako myšlenku, kterou to již od samého počátku je. Když se na událost díváme jako na myšlenku, jsme schopni přijmout klidnější, více odpoutaný postoj. Klid, se kterým jsme schopni se dívat na minulost, vědomě pěstuje mentalista, když se dívá na přítomnost. Pokojný, klidný, neosobní cit je vlastní esencí jeho postoje. Cítění je příliš silný podnět v životě člověka, aby mohlo být umrtveno; ale když je egoistické, má být zvládnuto. To je vše, co mentalismus žádá od člověka.

Nežádá se vyloučení lidského cítění, žádá se pouze jeho zušlechtění. Lidské city nemají být zničeny, ale pochopeny a řízeny. Nikdo si nemůže dovolit, aby city ignoroval, ale musí se s nimi uvést v soulad. Neboť ony opatřují teplo, které dává jeho životu energii. Dává hnací sílu, ale člověk musí vědět, kam je hnán. Pak intelligence určuje správný směr a rozumová úvaha drží na uzdě citovou víru.

Ano, cítění zůstane, ale je očištěno, zušlechtěno, povzneseno, uklidněno a přizpůsobeno mentalistické pravdě. Vskutku, hledající nikdy nepozná Nadjá, dokud jeho city nebudou povznesené oddaností, uctíváním, důstojností a láskou takového druhu, ke které může pozemská láska jen ukázat, ale nikdy se jí nemůže rovnat. Hledání musí probudit jeho intenzivní emoce, vyvolat jeho nejhlubší cítění. Cit se musí spojit s intelektem hledajícího, s jeho intuicí a jeho vůlí ve službě Hledání. Nemůže to tedy být chladná ani neživá záležitost. Pravý mentalista není z kamene, ani není bez srdce, ale veškeré toto cítění se nesmí tříštit do sta různých směrů. Je odevzdáno jedinému, co ho vábí nejvíce – Nadjá! Není bezcitný, chladný a nelidský, ale vyjadřuje jen nejvyšší city, nebo ještě lépe, je citově svobodný. Abychom pochopili, jak žádoucí je tento stav, stačí, když srovnáme jeho trvalý jasný klid s bouřlivou citovostí neurotika, hysterika nebo psychopata.

Emoce jsou tak silným činitelem v lidském životě a tak cenným v lidské činnosti, že by bylo bláhové požadovat, aby se jich kdokoli vzdal. Mentalismus to nežádá. Vyžaduje však přiměřenou rovnováhu mezi city a rozumem, a rozumnou spolupráci mezi city a intuicí. Málokdo si uvědomuje, že jeho skutečný nepřítel je mnohem čas-

těji v něm samém než v jeho okolí. Je zřejmě těžší uvažovat o situaci rozumně a klidně, než jí prožívat citově. Emoce samy o sobě jsou neutrální. Nejsou zlem, které je třeba přemáhat. Mohou se spojit se špatnou představou, ale mohou se také spojit s dobrou představou. Mentalistická disciplína vyžaduje jejich přemožení, když se spojí s falešnou nebo zlou představou, protože pak takový cit člověka k ní poutá. Proto hledající, který musí žít obezřetněji než jiní lidé, musí rozlišovat nižší emoce od vyšších. Musí přemáhat první skupinu a povzbuzovat druhou. Nižší emoce musí pevně ovládat rozumem, vyšší by měly být s rozumem harmonicky spojeny. Vše musí být ovládáno trvalou a dobrovolnou sebekázní. City, zejména intuicí, povznesené morálním cílem, jsou mocným přínosem pro duchovní snažení hledajícího. Jsou však bolestnou zátěží, jsou-li ponechány, aby se nekontrolovaně zmítaly sem a tam, nebo aby ovládly jeho myšlení a vůli. Hledající se nesmí nechat snadno ovlivnit.

Tři praktické metody pro očistění a uklidnění citů mohou být s úspěchem včleněny do každodenního režimu. První metoda je o využití síly zvyku. Tak například, zvyk zabývat se příliš ženskou krásou vede nakonec k touze po ženě, zatímco zvyk zabývat se krásou duše vede nakonec k touze po duši. Druhá metoda je založena na používání opačných myšlenek, protikladných představ. Hledající by měl vyvolat mravní kvalitu, která představuje pravý opak slabosti, jež ho trápí. Ve svém každodenním rozjímání by si měl živě vybavovat tuto žádoucí vlastnost (nebo povahový rys) a představit si, že jí má a ztotožňuje svůj charakter s ní. Nakonec, během času, se vynoří tvořivá síla takovéto koncentrace, neboť prostoupí volné chvíle mysli a zasáhne v okamžiku, kdy se

mysl bezděčně vrací ke svým touhám a vášním při nějakém vnějším podnětu.

Pevné rozhodnutí očistit mysl, následované praktickou snahou zničit každou nesprávnou myšlenku v zárodku, je třetí metoda, která pomáhá hledajícímu. Bude-li se hledající držet této metody, poskytne mu jisté výsledky. Již v několika měsících se projeví zlepšený stav mysli. Úspěch této metody však závisí na zachycení každé myšlenky již v okamžiku jejího zrodu; nesmí se čekat, až se rozroste jako plevel, dříve než se přikročí k jejímu vymýcení.

Hledající se má naučit pěstovat správné city, ale odmítat falešné citlivůstkářství. Když to bude dělat, citová rozhodnutí nebudou již dále bláhová a intelektuální rozhodnutí budou účinná.

Kdykoli nežádoucí emoce odvádějí hledajícího od sledování Ideálu, je nutné je držet na uzdě nebo dokonce je vtěsnat do racionální „svěrací kazajky“. Musí se vskutku pěstovat trocha stoicismu. Když vášně jsou konečně zvládnuty inteligencí a city jsou vedeny neosobností, v obou případech vůlí, hledající se osvobodí od mnohých zbytečných starostí a uchrání se před mnohými nebezpečími, jimž se lze vyhnout.

Dříve nebo později bude muset hledající skončit s běžným a neustálým ztotožňováním se s popudy a emocemi svého ega. Bude-li o to usilovat dosti dlouho, vznikne v jeho vnitřním životě určitý druh rozštěpení; vznikne já pozorující a pozorované. To nemusí být vždy zřejmé, ale bude to jasně zřejmé v kritických dobách a důležitých situacích. Zkrátka, hledající se ocitne pod vedením svého Nadjá a bude vyciřovat jeho nejvznešenější auru.

Nadjá není v čase, i když spolupracuje s časovým vědomím svého dítěte – osobností, jejíž existenci řídí. Nadjá je světlem člověka a jeho spása. Tato spása spočívá nejen v časové budoucnosti, ale také v bezčasém Nyní – které není totéž co časová přítomnost. Spásy se dosahuje úsilím, trvajícím léta, ale do jejího šťastného vyvrcholení se vstupuje náhle a bez úsilí. V takovém okamžiku se člověk může právem zasmát sám sobě, když si uvědomí, že hledal něco, co již má a co opravdu vždy měl. Tehdy pochopí, že bezčasé Nyní toho, co ustavičně je, je jaksi nevysvětlitelně spojeno s měnícím se „nyní“ toho, co stále plyne; pochopí, že projevené je tak posvátně a tak důvěrně spojeno se Skutečností, že obojí se ve svém tajemném spojení jeví jako jediné.

Z těchto faktů je třeba odvodit hodnotné a praktické poučení. Člověk by měl usilovat o dokonalejší pohled na život doplněním svého nynějšího hlediska hlediskem vyššího Pozorovatele. Taková změna stanoviska by mu umožnila být nejen hercem na jevišti života, ale být také divákem. Člověk by pak plnil dvojitou úlohu; byl by paradoxně a současně pozorovatelem svého světa a pozorovatelem pozorovatele svého světa! První pozorovatel by reagoval na okolí, druhý by však pozoroval jenom tyto reakce. První je ego, druhý je duše. První je činný, když se vyvíjí podle vzoru, který pro něho určil druhý, a tak bezděčně poukazuje na skutečnou existenci tohoto druhého. Je proto zdravým a nutným cvičením pro aspiranta usilujícího o mentalistický cíl, přijímat rozčilující, vzrušující, důležité i radostné události svého života tak, jak přicházejí, a pohlížet na ně ze stanoviska zcela odlišného od stanoviska, ze kterého na ně obvykle pohlíží člověk bez touhy po duchovním poznání. Měl by to provádět tak

neosobně, jako kdyby tyto události patřily již minulosti, jako by to byly jen pouhé vzpomínky. Měl by se zaměřit na jasný klid nebo bezstarostnost, s nimiž je obvykle schopen pohlížet pouze na léta dávno minulé. Nechť si připomene a použije mentalistickou nauku o čase.

Je-li toto cvičení, při němž hledající v představě mění přítomnost v minulost, prováděno dvakrát denně, postačí to k tomu, aby přineslo dobré ovoce, a přesto nezasáhlo rušivě do denních povinností. Důležité je, že se musí začít náhle; musí mít sílu neočekávanosti. Jedním praktickým výsledkem bude to, že člověku přinese v obvyklém koloběhu života pocit nesmírné síly, která mu bude neúnavně pomáhat a podporovat ho z nitra. Toto vítězství nad sebou samým ho také do určité míry osvobodí od zavádějící vlády ega. Toto cvičení bude usměřňovat hledajícího, aby se povznesl nad rozptylování své neklidné pozemské existence, aby upevnil své myšlenky ve vyšším řádu bytí, kde věčně vládne mír. Nechť se tento řád zdá být jakkoli vzdálený člověku, přesto není mimo jeho dosah. Tím, že bude vytrvale upínat své myšlenky pevně na tyto postoje a trvale je udržovat v jejich pravdě, až ho úplně prostoupí jejich osvobozující význam, jejich uklidňující účinek znenáhla prostoupí celou jeho bytost. Tím, že hraje svědka svého vlastního života, počíná chápat, co skutečně znamená vnitřní mír. Připojí-li hledající potom k tomuto cvičení určité ukáznění vášní a odpírání tělu, přestane si představovat, že žije pouze v čase, neboť záblesky Nadjá, které se dostaví, mu odhalí, že není žádný čas, v němž by toto Nadjá žilo.

Člověk, který se neunaví a dovede toto hledání „ega-prostého“ stavu až do konce, objeví, že zatímco jeho tělo je pilně činné v čase, jeho mysl stojí hluboce

tichá ve věčnosti. Toto nové vědomí s ním zůstane po všechny jeho dny. Jeho zkušenost mu říká, že toto je smysl závažného prohlášení Nového zákona: „Již více nebude času.“ A tak, i když je vlastníkem budoucnosti, nemusí ji plánovat. Tím, že vystoupil po stupni minulosti na základnu osvětlení, nemá zájem, aby z ní opět sestoupil. I když vidí přítomnost jako sen, neopouští svůj bdělý stav. Zde nalézá hojivé věčné-nyní, osvobozující věčné-svobodné. Zde jsou utišeny starosti, které přinesl čas, a uvolněny životy, uvězněné místem. Zde je štěstí bez zevní příčiny, láska bez lidí, pravda bez přemýšlení. Zde je rodná zem, odkud všichni lidé vyšli a ke které stále tajně patří.

Duchovní pěstování jemnějších citů

Mentální výcvik je prací na nejdůležitější složce lidské bytosti, ale nezanedbatelnou výchovu potřebuje i emocionální prvek. Existuje způsob citového rozvoje, o nějž bychom se mohli pokusit. Jeho podstatou je citlivost k estetickým dojmům v Přírodě nebo v umění, pěstování jemnějších etických citů a vyvarování se nevhodných emocí.

Z krásné přírodní scenérie máme potěšení, které nemáme z městských ulic. Kdo nebyl pohnut nádherou krajiny, kterou dovedou ocenit jen vzletná slova básníka? Kdo ve svém životě nepoznal ony vznešené okamžiky, *kdy se sami sobě ztrácíme* obklopeni působivou nádherou? Určitě mělo více lidí, než vůbec tušíme, alespoň jednou citový zážitek, který způsobil, že život pro ně na chvíli nabyl docela jiný ráz. Myslím tím onen záblesk extatického osvětlení, kontaktu s nádhernou rajskou sku-

tečností, která objímá fyzický vesmír, záblesk, který neočekávaně sestupuje a zanechává za sebou radostné nebo klidné povznesení.

Takový okamžik se může dostavit, jsme-li v noci sami na lodní palubě, obklopeni rozlehlým oceánem, nebo když pozorujeme růžový východ slunce, deroucího se přes horský hřeben. Přichází, když člověk přijímá Přírodu do svého srdce, ne jako botanik, který začleňuje květinu a bezohledně otrhává její okvětní lístky, ale jako vroucí milenec a přítel. Přichází tehdy, když se díváme na krajinu očima básníka. Ale ať už přijde tento vzácný okamžik jakkoli, cítíme, že zapomínáme na osobní starosti a obavy a jsme povzneseni k neosobnímu pohledu na věci, pohledu, který jsme nikdy dříve neměli. Zdá se, že se čas zastavil, pocit, že život je věčný, se vkrádá do naší mysli a fyzické okolí ztrácí na své konkrétnosti a jeho realita se stává snu podobnou substancí. Éterický mír, dříve nepoznaný, proudí do srdce a přináší s sebou intenzivní uspokojení, jaké by žádné pozemské tužby nemohly nikdy přinést. Svitne jasnější chápání, život se vyjasňuje a spíše vycitujeme, než chápeme inteligentní smysl v srdci věcí.

Hrůza, chaos a boj, které se zdají tak neodlučitelné od lidské a zvířecí existence na tomto světě, mizí na chvíli z našeho vědomí v tomto božském ovzduší. Nádherná pravda, tak jemná a nepopsatelná, se dotýká srdce. Člověk ví... ale běda! Zážitek odejde, i když vzpomínka na něj zůstane provždy. Nemůže být zapomenut, ani kdybychom chtěli; jeho kvalita vytrvá a nikdy nevyprchá, jako je tomu u běžných zážitků pozemského života. Znovu a znovu člověka pronásleduje ona vznešená vzpomínka a on touží po opakování tohoto božského okamžiku. Co znamená připomínka tohoto vzácné-

ho okamžiku? Můžeme jej znovu utrhnout, jako můžeme denně trhat čerstvé vonné květiny z úrodné půdy?

Odpověď na první otázku. Za jástvím, které každý zná, je jáství jiné, Nadjá, jehož si normálně nejsme vědomi a které je onou tajemnou nepostižitelnou věcí, nazývanou duchem. Toto Nadjá je nejniternější složkou lidské podstaty, nicméně tou nejzákladnější. Neosobní blaženost, která se dostavuje v oněch povznášejících zážitcích, je *vlastní* onomu druhému jáství.

Odpovědí na druhou otázku je: „Ano!“ Tyto nádherné citové stavy, tyto čarovné okamžiky mohou být podle vůle znovuprožívány a prodlužovány podle přání, jestliže bude plně pochopena a poctivě praktikována metoda, která bude dále popsána, protože její součástí je vhodné zušlechťování našich jemnějších citů.

Musíme trpělivě čekat, až se objeví určité jemné nálady srdce a pěstovat je. Tyto nálady přicházejí do života mnoha lidí v nejrůznějších chvílích, často náhodně a neočekávaně, a na velmi krátkou dobu. Protože nejsou pěstovány, bývají opomíjeny a mnoho z jejich hodnoty se ztrácí. Tyto nálady nejčastěji a bezděky vyvolávají estetické zážitky, jako naslouchání nádherné hudbě, čtení inspirovaných básní nebo dojmy, které v našich smyslech a mysli vzbuzují scénérie nezapomenutelné přírodní krásy. Mnohem vzácnější a cennější je nálada nesmírné úcty a hluboké vděčnosti, když se setkáme s člověkem, který se do jistého stupně spojil s Nadjá.

Kdykoli zažijeme takovouto náladu mocného okouzlení, intenzivní úcty nebo dokonalého míru, je třeba,

abychom na ni upjali celou svou mysl jako na důležitého posla a vyslechli její poselství. Nad tímto poselstvím bychom měli dlouho a hluboce uvažovat a snažit se vystopovat jeho vyšší původ; měli bychom se snažit, abychom jeho účinky vetkali do osnovy svého charakteru. Obyčejně mají kratinké trvání. Je třeba, abychom rozpoznali jejich vnitřní hodnotu a vytěžili jejich vnitřní esenci, neboť je zde převládající sklon podceňovat jejich hodnotu. Tyto okamžiky mohou být velmi příznivě využity. Vše, co napomáhá lásce k povznášející kráse, co nás vede k ušlechtilějšímu postoji, k hlubšímu pochopení života, než nám přináší pouhé sledování změn ve světě kolem nás, to vše by mělo být vděčně přijímáno a pěstováno. Tyto nálady zvyšují vnitřní citlivost k jemnějším silám, což je na této cestě zapotřebí.

Příroda, velký Umělec, může v citlivých duších inspirovat nálady stejně povznášející a hluboké, jako jsou nálady vyvolané díly smrtelníků. Člověk se může kdykoli obrátit k její laskavé náruči pro útěchu a úlevu z pozemských trampot. Když se například zatouláme do tichých hlubin lesa a pohltí nás působivé ticho, sami s jeho nesmírností, tehdy bychom měli soustředit svou pozornost na první city, které vzniknou a stupňovat je až do nálady, která má pravou duchovní hodnotu. Musíme bystře zachytit první pocity okouzlení a míru, kdykoli je pocítíme. Pak z nich musíme udělat téma hloubavého zasnění a radovat se z nich jako ze svatých znamení. Tyto city musíme znovu a znovu vstřebávat se stále větším potěšením. A tak, i když kráčíme po zemi poseté listím, můžeme být uvedeni do stavu soustředění, který se bude zvolna prohlubovat. Jestliže budeme mít štěstí, pak vzplane onen věčný jas Nadjá, podklad to všech

pomíjejících nálad, a přinese nám nezapomenutelný zážitek.

Stejně tak se můžeme procházet po osamělém mořském pobřeží a naslouchat tříštění vln. Pak si na chvíli usedneme na kámen nebo písek a budeme se upřeně dívat přes nekonečné modré moře k obzoru ametystové oblohy. Tehdy bychom se měli otevřít, abychom mohli přijmout vše, co nám chce Příroda říci. Rytmické šplouchání vln i rozlehlost oceánu nám přinášejí své poselství. Tomuto poselství musíme dovolit, aby mocně vstoupilo do celé naší bytosti, ale nesnažme se je chápat intelektem. Když sedíme co nejklidněji, se soustředěným pohledem a s duší pasivní a vnímavou, musíme dovolit, aby se náš zrakový a sluchový smysl stal zprostředkovatelem vznešenější nálady. Když tato nálada skutečně vznikne, musíme se jí zcela podrobit a dovolit jí, aby v nás žila, *aniž bychom z ní dělali objekt intelektuální analýzy*. **Při vzbuzování a pěstování těchto jemných emocionálních nálad je velmi důležité, abychom neužívali svou kritickou schopnost, abychom je neanalyzovali, dokud zcela nezaniknou, ale spíše se v nich jemně rozplynuli.** Kdybychom zasahovali, ztratili bychom tuto náladu a rozptýlili to, co mohlo být nádherným duchovním zážitkem.

Existuje jemný psychologický důvod, proč přírodní scenérie, jako široké roviny a daleko se rozprostírající pouště, vzdálená horská pohoří a vzdálené obzory oceánu, mají zvláštní sílu povznést naši bytost do duchovního stavu. V okamžiku, kdy oči *poprvé* pohlédnou na podobnou scenérii a zrak se upře na její nejbližší bod, pak se mysl – což je pravý pozorovatel, který zrakové ústrojí pouze používá jako nástroj – promítne do prasto-

ru, až dosáhne oné hranice. Celý pochod trvá pouhý zlomek času, neboť mysl letí úžasnou rychlostí. Avšak psychologickým výsledkem je to, že v prvním okamžiku, kdy se pohled upevní do velké dálky, se naše vědomí částečně odpoutá od fyzického těla a osvobodí mysl z jejího obvyklého egocentrického postoje. Bezděky a rychlostí blesku zaměníme čistě osobní za neosobní, přestane být ponořeni do neustálého přemýšlení, protože všechna pozornost je věnována aktu pozorování. Za chvíli se vše opět vrátí do běžného stavu. Ale tato tajuplná přestávka stačí k zachycení stavu Nadjá.

Kdybychom uměli tyto vznešené okamžiky pozorně a opatrně zachytit, nenechali je bez povšimnutí odplynout, živil je a vsávali jejich duchovní vůni, mohlo by v jednom požehnaném okamžiku naše vědomí vklouznout do Nadjá a chvíli tam zůstat. Tento okamžik by byl nezapomenutelný, neboť jeho extáze by byla vznešená.

Když se správným způsobem blížíme k nějakému horskému vrcholku, může to vnést do naší mysli klid, na naše rty mlčení a do našeho srdce mír, neboť horské štíty a vrcholky mají čistší atmosféru než roviny a údolí. Svými zahrocenými vrcholky symbolizují vznešenou touhu po dokonalém životě. Široké rozpětí oblohy je jako náruč Boha, který nás všechny objímá.

Všechna láska k Přírodě a její uctívání vyvěrají z nejhlubšího místa naší bytosti; proto je koncentrace na city, které svým původem patří „duši“, cenným cvičením. Důležitou věcí je reagovat popsáním způsobem na dojmy, které z Přírody vnímáme.

Když opustíme říši Přírody a obrátíme se k oblasti umění, v němž se člověk snaží napodobit její pestrou krásu, její uspořádání a její vzory, nalezneme další příležitost pro výcvik citů způsobem, který povede k otevření se duchovním vlivům. Báseň, obraz, tanec, melodie, pomník nebo rytina poskytují okouzující přípravnou cestu k božskému království a jsou silou v duchovní evoluci.

Umění není jen ozdobný přídavek k životu, i když se to tak zdá povrchním lidem. Umění může na lidskou bytost působit hluboce duchovně; může být prospěšně užito tím, že mu poskytne cenné psychologické zážitky. Úspěšným umělcem je ten, kdo umí pozorovatelům sdělit své pocity éterické krásy, svá extatická povznesení tak, že jsou na nich účastni, že chápou nebo cítí tytéž nálady. Umění zdaleka není jen neplodným přepychem těch, kdo si ho mohou dovolit. Moc, která je latentní ve velkém umění každého druhu, může člověka přivést k prahu samého Božství. Velký umělec, povznesen vnímáním krásy, je bezděkým zprostředkovatelem hodnot, jež jsou mimo jeho normální chápání.

Opustit na chvíli rutinní činnost všední existence a vstoupit do světa stvořeného hodnotnou uměleckou tvorbou, znamená zažít rozšíření obzorů za obzor ryze osobní, znamená povznést se nad své běžné city. Když se to člověk naučí, pak může používat díla umělců nejen pro potěšení, ale také jako páky, s níž pozvedne svou mysl na úroveň vědomí, odlišnou od běžné úrovně.

Kdykoli se setkáme s inspirovaným dílem, které vytvořil osvícený umělec, měli bychom mu věnovat pečlivou a soustředěnou pozornost. Tak můžeme i my prožít onen stav mentální absorpce, který zažíval umělec, když tvořil tu nejjemnější část svého díla, a

pak se můžeme dotknout onoho hlubokého zdroje, jehož se dotkl i on. Jestliže jsme nezaměnili talent za génia, začneme s obdivem, přejdeme k uctívání a skončíme s inspirací. Musíme počkat na okamžik úchvatného kontaktu a musíme se ho chopit. **První pocity okouzlení nebo povznesení nesmíme zanedbat, ale naopak musíme je hodnotit jako nitku, která, když je sledována, nás dovede do převzácného stavu. Je důležité, abychom své povznesení nerozptýlili tím, že budeme spěchat k dalšímu mentálnímu dojmu nebo fyzickému vjemu.** Je třeba použít určitou vůli, abychom vyloučili nesouvisející myšlenky a city tak, aby byla duše odtažena od osobního zaměření a ve vznešenější atmosféře se soustředila na duchovní vitalitu, kterou živí tóny hudby nebo jiné formy umění. Tímto způsobem získáme z umění největší užitek. Místo aby umění bylo pouze určitým druhem potěšení, stane se zlatou bránou k neobyčejné duchovní existenci.

Jestliže jsme natolik šťastni, že jsme požehnáni vyrovnanou povahou, umělecky i intelektuálně, to znamená, že umíme vnímat krásu a přitom jsme natolik intelektuálně ukázněni, že se nenecháme nevhodně strhnout, pak budeme po této cestě kráčet úspěšněji než člověk, který takovou povahu nemá. Proto lze obecně říci, že mít pravou a hlubokou kultivovanost je hodnota, která je velmi vzácná. Člověk se nemůže stát pravým umělcem ani pravým znalcem umění, aniž by zvýšil svou vnímavost k oněm nadprůměrným jemným emocím.

Hudba má tu obzvláštní hodnotu, že působí na skrytou schopnost duše; ony takty inspirovaného zvuku táhnou srdce do neznáma. Poslech nádherných tónů Beethovenovy *Páté symfonie* nebo vznešené sklíčenosti

Chopinovy *Balady G-moll* přináší nejen umělecký zážitek, ale i duchovní užitek. V symfonii, melodii a písni je božský element, který má moc uvést nás do téhož stavu, extáze nebo sklíčenosti, v němž tito velcí umělci tvořili svá díla. Beethoven sám pravil: „Hudba je prostředníkem mezi životem duchovním a smyslovým.“

Nicméně, měli bychom si pamatovat, že ten druh umělce, který se ztrácí v přehnaných, nevyrovnaných entusiasmech nebo vydává svou energii v divokých rozkoších nebo provozuje umění proniknuté ovzduším blázněnce, bude pro tuto cestu zcela nevhodný. Jeho umělecké výtvořy místo aby pozorovateli nebo posluchači pomohly k vyššímu názoru na život, mu spíše uškodí. Měli bychom vyhledávat díla, která nás neovlivňují nežádoucími emocemi, ale naopak duši povznášejí, zjemňují ji a uvádějí do vznešené duchovní radosti. Opravdu existují geniální lidé, dokonce géniové vzbuzující úctu, kteří se stali psychicky pokřivenými průchody své inspirace nebo ve své mediumistické bezmocnosti nechali své úžasné schopnosti a dary používat negativními silami. Když stojíme před dílem těchto lidí, musíme poznat a uznat, že stojíme v přítomnosti génia, ale neměli bychom přitom zapomenout, že stojíme také před deformovanou pravdou, tedy lží, nebo před výrazem destruktivních neviditelných sil. Když si to uvědomíme, uděláme lépe, když se do ovzduší těchto výtvořů nepohroužíme, ale odvrátíme se a budeme hledat zdravější a čistší vzduch.

Hudba probouzí tytéž city, literatura přenáší tentýž stav mysli, obrazy vyvolávají v pozorovateli tutéž náladu, jako byla ta, v níž byla tato díla tvořena – proto je důležité, abychom hledali nejlepší umění, umění duchovně osvícené. Když tak učiníme, nalézá-

me se v zajetí imaginárního světa, který umělec stvořil. Velký umělec by měl být tlumočnickem duchovního života pro méně nadané smrtelníky.

Kromě toho, měli bychom úmyslně pěstovat ty city a ty vlastnosti charakteru, které pomáhají při sledování vyššího života. Veškeré negativní emoce, jako je zloba, nenávist, žárlivost a strach, jsou nanejvýš nežádoucí. **Jakýkoli nežádoucí cit může být ve svých výsledcích velice destruktivní nejen pro nás samé – náš charakter a naše prostředí, a tím, že brání přístupu duchovnímu světlu, které by nám mohlo pomoci –**, ale je destruktivní i pro jiné osoby, neboť se tiše telepaticky pohybuje prostorem, až neviditelně narazí na osobu, která takový cit vzbudila. Musíme proto nejen dávat pozor na nežádoucí city a bránit se proti jejich setrvání (jejich prvnímu projevu asi nelze zabránit), ale musíme si také stále uvědomovat, že ve vnitřním světě, kde mysl pracuje telepaticky, jsou tyto věci opravdovou realitou. Tak jako by člověk vědomě neposkytoval přístřešek dravým zvířatům ve své domácnosti, tak by si také neměl vpouštět do své hrudi dravého tygra, chtivého pantera a lstivého hada.

V současné době existuje mnoho ohavností a to vyžaduje nikoli nenávist, strach a destrukci, ale vysvětlení ve světle vyššího poznání; nepřidávat více antagonismu a více deformací v příliš antagonistickém světě, ale přidávat více konstruktivnosti, více laskavosti a více pravdy. Tato **kultivace emocionálního života připravuje vhodné podmínky pro příchod duchovního odhalení**

a pomáhá vnášet toto odhalení do činností denního života. **Vždy, když vyjadřujeme postoj uctivosti, uctívání, oddanosti, obdivu, vzdávání pocty a pokory tomu, co je v lidech a v Přírodě vyšší a vznešenější, přibližujeme den, kdy toto odhalení k nám bude moci přijít.**

Vegetariánství

V dřívějších dobách pro nebezpečí rodinných konfliktů a domácích disharmonií se ponechalo každému jednotlivci, aby si sám rozhodl, zda se stane vegetariánem, či nikoli. Ale nyní nastal čas, kdy doba se změnila natolik, že v rámci dosažené svobody každého jednotlivce je nutné zaujmout jasné stanovisko: Pro lidi, jímž okolnosti a sklony to dovolují, se doporučuje vzdát se masité stravy. Jinými slovy: vzdát se jakékoli stravy, které předchází zabití, smrt živočicha.

Jsou pro to tyto důvody: 1) Lidský soucit – zvířata chtějí žít na této zemi právě tak jako my. Lidé, kteří jdou duchovní cestou, by se měli pokusit sledovat zásadu neublížovat živým tvorům, kdykoli je to možno a nepůsobit jim utrpení. Projevujte soucit vůči zvířatům tak, jako chcete, aby Bůh projevoval soucit vůči vám. Zvířata ve vás vidí bohy. 2) Vyhnutí se karmě – odnímání života je zvyk, který by měl příslušet jen divochům. Lidé by měli vyrůst z tohoto divošského zvyku svým vlastním morálním vývojem. Nečiní-li to, tvoří si špatnou karmu, která se projevuje různými způsoby. Jedním z nich je válka. Čím méně zraňujeme druhé, tím méně jsme zraňováni. My jsme směsí zvířecího, lidského a andělského. Musíme se naučit směřovat výše a ovládat nižší složky. 3) Zbyteč-

nost masa – příroda dává člověku dosti potravy v rostlinách, aby udržoval svůj tělesný život plnohodnotným způsobem. 4) Dobré zdraví – požíváním masa se fyzické tělo vystavuje nepřírozené stravě, vytvářejí se jedy a následné nemoci. 5) Vliv na mysl – zvířecí tělo prostupují psychické vibrace jeho povahy. Kdokoli jí toto maso, mísí tyto vibrace se svými vibracemi. Tím chutě a vášně zvířat, jichž maso po léta člověk konzumuje, počínají zvolna ovlivňovat jeho povahu.

Matka (rodiče) plní svoji povinnost, když vychovává dítě vegetariánským způsobem. Když v dospívání ono dítě začne jíst maso, je to karma z minulosti.

Askeze – celibát

Často se setkáváme s otázkou, zda bychom ve svém způsobu života měli či neměli provést jisté radikální změny charakteru asketické sebekázně, když se rozhodneme nastoupit duchovní cestu. Mnoho lidí se opravdu domnívá, že takové změny jsou požadovány, a někteří se dokonce chvějí v bázlivém očekávání těžkostí, které jim tím vzniknou.

Pokud jde o cestu, která je zde doporučována, tyto obavy jsou více méně zbytečné. Nejsou požadovány žádné asketické změny, ani nepřicházejí v úvahu žádné asketické příkazy. Základní práci je třeba dělat vnitřně a vnější gesta, která mohou být zapotřebí, by měla přicházet pozvolna a na popud našeho vlastního vnitřního vedení, nikoli nějaké zevní autority nebo předem utvořených představ o tomto tématu. Daleko důležitější než obětování nějakého tělesného návyku je obětování mentálního návyku. Proto může člověk tuto cestu nastoupit,

aniž by to navenek nějak zvláště projevoval, takže i lidé, s nimiž žije v jednom domě nebo dokonce v téže rodině, nemusí vědět, že nastoupil vyšší řád života.

Nicméně tam, kde je možné udělat to bez většího napětí nebo bez příliš velké zátěže pro hledajícího nebo jeho okolí, je vhodné provést ve fyzickém životě určité jednoduché úpravy.

Jiná obtíž vzniká v otázce tělesné čistoty. Zde se lidé často domnívají, že se člověk musí vzdát veškerých pohlavních styků jako něčeho nemravného a nastoupit život naprostého celibátu. Kdo k takovému životu cítí hluboké nutkání, je samozřejmě jeho povinností ho uposlechnout. Lidský život je však natolik rozmanitý, že obsahuje i jiné cesty k Nadjá. *Manželství* není překážkou pro duchovní poznání, člověk může žít normálním manželským životem ve světě a přitom nabýt vědomí Nadjá. Samozřejmě, že by člověk neměl popustit uzdu svým vášním na pouhý pokyn touhy. Avšak *rozumným* udržováním a ovládním pohlavní síly se člověk může stát dynamickou silou ve fyzickém světě i ve světě ducha.

Hledající může vstupovat do sexuálních styků, ale nedělá to jedině na bezuzdné vybízení těla, nebo pouze na popud vznícených smyslů. Nepřipustí, aby cenný destilát jeho vitální esence byl stále promarňován v zeslabující nestřídmosti, ani aby cenná svoboda jeho srdce a mysli byla podrobena sexuálnímu otroctví. Nepřipustí, aby fyzická extáze, vyvolaná sexuálním spojením, ho oslepovala pro metafyzické úvahy, když ví, že tato fyzická extáze je jen krátký, ubohý a proměnlivý padělek extáze, vyvolané duchovním povznesením. Krátký – protože pomine za několik desítek sekund. Ubohý – protože cena, kterou často zaplatí, neodpovídá jeho hodnotě. Proměn-

livý – protože ti, v nichž vzniká, se mohou unavit, přestat se mít rádi nebo dokonce jeden druhého nenávidět. Fyzická extáze je bezprostřednější a možná více vzrušující, než extáze, které vznikají při umělecké a intelektuální tvorbě nebo obdivu, ale ty jsou méně nákladné a trvalejší. Nicméně, sexuální energie je nízká a omezená forma tvůrčí energie Světové Mysli. Potěšení, které poskytuje, je tlumenou ozvěnou původních tónů, náležejících božské oblasti. Proto je tak vyhledávána.

Vyšší civilizace bude v manželství vidět to, co v něm dnes vidí jen málo mladých manželských dvojic – příležitost dvou duší společně dozrávat pro dva cíle – duchovní a fyzický – a tělesný styk se pak stane pouze doprovodnou záležitostí. Přítomnost kněze a kostelní zpěv nedělá svatební obřad svatým. Jen tehdy, když manžel i manželka chápou, že musí najít jednotu ve společném uctívání Nejvyššího Světla, dosahuje jejich manželství vyššího statutu, než je svatební smlouva, vyplývající ze zákona.

Naprostý celibát, odmítání lidského vztahu v manželství, není *jedinou* cestou k duchovnosti, jak tolik lidí nesnášenlivě a z nevědomosti prohlašuje. **Potřeby lidského těla a jedince, který je obývá, mohou být uspokojovány pod dvěma podmínkami: za první, když jsou ukázněny rozumem; za druhé, když jim není dovoleno, aby zatemnily potřeby duchovního a konečného cíle lidského života.**

Filosofická modlitba – cvičení oddanosti

Pro moderního hledajícího je nyní mnohem obtížnější než dříve nalézt čas pro meditaci nebo získat pro ni vhodné okolnosti. Neměl by se však oddávat zoufalství, poněvadž se mu otevírá ještě jiná účinná cesta – cesta modlitby.

Ti, kteří nemohou meditoval, nebo kteří mohou meditovat jen po dlouhých přestávkách, ti mají stále dobrou možnost udržet spojení s Nadjád pomocí modlitby. Těm především je určena tato filosofická modlitba.

Avšak modlitba je velmi nutná pro všechny hledající, neboť pomáhá očistit nebo zjemnit city a později vede k intuici.

Většina lidí začíná svou modlitbu prosbou o něco. To není správné. Modlitba je aktem oddanosti a lásky k Bohu, je projevem pocitu, že existuje něco vyššího, s čím lze vstoupit ve spojení. Modlitba není pouhou žádostí, je předně a hlavně aktem uctívání a lásky k Bohu. Teprve po tomto aktu byste měli žádat něco pro sebe; hlavně ovšem o věci duchovní a ne fyzické.

Měli byste se modlit pokud možno o samotě, můžete se však modlit s jinými, jsou-li s vámi v souladu.

Základem a náplní filosofické modlitby je touha po Bohu, hluboká oddanost a láska; tato modlitba se spojuje s fyzickými pozicemi. Těch je v pořadí pět a každá pozice je fyzickým doprovodem citové a myšlenkové náplně.

Postoj první

Při prvním postoji má mysl být prudce stažena od veškeré světské činnosti jakéhokoli druhu. Má být náhle obrácena vzhůru a do prostoru ke Stvořiteli vesmíru. Modlíci se by měl myslet pouze na Vyšší Sílu, ve kterou věří, ať jí dává jakékoli jméno. Již pouhý fakt, že jsme náhle zanechali veškeré činnosti a pozvedli ruce na určitou dobu, pomůže vyvolat pozvednutí mysli.

Upozornění: hlava mírně zdvižena.

(Obrázek č. 1)

Postoj druhý

Tento postoj máme provádět se srdcem vylévajícím svou oddanost, úctu a uctívání Vyšší Síle.

Upozornění: paže a nohy jsou nataženy, nepokrčeny.

(Obrázek č. 2)

Postoj třetí

Tento postoj se má provádět s myslí i srdcem současně v plné odevzdanosti Vyšší Síle, v naprostém vzdání se osobní vůle. Znamená to, aby osobní já se pokorně podrobilo Vyšší vůli: „Tvá vůle staň se mnou.“

Upozornění: kolena jsou u sebe.

(Obrázek č. 3)

Postoj čtvrtý

Při tomto postoji se máme především tiše zpovídat ze svých slabostí a chyb v kajícím postoji sebepokoření, a pak prosit o pomoc Vyšší Sílu, abychom přemohli tyto slabosti, a o Světlo, abychom našli Milost a Pravdu.

Toto je okamžik, kdy můžeme zlepšit svůj charakter. Máme přemýšlet o vlastních chybách a zpovídat se z nich. Hlavně z těch, které ovlivňují náš život. Zpověď ovšem má být tichá. Nehledejte omluvy pro chyby. Modlíci pokoří takto své ego a rozpouští svoji marnivost. Nesmí skrývat své omyly, neboť pouze takovouto přímostí může nastat čas, kdy dostane sílu, aby je překonal.

Upozornění: ruce jsou buď dlaněmi k sobě s prsty nataženými, nebo s prsty zkříženými.

(Obrázek č. 4)

Postoj pátý

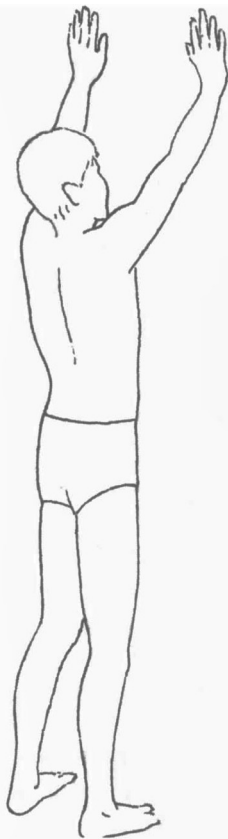
Tento postoj je výrazem dokonalé pokory, lásky, sebevdání a oddanosti k Bohu. Lidé ze Západu se mu většinou vyhýbají. Kdo by však k němu měl vztah, měl by jej provádět.

Upozornění: čelem se dotkneme země, ruce umístíme vedle hlavy dlaněmi opřené o zem.

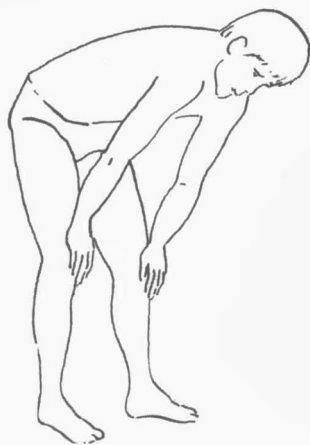
(Obrázek č. 5)

Doplněk

Postoj první a druhý máme provádět s očima otevřenými, ostatní pak s očima zavřenými.

obr. 1

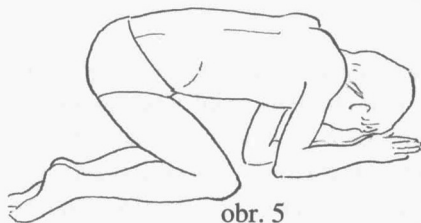
obr. 2

obr. 3

obr. 4

obr. 5

Léčení

V každé buňce fyzického těla je Životní Síla, která udržuje tělo. Tato Síla proudí z jediného nekonečného oceánu života, který je všude. Při svém udržování těla se Síla automaticky snaží zachovat je v dobrém stavu, kdykoli nastane jakákoli porucha funkcí, nebo kdykoli nastane onemocnění orgánů. Tato Síla se projevuje přirozenými instinkty těla, aby nám sdělila, jak bychom měli spolupracovat s její činností.

Bohužel, jednak následkem nevyrovnanosti, nevědomosti a zkaženosti lidského ega v jeho přítomném stupni vývoje a jednak následkem nepřirozených zvyků života, které zavedla moderní materialistická civilizace, jsou tato sdělení nedokonalá. Následky toho jsou, že instinkty jsou dnes zvrácené a že ego chybně řídí tělo takovým způsobem, který ruší a dokonce brání obnovujícím a hojivým snahám Životní Síly. V mnohých případech je možné docílit plného uzdravení, nebo aspoň úlevu v nemoci tím, že se dá přírodě příležitost, aby tak učinila. Je možno sledovat dva způsoby buď odděleně, nebo je kombinovat. A pak k nim přidat třetí způsob.

Způsob půstem

Je to způsob pravidelně konaných krátkých půstů. Při tomto půstu se hledající zdrží na dobu jednoho až dvou dnů potravy. Smí však popíjet vodu; cítí-li se tělo slabé, můžeme pít zředěné ovocné šťávy, ale tím se mění půst plný na půst částečný, který již není dokonale účinný. Pro tuto slabost bývá pro lidi nejsnadnější držet půst o víkendech. Tento půst lze opakovat každý týden v případech vážnějšího onemocnění.

Způsob uvolněním

Nemocný nebo velmi unavený člověk si lehne na záda na postel nebo na podložku na zem a naprosto se uvolní. Veškeré svaly těla by měly být uvolněny a veškeré napětí by mělo být povoleno. Hledající by pak měl nechat tělo tiché a nehybné, jako by bylo mrtvé.

Mysl by měla být vyprázdněna od všech ostatních myšlenek, uklidněna a soustředěna postupně na následující představy: měla by si představit, že tělo je obklopeno a prostoupeno oceánem Životní Síly. Potom by se měla soustředit na jedno z nervových středisek, jimiž tato Síla proudí do těla, ale pro účel tohoto cvičení postačí se zmínit o třech střediscích: jedno je ve středu čela, druhé v hrudi v krajině srdeční a třetí na dlaní každé ruky.

Pro soustředění lze použít kterékoli středisko, ale nemocný by se měl snažit, aby instinktivně vycítil, které středisko je pro jeho případ nevhodnější.

Měl by se soustředit na středisko a v tichu, které ho vnitřně obklopuje, může pocítit nebo věří, že může pocítit dotek, nebo tlak proudu, který zasahuje středisko. Nemá si však vytvářet domnělou zkušenost, ač si ji může vsugerovat. Jakmile cítí proud, má jej vtahovat a pak postupně řídit přímo do svého těla. Nechť ho především pošle do všech nemocných nebo chorobou postižených částí a pak nechť ho nechá prostoupit zbytkem těla. To nechť provádí několik minut. Pak by měl ustat asi na minutu. Toto vše opakovat třikrát. Toto celé cvičení by měl hledající dělat dvakrát nebo třikrát denně.

Následuje popis druhého cvičení, avšak pro lepší pochopení zopakujeme, že Životní duchovní Síla je silou Světla, které je zejména soustředěno jakoby za hlavou.

Před vdechnutím přesuneme pozornost do této oblasti světla za hlavou a současně s vdechnutím vtáhneme proud světelné Síly pravou polovinou těla, hlavou až do chodidla pravé nohy. Při vydechnutí vedeme tento proud dále do levé nohy a levou polovinou těla opět za hlavu. Tento jeden oběh opakujeme nadechnutím jako druhý cyklus. Tuto cirkulaci světelné Síly opakujeme asi dvacetkrát (to jest dvacet vdechů a dvacet výdechů). Toto cvičení blahodárně působí na uklidnění mysli, zbaví nás únavy a přinese ulehčení při všech nemocech.

Psychoterapie

Měli bychom si ujasnit, že příčina tělesných nemocí, ať již jsou zaviněny špatnou karmou, nebo špatnými fyzickými zvyky v životě, je ve skutečnosti psychologická, mentální nebo citová.

Chyba charakteru se po čase může odrazit ve vadném těle. Vliv mysli na tělo lze snadno vidět v případě osoby, která náhle dostane velmi špatnou zprávu. Takový jedinec zažije ostrý otřes a jeho vlasy mohou zcela zbělet v několika minutách.

V jiných případech nelze tak snadno stopovat vliv mysli, přesto však existuje.

Osoba, která často projevuje hněv proti jiným, nevědomky si tím tvoří pro budoucnost nemoc, která se projeví, až se karma nahromadí do dostatečné míry. To se může projevit buď v téže inkarnaci, nebo v některé z budoucích. Stejně tak jiné chyby charakteru jako nenávisť, žárlivost, bázlivost, žádostivost, nenasytlost v jídle (žravost) a nadměrné sexuální chtíče (neřesti), mohou přivodit odraz v těle ve formě nemoci, jejíž povaha bude odpovídat původu.

**Nelze proto ustrnout jen na léčení pústem a relaxací. Hledající musí také přidat způsob psycho-
terapie.** Musí nalézt chyby svého charakteru a musí se snažit, aby je napravil. Je nutno ovládnout vášně a negativní city, neboť jinak, i když se zdá, že pacient je vyléčen, skryté příčiny budou stále činné a mohou se jednoho dne znovu projevit nemocí.

Proto ve Starém Egyptě byli lékaři také kněžími a psychology. Spojili tyto tři činnosti v jediném zaměstnání.

Člověk je kombinací těla a mysli, a aby dosáhl úplného vyléčení, musí se obvykle léčit jako celek.

Zkoušky a zkušební doba hledajícího

Ovládnout své žádosti, překonat své vášně, zušlechtit své emoce: takové sebezdokonalení a sebeočistění jsou první praktické plody mentalismu. A tak musí nevyhnutelně přejít dlouhé zkušební lhůty, než se mohou výsledky snah hledajícího stát zřejmé v jeho myšlenkách a činech. Úkol, který má před sebou, je skutečně obrovský, vyžaduje celou jeho přirozenost a to nejlepší, co je v jeho mysli. Vše, co je menší, ho přivede pouze blíže k nezdaru. A význam tohoto úkolu je tak nesmírný, že neúspěch mu přinese zase stejnou míru mentálního utrpení. Může si myslet, že již něčeho dosáhl, ale nesmí zapomenout na: za prvé, francouzské přísloví, že lepší je nepřítelem dobrého, za druhé, že je ještě nutné se přesvědčit, že je jeho pokrok skutečný, a jestliže tomu tak je, zda se udrží. Jeho věrnost k vyšším hodnotám i to, jak dalece je jeho duchovnost skutečná nebo domnělá, bude v průběhu jeho mystické dráhy jistě postupně vystaveno příslušným zkouškám. Všechny jeho dřívější zkušenosti

a předešlé boje, vítězství a porážky, jsou pro ně přípravou. Může tedy očekávat, že ho jednou budou provázet pokušení a jindy opět utrpení. On sám sotva ví, jaké slabosti čekají pod povrchem jeho vědomého života, připravené vyvstat, když nastane příležitost.

V některých velkých školách mystérií v dávnověku bylo povinností velmistra připravit nutné prověření a zařídit těžké osudové zkoušky, které určily způsobilost kandidáta pro vstup na kterýkoli z dalších stupňů zasvěcení. Egypťští veleknězi podrobili při zasvěcení kandidáty zkouškám mravní hodnoty *dříve*, než jim poskytli osvěcení. Zkoušky byly rozděleny do pěti vzestupných stupňů. Každý z nich odpovídal jinému elementu – zemi, vodě, vzduchu, ohni a duchu. Kandidát, určený pro zasvěcení do esoterních stupňů, byl veleknězem poslán do míst, která zkoušela jeho nervy, a měl podstoupit zkoušky, které prověřily jeho odvalu. Zavedly ho také do prostředí a mezi bytosti, kde musel překonat mocná pokušení smyslových tužeb. Tyto školy však zanikly a jejich metody zanikly s nimi. Opravdu by se nehodily do podmínek moderního světa.

Čím více hledající pokračuje, tím hrozivější a méně rozeznatelné budou překážky, zkoušky a pokušení, které bude muset překonávat. Muži i ženy, okolnosti i situace budou použity jako vnadidlo, aby ho vedly od morálních ideálů nebo od období, kdy se musí podrobit disciplínám cesty, od jejích intelektuálních cílů a ideologických pravd. Jednou ze zvláštních metod, kterou používají síly, aby ho zkoušely, budou okolnosti v jeho zevním životním cyklu. A tak během krátké doby – někdy během jediného dne – mu bude věc, které se slavnostně vzdal, znovu nabídnuta! Takové shody okolností mohou být

špatné nebo dobré. Právě v tu chvíli, kdy je silně přitahován nějakou žádoucí věcí nebo osobou, se jí má úmyslně a hrdinně vzdát. Přímo uprostřed situace, kdy stačí, aby ego natáhlo ruku a bralo, se má cvičit v sebezapírání bystrým rozlišováním a neoblomně. V takových dobách necht' si vzpomene na varování Awhadiho, středověkého perského mystika: „Když se pohár Štěstěny ocitne v tvých rukou, myslí na bolení hlavy, když jej zdviháš!“

Tyto zkušenosti jsou určeny, aby si uvědomil slabiny ve svém charakteru a ty aby mu ukázaly, jak dalece se skutečně osvobodil od marnivosti, vášně, ctižádosti a majetnictví. Jakým skutečně je ve svých nejhlubších pohnutkách, se prozradí během jeho zkušební doby. Tyto osudové zkoušky budou posledním zkušebním kamenem jeho charakteru a nutně odhalí jeho slabosti a nedostatky. Nebude možné nic utajit. I když tytéž příležitosti, tytéž zkoušky a tatáž pokušení se nemohou opakovat za přesně stejných okolností, mohou se přesto opakovat na rozdílných úrovních. Neboť hříchy a chyby zřídka kdy zcela zmizí, ale často se opakují jemnějšími způsoby nebo rafinovanějšími formami. Závažné slabosti, dosud v latentním stavu, budou podněcovány, dokud se samy neprojeví. Stane se to hlavně proto, že zevní okolnosti, ve kterých se mohou volně projevit, jsou nyní připraveny osudem. Jestliže se ukáže, že je příliš slabý, aby jim odolal, potom dojde k tragickému úpadku vědomí, současně s jeho morálním pádem.

Některé z těchto zdánlivých příležitostí se jeví jako velmi přitažlivé a nebude snadné za nimi rozeznat, jaká je jejich opravdová skutečnost. Satan klade občas pasti podél cesty. Jsou tak lstivě zamaskovány, že vypadají

jaké příjemné salóanky a ti, kteří do nich spadnou, mohou strávit léta v klamu, že skutečně v salóanku jsou. Jestliže nepřátelské síly ho nemohou lapit očividným svůdným lákadlem, pokusí se to udělat něčím důmyslnějším.

Hledající by si měl vzpomenout na zjemnělé city a povznesené myšlenky, kterých dosáhl ve svých náboženských a mystických zkušenostech, kdykoli taková pokušení vzniknou. Budou na sebe brát formy, jaké na sebe braly vždy během dlouhého přechodu lidstva od zotročení tělem k povznesení duší – formy sexu a peněz, moci a postavení, majetku a sebeúcty a tak dále. Ale mimo nich existují ještě zvláštní formy, které jsou mystické cestě vlastní. Jsou to způsoby, jak mystickou cestu využívat pro svou osobní moc, ješitnost nebo zisk. Výsledkem takových činů je však trvalý rozpor v něm. Jestliže použije duši jako páku k získání osobních cílů, ztratí ji. Neboť ona nezůstane s někým, kdo ji miluje pro něco menšího než pro ni samu. Jestliže vyzve vyšší síly, aby ho použily, nesmí očekávat, že se o něj budou dělit se silami nižšími.

Například úmysl prodávat svou duchovní pomoc někomu za finanční zisk, by měl být na všech stupních nemyslitelný. Jestliže tak učiní, pak určitě ztratí jak vědění, tak sílu tím, že bude svržen do propasti. Je-li dostatečně pokročilý, dokonce i úmysl přijmout dobrovolně nabídnuté příspěvky se mu bude stejně přičít. Nicméně ze začátku snad nebude vědět, proč tento pocit k němu přichází, přijde totiž pouze jako nejasný vnitřní popud. Je to skutečně vedení, které dostává od svého vyššího já. Jestliže neuposlechne tento popud, pak se vyšší já na určitou dobu odmlčí. Má toužit po Božství a pomáhat těm, kteří ho hledají pro ně samotné.

Jestliže duchovní pomoc má být poskytnuta způsobem, jak by poskytnuta být měla – jako altruistická služba – neměly by se za ni přijímat peníze ani tou nejnenápadnější a nejméně zamaskovanou formou. Žádné peněžité dary by neměly být přijímány, ani jako odměna za vykonanou práci, ani jako příspěvek na pracovní výlohy. Opravdu nesmí studenty a hledající zavazovat ani duchovně, ani fyzicky. Neboť podnikne-li cestu, aby mohl učit druhé, měl by – pokud může – platit sám vzniklé cestovní výlohy. Je vysoce nežádoucí připustit zmínku o odměně ze strany žáka nebo myšlenku na ni ze strany učitele; připustit, aby vznikla a pošpinila čistý vztah mezi nimi. Přístřeší a strava je jediná věc, kterou smí jako dočasný host správně přijmout, v případě, když je mimo domov, je-li nabídnuta dobrovolně a rozhodne-li se sám ji přijmout.

Může se zdát, že tyto zákazy jsou neprávem přísné, ale uvážíme-li, co jimi může být získáno, shledáme, že stojí za to. Za prvé, studenti obdrží živoucí důkaz a inspirující příklad dokonalé nesobecké služby. Za druhé tam, kde učitel sám ještě nezničil úplně své ego, vyhne se riziku, že jeho pohnutky neztratí čistotu, jeho srdce nepřipoutanost a jeho život nezávislost. Každá služba, která skutečně pomáhá druhým, ale která podporuje ego toho, kdo slouží, může být dobrá pro ně, ale špatná pro něho. Neboť druhý důvod pro konání služby je zmenšování síly ega. Bůh i lidé očekávají od duchovního učitele, že on více než kdokoli jiný bude první osobou, která bude sledovat své vlastní učení a projevovat ctnost, kterou vštěpuje jiným. To je důvod, proč je tak závažnou zodpovědností vystupovat před světem jako takový. Jeho učení musí přicházet z jeho vlastní zkušenosti stejně jako

z myšlení, z jeho vlastních šlechtných činů i z jeho vznešené víry. Pouze adept bez ega má právo přijmout peníze, protože jedině jemu se může důvěřovat, že je použije k neosobním účelům. Ale i on bude málokdy ochoten to udělat. A tak, bude nutno projít dvěma důležitými zkouškami spojenými s penězi.

Pády na cestě

Cesta žáka není hladkým putováním bez nesnází od jednoho uspokojivého stavu k druhému. Je to neustálý boj, kterým je zmítán sem a tam, je to směsice vítězství a porážek. Není proto překvapující, že tak mnoho kandidátů neprojde těmito zkouškami a opouští hledání v jeho raných nebo středních stupních. Ale i když jimi úspěšně projde, vzniká další nebezpečí pádu bez ohledu na výši dosažení. Před tímto dalším nebezpečím se musí chránit jak novici, tak středně pokročilí, a dokonce i zkušení žáci – ve skutečnosti všichni, kteří ještě nedosáhli konečného stupně. Dokud není dosaženo tohoto stupně, je vždy možné, že hledající uklouzne a padne zpět. Pro pokročilého žáka je riziko dokonce větší než pro začátečníka, protože na předposledním stupni okultní odpor proti jeho pokroku dostupuje vrcholu, pokušení se stávají rafinovanějšími, početnějšími a složitějšími než kdykoli předtím. Na tomto stupni došel těsně k úspěchu, ale právě to je důvod, proč musí hlídat své výsledky s krajní ostražitostí, nebo by je mohl machinacemi zlých sil nevědomky všechny odhodit. Když dosáhl tohoto předposledního stupně, nachází se v situaci člověka, který přestože již má přístav v dohledu, může stále ještě ztroskotat. Je to tehdy, více než kdy předtím, kdy nepřátelské

síly činí své poslední zoufalé pokusy jej zadržet, přemoci nebo zničit, uvrhnout jej do nevýslovného zoufalství nebo mravní zkázy. Musí si dávat pozor na ďábelsky inspirované snahy zbavit ho všeho, čeho dosáhl, a bude potřebovat veškerou opatrnost, aby si to ochránil a udržel. V této fázi musí zkoumat půdu pod nohama při každém kroku, pohybovat se s největší opatrností a zajišťovat si dokonalou ochranu. Potřebuje veškerou svou bystrost a upřímnost, veškerou schopnost rozlišování a trpělivosti, aby tuto zkoušku vítězně překonal.

Přijdou jiné zkoušky jak na středním tak pokročilém stupni tím, že jsou v žákovi probuzeny egoistické emoce, jako následná reakce na extatickou mystickou zkušenost nebo na objevení, že jemné mentální síly se v něm rozvíjejí jako plody oné zkušenosti. Jeho cesta bude lemována pseudodosazeními, která mohou mít některé – ale nikdy všechny – známky pravého, konečného dosažení. Jestliže zkušenost je správného druhu, nepocítí nabubřelou pýchu nad tím, že ji měl, spíše bude cítit větší pokoru než předtím, neboť ví, jak závislý je na milosti Nadjá. Je opravu lépe nesdělovat druhým, ale pomlčet o tom, co se děje v jeho vnitřním životě. A to je zdravá rada i z jiných důvodů. Neboť když na základě horoucí touhy nebo pouhé marnivosti připustí, aby upadl do klamu o svém pravém duchovním stavu, a zejména když zkušenosti použije jako ospravedlnění, aby se vydával za veřejného učitele nebo zakladatele kultu, pak také na něho sestoupí „temná noc duše“.

Měl by trpělivě čekat, až přijde jasné a neomylné božské ujištění, že je oprávněn vykonávat takovou činnost. Do té doby by se měl mít na pozoru, aby jeho city nebyly uchváčeny jeho vlastním egoismem, namísto

božským impulsem. Neměl by zasahovat do duchovní cesty druhých, kterou si sami zvolili. Přitom ale, co je pro něho na jeho nynějším stupni nesprávné, může mu být dovoleno v pozdějších letech, když dosáhne vyššího stupně. Neboť potom bude mluvit z moudrosti a nikoli z pošetilosti, bude jednat z neosobnosti a nikoli z omezeného ega.

Zůstat věrný učení, když prochází zkouškou nebo utrpením, se stává snadnější, uvědomí-li si, že právě to je ono, čím tato zkušenost skutečně je. Bude zkoušen nejen z upřímné věrnosti k ideálům, ale také zda je přiměřeně chápe. Bude-li výsledkem zjištění, že je zmatený a nejistý, bude to ukazatelem pro nové směry jeho studia. Kdyby však hledání opustil, budou se okolnosti tak vytvářet a výčitky tak vytrvale vtírat, že již během několika let nebo poloviny života, bude musit uposlechnout toto volání, nebo jinak podstoupit trest, to jest, bude potrestán svým vyšším já předčasnou smrtí nebo šílenstvím, kterým promarní svůj život.

Potřebuje být intelektuálně připraven a citově očištěn, než vyšší já sestoupí, aby osvítilo intelekt a zušlechtilo emoce. Dříve než jeho cestu zaleje sluneční záře milosti, vyzkouší jeho vytrvalost v tomto úsilí a jeho víru až k bodu úzkosti, která se někdy zdá být neúnosná. Během nálad temného zoufalství, které nevyhnutelně bude následovat za každým neúspěchem, se může znovu a znovu vracet k myšlence, že hledání zcela opustí. Když ale vytrvá, jednou to skončí a on bude bohatě odměněn. Jestliže se pokaždé vrátí na správnou cestu pokorně, kajícím a polepšen, dostane potřebnou pomoc vykoupit svou minulost a ochránit svou budoucnost. Milost je vždy

připravena rozprostřít svůj ochranný plášť nad skutečným kajícím.

Všechny tyto i jiné zkoušky jsou ve skutečnosti výzvami k stále větší a větší sebeočistě. Když jeho touha po Duchu je veskrze proniknuta horoucností a vášnivostí hledání a když tyto vlastnosti jsou hluboké a stálé, velmi mu to pomůže dosáhnout tvrdého odříkání a překonat pokušení. Ale nakonec dojde k tomu – že všechny menší lásky musí být vypuzeny ze srdce, aby uvolnily místo lásce nejvyšší, kterou od něho nekompromisně žádá. Není žádnou ctností vzdát se toho, co pro něho nic neznamená, ale vzdát se toho, co pro něho znamená vše. Proto se zkoušky budou dotýkat jeho srdce na nejcitlivějších místech. Vystoupí ze svého malého okruhu osobních lásek, tužeb a připoutaností do nekonečného bezmezného oceánu neosobní lásky, soběstačnosti, uspokojení a naprosté svobody.

Volba je těžká pouze potud, pokud má zrak stále upřený na první alternativu a neuvědomí si, co všechno ta druhá alternativa skutečně znamená. Neboť každá radost, kterou mu ta první může poskytnout, je již zahrnuta v té druhé. Ale je zahrnuta pouze jako zředění vznešeně nevyjádřitelného vědomí, které mu Skutečno nabízí. Měl by být dostatečně moudrý nebo zkušený, aby nyní pochopil, že i když mu každá připoutanost poskytuje potěšení z vlastnictví, přináší mu také zklamání z omezení. Nelze mít jedno bez druhého. Každý egoistický cit, který stojí v cestě naprostému sebe-odevzdání se Duchu, každé osobní pouto, které brání naprostému vzdání se mu, musí zmizet. Ale utrpení způsobené touto ztrátou je brzy překonáno radostí z toho, co získal. Oběť, která je

od něho žádána, bude na vyšší úrovni proměněna v nesmírně bohatší poklad.

To neznamená, že musí zcela opustit menší lásky nebo je zcela zničit. Znamená to, že jim musí vykázat druhé místo, že mají být vedeny a řízeny Duší.

Zkoušky jsou nutnou součástí duchovního růstu člověka. Když může být uprostřed žádoucích věcí nebo jídla nebo žen a nepocítí pokušení vztáhnout ruku po tom, co je pro něho nevhodné nebo nesprávné nebo výstřední, lze o něm říci, že je pánem sama sebe.

On hledá pravdu. Opak pravdy je klam. Proto tyto síly se snaží obrátit ho k myšlenkám, pocitům a skutkům, které zkreslí jeho hledání. Odtud varování v Platonově poučce Aristotelovi: „Bud' vždy bdělý, neboť zlomyslnost pracuje v různých maskách.“

Existují pasti krutě nastražené, aby ho polapily, šalby lstivě upravené, aby ho svedly z cesty a nástrahy bezcitně připravené, aby ho zničily. A nesetká se s nimi pouze ve svém vnějším osudu. Objeví se také uvnitř jeho vlastní pevnosti. Jeho vlastní intelekt, jeho vlastní emoce, jeho vlastní impulsy a jeho vlastní charakter jej mohou zradit a vydat do rukou těchto nepřátelských sil. Jestliže se žák stane obětí nějakého pokušení, učiní nesprávné rozhodnutí, je sveden nepravým učitelem nebo zaveden nesprávnou naukou, může k tomu dojít pouze, existuje-li v jeho charakteru nebo inteligenci nějaká vnitřní slabina, která reaguje na tyto zevní příčiny. Jestliže je snad chce obviňovat z těchto neblahých výsledků, musí si uvědomit, že musí obviňovat daleko více sám sebe. „Temná noc duše,“ která může následovat, je výstrahou jeho vyššího já, aby více a pronikavěji zkoumal sám sebe, aby vystopoval tuto slabost a postupně ji vyloučil.

A tak hledající zjistí, že je ve válce s temnými silami. Tím, že připustí jejich metafyzickou existenci, musí také připustit jejich praktickou pomoc v objevování a odhalování svých slabostí. Nicméně vyvstává zde ještě potřeba, aby se proti nim bránil. Je na něm, aby poznal, jak se má chovat v myšlenkách a činech, aby zmařil jejich nebezpečné úklady. První ochranou proti nim je, jak již bylo řečeno, pohlížet vždy na své nižší ego jako na svého nejhoršího nepřítele. Neboť ono je skladištěm všech jeho neúspěchů, slabostí a špatností – nehlídanými dveřmi, kterými ti, kteří ho nesnášejí, oponují mu nebo ho nenávidí, mu mohou skutečně způsobit škodu. **Je vysoce důležité, z těchto i několika dalších důvodů, aby každý vážný student mentalismu obětoval sebe-lásku a sebezbožňování, které podporují tyto slabosti** a které je brání proti všem obviněním. Pokud vnitřně uznává právo na jejich existenci, bude neschopen vystoupit z propasti temnoty, ve které dlí s ostatním lidstvem a tyto temné síly natrvalo porazit.

Čistota pohnutek v jeho jednání s ostatními a vznešenost charakteru jeho myšlenek o těchto lidech jsou dalšími nutnými nezbytnostmi. Ty ho také budou chránit před některými nebezpečími, kterým je vystaven, ne však přede všemi.

Jestliže má hledající uniknout z této šeré říše prázdných fantazií a pokřivených realit, musí se věnovat pročištění svého těla, citů a mysli, rozvinout rozum a zesílit vůli. To mu dá potřebné prostředky ke zničení marných iluzí a k nápravě neuspořádaného vnímání.

Mohou mu být poskytnuty psychické projevy, ale zůstává otázka stupně jejich pravosti, ať se mu líbí nebo ne podívat se jim do tváře. Dokud nedosáhl pevné

půdy dostatečného vědění, čistoty, rovnováhy a kritického úsudku, bylo by pro něho moudřejší nevyhledávat a nesledovat takové projevy.

Je příliš mnoho těch, kteří jsou unášeni proudem senzačních psychických zpráv a zkušeností, které nevznikají nikde jinde než ve fantaziích jejich vlastní podvědomé mysli. Obrazotvornosti se zde popouští uzda a je ponechána bez kontroly, stejně jako ve stavu snu, takže se může dít cokoli a lze se setkat s kýmkoli. Přání být osobně poctěn stykem a vedením slavného nebo exotického učitele zde nachází své imaginární uskutečnění. Tímto způsobem snadno začne ovládat jejich život halucinace.

Ti, kdo se začnou zabývat takovými zprávami, kdo v ně a jejich důležitost neomezeně věří, mají tendenci opustit pravé hledání, které by mělo být hledáním samotného Nadjá a ne hledáním okultních jevů, které se přitom mohou nahodile vyskytnout. Jestliže jsou zprávy klamně vykonstruované, jsou v nebezpečí, že přisuzují vyšší bytosti, co ve skutečnosti je jejich vlastním podvědomým výtvořem.

Hledající bude uveden do krátkého kontaktu nebo dlouhého styku s osobami nebo idejemi, s příklady nebo prostředím jiných lidí, kteří mohou být bezděčně použiti, aby se plněji projevíly latentní nebo poloskryté rysy jeho charakteru. Podle svých vlastních povah buď vyprovokují zlo, nebo ovlivní dobro, aby se projevilo. Člověk kdysi pokorný, se může stát arogantním. Jiný, žijící čistým životem, se může stát prostopášným. Jestliže se hledající chce vydat nesprávným směrem, jehož výsledkem bude utrpení, bude varován buď vnitřní intuicí, nebo zevně ně-

jakou jinou osobou. V obou případech zdrojem varování bude jeho vyšší já.

Marnivost pronásleduje úplného nováčka i pokročilého žáka svým lichotivým našeptáváním. Dokonce na prahu nejvyšších božských dosažení se objeví ctižádost založit nové náboženství, kde bude až přehnaně uctíván, založit svou sektu snadno vedených následovníků nebo získat zbožňující zástup žáků ve škole nebo ášramu. Samozřejmě, že toto pokušení se zamaskuje jako čin altruistické služby. Ale taková služba může bezpečně a správně začít teprve, až trvale a úplně zmizí nadvláda ego a jeho osobní nedostatky budou zcela odstraněny. Předčasné podlehnutí takovému zamaskovanému pokušení mu nevyhnutelně přinese utrpení „temné noci“. Osobní ctižádosti se velmi snadno zahalují do pavích per služby lidstvu. Jestliže si přeje sloužit své generaci, musí se vybavit a připravit pro takovou službu, musí pročistit, osvětlit a vyvinout své vnitřní bytí. Teprve až se stane sám v sobě vnitřně silný, může inspirovat sílu v druhých, kteří přicházejí do okruhu jeho osobního vlivu. Jeho ego se musí nejdříve stát nástrojem ve svatých rukou jeho vnitřního bytí, služebníkem jeho svatých příkazů.

Existuje jedna zvláštní hodnota těchto zkušeností, zkoušek nebo utrpení, která pro něj má často prvořadou důležitost. To, co žák nemůže dosáhnout mentálním sebevýchováním, leda po několika letech, může dosáhnout v několika dnech, jestliže na takové zkoušky zareaguje neobvyklým, ale správným způsobem. Protože rozhodnutí nebo žádaný čin mohou být svou povahou důležité a ve svých následcích dalekosáhlé, jeho duchovní pokrok může být nesmírně urychlen, když přeskočí statečně z

nižšího stanoviska na vyšší, ze sobeckého nebo přáním naplněného na altruistické nebo čistší.

Ať se stane cokoli během dlouhého hledání a změn směru, vždy se na hledajícím žádá, aby **nikdy neztratil víru v božskou moc.** Tato síla vyvedla lidi z nejvážnějšího nebezpečí do dokonalého bezpečí, z beznadějných situací do šťastnějších, ze skličujícího období stagnace do povzbuzujícího pokroku. Objeví se i prohry. Mohou oslabit jeho snahu nalézt skutečnost, ale neměly by nikdy jeho víru ve skutečnost oslabit. Během ohromných a někdy strašných výkyvů v letech věnovaných mystickým bádáním to, co ho bude po celou dobu podporovat a co ho nakonec pravděpodobně zachrání před úplným zničením, bude víra a naděje. Avšak víra, která není kritická a kontrolovaná, naděje, která je marná a klamná, ho mohou stejně tak snadno vést přímo do temného osudu. Ne! To, co se prokáže jako účinné, je víra v Ducha spíše než v lidi, naděje, která klade hodnotu ducha nade vše jiné. Musí mít vždy jeho uskutečnění před sebou jako hlavní cíl, který má trpělivě a vytrvale hledat.

Ostrost rozlišování nemůže být ničím účinně nahlazena. Jak bude pokračovat v hledání, bude muset vyvinout schopnost rozlišit přátele od nepřátel, nahlédnout pod masky a zbavit události jejich zdání, jinak bude chycen do pastí, sveden z cesty, nebo přepaden ze zálohy zlými silami, jejichž zhoubným úkolem často je zamaskovat jejich zlomyslné činnosti pod maskami ctností. Součástí jeho práce musí proto být mít se na pozoru a proniknout pod jejich zevnějšek. Jestliže je úkolem těchto sil svést ho z přímé a úzké stezky, je jeho úkolem rozpoznat jejich ruku za každým pokusem a odrazit ho.

Jestliže je má přemoci nepostačí spoléhat na svou sebekritiku, upřímnost a modlitby, svou šlechetnost a dobrotu. Potřebuje být informován o existenci těchto sil, o znacích, kterými mohou být rozpoznány, o lstivosti jejich činnosti, o šalebnosti jejich charakteru a o způsobu, jakým útočí a kladou nástrahy. Není to pouze víra a naděje, které ho podporují v těchto těžkých zkouškách, ale také inteligence a vůle, chytrost, kritický úsudek, rozumová schopnost usuzování a prozíravost, s jakou jedná v těchto zkouškách noviciátu a jak jedná v protivenství zla.

Když Ježíš řekl: „Nebudete-li jako malá dítěta, nevstoupíte do království nebeského,“ nevyzýval tím svoje posluchače, aby se stali dětinskými, pošetilými a podivínskými. Zde je skutečně nutné varování. Mystik, který zapomíná na doplňující výstrahu, „Budte chytří jako hadi,“ a který si stále neprávem vykládá Ježíšova slova jako pokyn, aby se stal nezodpovědný, lehkověrný a naprosto nekritický, a který věří, že takové vlastnosti mohou přivést člověka blíže k božské moudrosti, nechť tak učiní. Právě tato jeho víra mu znemožňuje pochopit pravdu věci. Ale ti, kdo mohou změřit hloubku filosofického citátu, vědí, že tato slova mají nejvyšší důležitost. Student filosofie, který se cvičí v tom, aby uměl nahlédnout pod povrch věcí a rozumět slovům nejen hlavou, ale i srdcem, vidí, že jsou důležitá na třech úrovních. Za prvé je to výzva povšimnout si, že tak jako malé dítě se nespolehá samo na sebe, ale spoléhá se na toho, koho považuje za vyšší bytost – svou matku – tak by měl také žák podrobit svůj egoismus Bohu a přijmout odevzdaný postoj, což je pravá pokora. Za druhé je to výzva hledat pravdu se svěží myslí, nesobecky a bez konvenčních předsudků. Za třetí je to varování, že přirozená dobrota a čistota,

kteří tak odlišují děti od dospělých, musí být dosaženy, dříve než může být dosaženo mystické vědomí. Je hojnost důkazů, které potvrzují tento výklad Ježíšových slov.

Magické kouzlo okultismu

Ten, kdo praktikuje meditace, bude pravděpodobně mít na určitém stupni mimořádné zkušenosti nebo v sobě vyvine jasnovidné síly, mediumitu nebo hypnotické síly. Jeho pokročilá koncentrace dodá všem jeho myšlenkám energii. Vzárustem jejich síly by měla vzrůstat jeho opatrnost v zacházení s nimi. Mohou se stát nebezpečnými druhým i jemu, ale také se mohou stát blahodárny. Kdokoli se stane obětí lákadel okultních sil, nechá se posednout touhou mít je stále, dostane se nejprve do mentálního zmatku, pak úplně ztratí orientaci a opustí vyšší stezku, až nakonec zcela upadne do čistě černé magie. Jestliže dojde k nejhorsšímu, přivodí sobě i těm, kteří jsou s ním ve spojení, etickou zkázu a materiální pohromu.

Jeden ze způsobů jak nepřátelská síla pracuje, aby přivodila pád slibného hledajícího, je ovlivňovat ho, aby věřil, předčasně a nesprávně, že je na vysoce pokročilém stupni. Lidé mu říkají lichotivé věci, aby byla vyzkoušena jeho marnivost. Jeho sebedůvěra tím neúměrně stoupne a brzy klame nejdříve sebe a pak druhé.

Když je v područí ega a jeho přání, přivolává veliké nebezpečí, že za prvé intelektuálně nesprávně pochopí své zkušenosti a za druhé, že tyto síly eticky zneužije k dosažení sobeckých cílů na úkor nebo dokonce za cenu ubližování druhým osobám. Avšak ve většině případů Nadjá ve své moudrosti ponechává tyto okultní

síly ležet nepoužité, dokud se síla egoismu dostatečně neoslabí, dokud se v něm dostatečně neprojeví mravní síly a filosofické vědění tak, aby jejich použití bylo bezpečné jak pro hledajícího, tak pro ty, s nimiž je ve styku. Teprve, když není dále možné, aby jakýmkoli způsobem úmyslně ubližoval jinému člověku v zájmu svých sobeckých cílů, uzná vyšší já, že je připraven vlastnit takové síly trvale.

V lidském životě však existuje nepředvídatelný prvek, který se zvětšuje, spíše než zmenšuje, jak kvalita onoho života stoupá nad průměr. Vidíme to jasně v případě pokročilého hledajícího, který musí procházet a podrobovat se těžkým zkouškám, které nemají karmický původ, ale které jsou mu kladeny do cesty jeho vlastním vyšším já za účelem rychlejšího pohybu kupředu. Mají podpořit a nikoli zpomalit jeho růst, urychlit a nikoli bránit jeho rozvoji. Ale tohoto účelu dosáhne, pouze když hledající rozpozná jejich pravý záměr. Takové rozpoznání je nemožné, jestliže stále lpí na stanovisku nižšího ega nebo jestliže má pocit, že toto utrpení je nezasloužené a dívá se na ně s rozmrzelostí místo s pochopením, s trpkostí místo s rezignací. Lidský život není takto zcela v zajetí přísných pout karmického zákona. Nadjá, které je vlastně pravou podstatou života, je svobodné. Ten, kdo se upsal tomuto vysokému hledání, musí být připraven přijmout a dychtivý pochopit strasti a trýzně, které jeho hlubší moudrost pokládá za vhodné na něho seslat.

Řadou postupných ztrát, potíží nebo zklamání, nebo takzvaného dobrého osudu, končícího těmito bolestnými okolnostmi, bude hledající postupně zbavován těch připoutaností, z kterých neměl sílu se dobrovolně uvolnit. Vstupuje do období, kdy je zkoušen z nitra i z vnějšku,

kdy jeho touhy a připoutanosti, jeho ctnosti i neřesti budou přinuceny ukázat svou skutečnou sílu.

Nechť se nikdo nevydává na hledání s falešnými nadějemi, že se mu bude neustále dařit dobře. Neboť se také dal do boje. Jakmile hledající nastoupí cestu, klid – ve smyslu vnitřní lenosti nebo nedostatku zevních událostí – nebude už nikdy jeho. Vztah mezi jeho vyšší a nižší přirozeností bude vždy vztahem napětí a v určitých krizích to bude strašné a nesnesitelné. Jeho počáteční boje mu budou odpírat příjemný odpočinek nebo libé uspokojení. Depresivní nálady budou nevyhnutelně znovu a znovu přicházet, když si ostře uvědomí chyby a nedostatky, nebo když se mu vrátí vzpomínky na neúspěchy a prohry. Musí překonat předsudky a zdolat vášně, opustit nižší emoce a ukáznit nižší mysl.

Nepřátelské síly zjevně nebo zamaskované ho budou vyzývat nebo na něho budou čekat v záloze podél stezky. Bude si muset mezi nimi razit cestu. Neboť ony budou používat lákadel, aby ho odvedly od hledání, budou vymýšlet pasti, aby ho chytily a používat lidí, aby mu ubližovali různými způsoby, a tak budou tyto síly plnit své zlomyslné záměry. Budou k němu přicházet nápady, o nichž zjistí, jestliže je bude neústupně sledovat k jejich zdroji, že i když jsou zdánlivě správné, ctnostné nebo moudré, vznikají v těchto silách. Nebezpečí, že sejde z cesty, ho ohrožuje na každém stupni, dokud neprojde celým noviciátem. Tato situace je stejná pro hledajícího, který jde bez učitele i pro toho, kdo jde s učitelem hodným důvěry. Žádný učitel ho nemůže zbavit nutnosti čelit přísným zkouškám, zakoušet pokušení, podstupovat protivitství a být znepokojován nepřátelskými silami.

Poslední věta vyslovená umírajícím Buddhou k jeho žákům obsahovala varovná slova: „Budte ve střehu!“ Čím dále hledající pokročí, tím více musí být ve střehu před nástrahami zlých sil, jejichž práce svádět ho z cesty se stává lstivější a lstivější, tak jak on sám se stává moudřejší a silnější. Čím usilovněji pracuje, tím více provokuje odpor, čím rychlejší je jeho postup, tím častěji se setkává s pokušeními, nástrahami a pastmi. Jako začátečník, bude muset bojovat proti našeptávání těchto sil v sobě samém. Jako adept – u něho budou tyto síly z jeho mysli a srdce odstraněny jen, aby našly zakotvení v myslích a srdcích jiných mužů a žen, kteří se náhle stanou vůči němu nepřátelští. Tyto osoby mohou v některých případech patřit k jeho osobnímu okolí, v některých případech pouze zkrříží jeho cestu a v jiných se mohou o něm pouze doslechnout. Ale každý projev nějakou negativní vlastností v odpověď na démonické našeptávání a bude ji řídit proti němu. Každé našeptávání bude mít mesmerický charakter. Mohou to být pochyby, pokušení, lež, zlost, strach, závist nebo nenávisť. Budou pokusy vyvolávat zatrpklé city, rozdmýchávat vášeň a vyvolávat nenávisť. Tato nepřátelská síla se pokouší zabránit nebo dokonce zničit osobní pokrok hledajícího, tak jako se snaží zabránit nebo zničit adepty altruistické snahy napomáhat pokroku lidstva. Zvláště adept může být kritizován, může snášet nezasloužené pomluvy nebo potměšilý odpor. A tak, když vnitřní potíže jsou konečně přemoženy, vnější potíže začnou zvedat své hlavy. Prvnímu se může vyhnout tím, že zanechá cesty. Druhému může uniknout tím, že se zřekne altruismu a stane se egocentrickým mystikem. Proto je mentalismus pouze pro silné a soucitné, ne pro zbabělce, egoisty nebo leno-

chy. Ale adeptství má i svá odškodnění. Jestliže ostatní zde klopýtají noční temnotou nebo tápají v šeru, adept kráčí bezpečnou nohou v jasném poledním světle. A tam, kde oni musí bojovat osamoceně, on si je naopak vždy vědom požehnané přítomnosti po svém boku.

Lidé, kteří vyjadřují negativní síly, nejsou ničím méně, než mentálními loupežníky a jednoho dne budou trpět karmickou odplatou za takové špatné jednání. Je snadné pro bystré lidi, aby rozeznali neklamné znaky falešných nebo bezohledných nároků, když se objeví jako přehnané a extrémní osobní požadavky – jako obchodní vykořisťování, jako podnět k sexuální volnosti, jako hladce zdvořilé ponoukání k politické nenávisti a k destrukci společenských vztahů – ale je těžké pro člověka bez důvtipu je rozeznat, když jsou maskovány vznešenými naukami nebo krásnými frázemi.

Guru

Obtíž úkolu sebezdokonalení se nemá podceňovat a právě z tohoto důvodu, jakož i z jiných důvodů, se od dávných dob hledajícím doporučuje, aby získali pomoc gurma. Od něho mohou dostat inspiraci, vedení a jistotu, telepaticky přenášenou Sílu nazvanou milost.

Není nutno stále žít blízko gurma, jak se mnozí domnívají. To, co je skutečně nutné, je setkat se s ním aspoň jednou na této fyzické úrovni, i kdyby to bylo pouze na pět minut. Potom je možno dostávat telepaticky jeho pomoc vnitřně a mentálně, bez dalšího fyzického setkání. To je proto, že skutečný guru není tělem, ale vnitřním Bytím, Myslí v pozadí těla. S tímto vnitřním Bytím se musí hledající snažit vejít do kontaktu pomocí

vztahu ke guruovi, k Pravdě, ke Skutečnosti. Takový vztah si hledající buduje sám svým mentálním postojem, svou vírou, oddaností a poslušností k Cestě, která je mu ukázána.

Na závěr umístíme popis dvou cvičení.

Cvičení sebezkoumání

Hledající by měl čas od času provádět analytický přehled důležitých událostí, zkušeností a postojů své minulosti. Nejsou to dobré, ale zlé emoce a skutky, jejich zdroje a následky, kterým by se měl obzvláště věnovat, mentálně si je zobrazovat a zkoumat z perspektivy svého vyššího Já – Nadjá. Ale pokud to neučiní s dokonalou poctivostí v neosobním nezúčastněném a objektivním a sebekritickým duchu, pokud k nim nepřistoupí s citovou sebekázní, kterou dobrovolně přijal, nepřinese to požadované výsledky. Nestačí jen oplakávat své chyby. Měl by se pečlivě naučit všem lekcím, které poskytují.

Měl by studovat své minulé omyly odhodlaně ne proto, aby si emocionálně dělal výčitky, ale aby se konstruktivně zlepšil.

Každý večer musí zkontrolovat své myšlenky a své skutky. Pravidelně musí na své motivy používat skalpel. Musí neosobně analyzovat a znovu analyzovat sám sebe.

To neznamena, že by měl neustále důležitě zkoumat své nálady, analyzovat své city a být si před-

mětem své vlastní pozornosti. Znamená to, že by to měl dělat jen na chvíli, v určité době nebo při pravidelných příležitostech.

Sebezkoumání vyžaduje, aby vyhledal a identifikoval pozitivní vlastnosti stejně jako negativní, jestliže si má udělat správnou představu.

Zde je zapotřebí jemná rovnováha. Jestliže se stane příliš kritický ke svému vlastnímu já, ke svému charakteru, ke svým rozhodnutím, volbám a postojům, může zjistit, že se stává chorobným a jeho vůle k činům je paralyzována.

Musí být na stráži před překrucováním, logickým vysvětlováním a před klamy bezděky používanými jeho egem, když se analytická cvičení stávají nepříjemná, pokořující nebo bolestivá. Ani by neměl připustit, aby upadal do nástrah sebelítosti.

Během této půlhodinky se musí zdržet osobního pohledu na život. Po tu dobu musí stát mimo ego a pozorovat neosobně a nezúčastněně jeho činy a emoce stejně jako události a náhody, se kterými se setkává. Musí zkoumat všechny tyto zkušenosti, jako kdyby se staly někomu jinému. Shromažďuje materiál pro své úvahy ze všech hlavních událostí a epizod, konání a cítění celého dne. Jeho úvahy o nich se musí ubírat dvojím směrem; v prvním se jednoduše vzdává omylů, iluzí a komplexů; ve druhém se učí pravdě, principům a ctnosti.

Při přehlížení minulosti si žák pokorně uvědomí své chyby a smutně si přičte vinu za svůj neúspěch. Nemrhá již více svým časem tím, že by sháněl alibi nebo odsuzoval druhé lidi za své potíže. Ani si nestězuje na osud. Nyní chápe, že toužením po duchovním

vzrůstu a modlitbami o duchovní pomoc byly právě tyto zkušenosti, které odhalují jeho slabosti a vynášejí jeho vady, odpovědí na jeho modlitby; Milostí, vyzářenou na jeho duchovní touhy.

Jeho vzpomínky na nešťastnou minulost nebo na chybnou přítomnost musí být přeměněny v lekce moudrosti. Jinak jsou jeho meditativní úvahy o nich pouze živnou půdou pro rozmrzelost a jiné negativní myšlenky.

Měl by vyvinout smysl pro sebekritiku na vysoký a dokonce až na bolestivý stupeň. Nemůže si již dovolit chránit své ego, jak to dělal v minulosti, nebo hledat výmluvy pro jeho politováníhodné slabosti a pošetilosti.

Jak bude myslet, cítit nebo jednat v kterékoli dané situaci, bude převážně určeno minulými sklony. Jak důležitá je pak potřeba tohoto kritického sebezkoumajícího cvičení.

Lze říci, že téměř celý váš život může být řízen, ovládán a kontrolován jednoduchou metodou: jednou za den udělat inventuru.

Nesmíme se snažit uniknout následkům svých skutků jenom tím, že je předáme Nadjá. Nesmíme je předat dříve, než jsme se vážně snažili zvládnout jejich lekce. Jestliže je předáme předčasně, budme ujištěni, že vůbec nedosáhnou Nadjá.

Další cíl, který musí mít hledající na zřeteli, když si vybavuje minulost a hledá do očí bijící poučení, je rozpoznání práce karmy v některých z těchto zkušeností.

Musí se neoblomně dívat do tváře ošklivé pravdě o sobě a potom se horlivě snažit chovat myšlenky, které působí proti ní, dokud se nestanou zvykem.

Jestliže jsme však neučinili pokus očistit se tím, že podstoupíme mentalistickou kázeň, potom i tyto analýzy minulosti budou pro nás mít malou nebo žádnou hodnotu. Zkušenosti nebudou zkoumány takové, jaké skutečně jsou, ale jak si je zkoumající přeje vidět. Pak se stane, že komplikující nebo bolestivé následky našich vlastních hrubých chyb, slabostí nebo hříchů budeme hodnotit jako důkazy chyb druhých lidí. Naše osobní city budou dominovat a tím špatně pochopíme každou situaci. Jestliže zdroje našich vlastních nesnází nebudou poznány, nebudou učiněny nutné změny v myšlení.

Je povinností žáka, který to myslí vážně, pátrat pod povrchem svých činností a objevovat jejich pravé motivační síly, zkoumat své city a impulsy a zjistit jejich skrytý charakter a nevysvětlovat je klamně na příkaz svého ega. Musí sondovat ve svých postojích a odhadovat, kde mají svůj původ; musí se naučit analyzovat své city nezaujatě a chladně – úkol, který málokdo rád dělá nebo dělat umí; musí získat jasné pochopení příčin svých nezdarů a omylů.

Je třeba varovat: Když chybí pokora, často sejde morální sebezkoumání z pravé cesty a přinese zavádějící výsledky.

Musí vyhledávat a zbavovat se chorobných fobií a předsudků, zábran a neuróz, utkvělých myšlenek a ostatních mentálních poruch. **Musí vidět sám sebe ne tak, jak ho vidí jeho obdivovatelé, ale jak ho vidí jeho nepřátelé.**

Měl by pokračovat ve zkoumání svých slabostí a v konstruktivním přemýšlení o nich, o jejich příčinách a následcích. Zlepšení charakteru a povznesení morálního stavu je základem každé duchovní práce.

Toto nikdy nekončící zkoumání významu vlastního života a života lidstva, tato neustálá analýza svého charakteru a svých motivů vede k rychlejšímu vývoji vlastní mysli a zušlechtnění vlastního ega, k rychlejší realizaci sebe a k rozvinutí vlastních vnitřních možností.

Žák by měl svědomitě pátrat po svých slabostech charakteru a omylech intelektu, a když je takto odhalí, jakož i pokoří sám sebe, měl by neustále být před nimi na stráži, dokud se mu nepodaří je úspěšně zcela zlikvidovat.

Večerní práce než jde spát, by měla být prací, kdy si v paměti vybaví události, skutky a rozhovory dne a současně zhodnotí jejich charakter z vyššího hlediska. Když však toto cvičení ukončí, měl by aspirant úmyslně zcela odvrátit svou mysl od všech světských zkušeností, všech osobních záležitostí a dovolit, aby se na něho sneslo tiché mlčení oddaného uctívání.

Mentalismus nepodporuje chorobné zabývání se minulými hříchy, ztracenými příležitostmi nebo spáchanými omyly. To je pouze maření času a podlamuje to sílu. Analýza skončena, lekce zvládnuta, náprava provedena, co zbývá, musí být zapomenuto. Proč zatěžovat paměť a zatemňovat svědomí tím, co nelze napravit, když tím nelze udělat nic dobrého?

Každá jednotlivá vzpomínka na tyto minulé chyby je sama sebou opakovaným trestem.

V těchto uvolněných chvílích, kdy jeho myslí prochází panoráma jeho vlastní osobní minulosti a on nechává události míjet, ale přitom si podržuje jejich poučení, může cvičit neosobnost, která prospěje jeho budoucím životům.

Cvičení morálního sebezlepšování

Po cvičení sebezkoumání je potřeba zařadit cvičení konstruktivního budování charakteru.

Na tomto stupni vývoje hledajícího měla by být nejdůležitější část práce zasvěcena morálnímu sebezlepšování. Musí rozjímat nad svým chybným chováním v minulosti i přítomnosti, litovat, že se vyskytlo, a rozhodnout se, že se zbaví slabostí, které ho k němu vedly. Musí předpokládat možnost výskytu podobných situací v budoucnosti a představovat si, že v nich jedná tak, jak by jeho lepší já chtělo, aby jednal.

Toto cvičení používá jednu z nejcennějších sil člověka – tvořivé myšlení a zduchovnělou představivost. Každý člověk vlastní do určitého stupně schopnost tvořit představy a umělci ji vlastní do stupně mimořádného. Student se musí snažit získat něco z této umělecké představivé schopnosti a potom ji sjednotit s ozařující a dynamizující silou svého vyššího Já. Ale to lze úspěšně a dokonale dosáhnout pouze tehdy, když jsou za prvé jeho představy v harmonii s božskou vůlí a za druhé, když se stal pokročilým v praktikování meditace. Avšak málokdo může tyto podmínky splnit. Nicméně všichni se mohou pokoušet a mít prospěch z tohoto cvičení, i když jejich pokus bude váhavý, jejich prospěch částečný a výsledky nedokonalé. Neboť i tak to bude velice cenné.

Toto je správný způsob jak přimět představivost, aby mu sloužila místo, aby ji nechal mizet v neužitečných fantaziích nebo neužitečném denním snění.

Toto cvičení přijímá a využívá sílu imaginace, schopnost vizualizace, která je jednou z charakteristických znaků, které odlišují člověka od zvířete. Vkládá žádoucí vzory do mysli a vkládá je tam pravidelně, dokud nezačnou ovlivňovat jak způsob, kterým se blížíme ke štěstí, tak i štěstí, které se blíží k nám. Tyto vzory se týkají charakteru jáství a budoucnosti jáství, vykreslují ideál a předpovídají zítřek.

Tato práce zaměřená na nápravu a zušlechtní charakteru by měla mít dvojí pojetí. Na jedné straně by měla být analytickou a logickou sebekritikou, odhalující vady a slabosti, nepříjemné následky, ke kterým vedou, jak pro člověka samého, tak pro ostatní. Na druhé straně by měla být tvořivým a imaginativním představováním si ctností a kvalit, které jsou opakem vad a nedokonalostí odhalených při předchozím pojetí. Hledající by si měl představovat sám sebe, jak vyjadřuje tyto povahové vlastnosti v činnosti.

Čin reprodukuje obraz, který si žák namaloval ve své představivosti. Jeho ideální charakter, jeho dokonalý vzor chování nemusí nadále zůstat nerealizovaný ani marný.

Existují dva činitelé, kteří zpožďují nebo urychlují, zabraňují nebo uskutečňují cíl, který se snaží dosáhnout tvořivým použitím myšlenky. Prvním je jeho individuální osud, předem určený od narození. Druhým je soulad nebo nesoulad mezi jeho osobním přáním a neosobní vůlí Nadjá pro jeho vlastní evoluci. Čím neosobnější pohled na svůj život může zaujmout oddělo-

váním svých potřeb od svých přání, tím pravděpodobněji se jeho přání splní.

Má si představovat právě tu vlastnost, kterou se snaží získat, přesně jak v něm vzniká a projevuje se jeho činy.

Užitečným cvičením je vytvářet si dopředu pomocí představivosti jakékoli setkání, ke kterému pravděpodobně v blízké budoucnosti dojde s druhými lidmi nebo s lidmi, s nimiž žije, pracuje nebo se stýká, setkání, které může vést k provokaci, podrážděnosti nebo hněvu. Student by měl vidět takový incident očima své mysli před tím, než se skutečně udá na fyzické úrovni, a konstruktivně si představovat sebe, jak jím prochází klidně, vyrovnaně a se sebekontrolou – přesně tak, jakým by v té chvíli být chtěl nebo být měl.

Měl by být připraven zasvětit léta intenzivnímu úsilí v sebezkoumání a v sebezdokonalování. To je základ pro pozdější práci. Jednou, až bude charakter zušlechtěn, bude cesta k získání vedení a Milosti volná.

Každá pomocná autosugesce daná v těchto cvičeních vyklíčí jako semeno a přinese své viditelné ovoce v pravý čas.

Jestliže žák neustále medituje na Ideál, tvořivá síla imaginace do něj postupně implantuje podobu kvalit, vlastností a ctností tohoto Ideálu. Ten se skutečně stane jeho druhým já, se kterým se stále více ztotožňuje.

Pomocí těchto neustálých úvah se pomalu mění jeho charakter, což potvrzuje Sokratův výrok: „Ctnosti je možno se naučit.“ Ideál pro něj zobrazuje ten druh člověka, kterým chce být.